خەونامەی کوردی

کۆکردنەوەو وەرگێرانی
عبدالسلام محمد نبی

سلێمانی
٢٠٠٥

خەونامەی کوردی

کۆکرنەوەو وەرگێڕانی
عبدالسلام محمد نبی

چاپی شەشەم

سلێمانی ——— ٢٠٠٥

ێناسی کتێب

اوی کتێب : خه‌ونامه‌ی کوردی

ۆکرنه‌وه‌و وه‌رگێڕانی : عبدالسلام محمد نبی

ۆبه‌تی چاپ : چاپی شه‌شه‌م

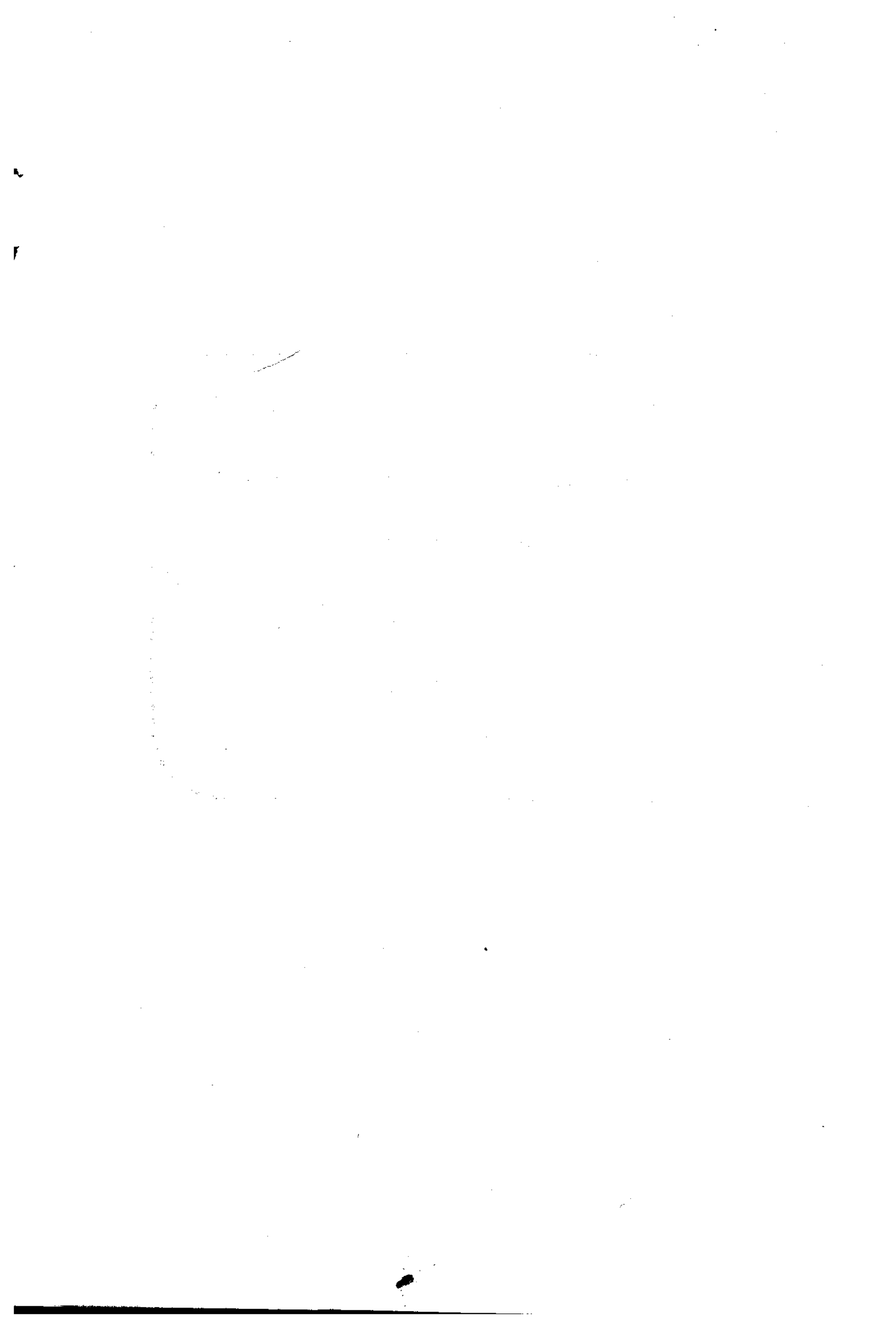
وێنی چاپ : چاپخانه‌ی گه‌نج

یراژ : (١٠٠٠) دانه

قم الاياع في المكتبة الوطنية بغداد (١٣١٩) لسنة ١٩٨٥

پێشکەش بەو کەسەی کە لە ڕووی ڕاستی و تاقی کردنەوە ئەنوارێتە ژیان و بەرنامەی ژیان بە تەرزاووی ڕاستی دەکێشی:

دانەر عبدالسلام محمد نبی خۆشناو

داریکاشه ید

کۆکردنەوە و وەرگێڕانی.

عبدالسلام محمد نبی خۆشناو. بێتوانە:

پێشکەش بە گیانی پاکی پیری خەراباتی شەرابی

یەزدانی .. مەولانا خالیدی کوردی:

بە گیانی ڕووناکی مەستی سروشە دلپاکانی کۆڕی

مەیخانەی خواپەرەستی:

مەلا حەیدەری کوردی ماوەرانی:

بە گەلی کوردی تێکۆشەری ڕێبازی خواپەرستی و

پارێزەری ئایینی ئیسلامی پیرۆز لە هەموو ـ..

عبدالسلام محمد نبی: خۆشناو

اذ قال يوسف لأبيه يا أبتي اني رأيت أحد عشر كوكبا والشمس والقمر رأيتهم لي ساجدين: صدق الله العظيم.

الآية: سورة يوسف

قال الرسول الكريم محمد عليه السلام. انقطع الوحي و بقيت المبشرات قالوا و ما المبشرات؟ يا رسول الله. قال: الرؤيا الصالحة يراه المؤمن أو يرى له.

الحديث المقدس

الرؤيا الصالحة وحي الاولياء.

عبدالقادر الجيلانى

الرؤيا الصالحة تنبع من روح مشرقة بنور الله.

عمر السهروردي

بووه بەم جۆره کاتێ که ئایینی پیرۆزی ئیسلام سەقام گیر بوو ویستیان شتێ دا بنێن که کاتی نوێژ بوون خەڵک بزانێ به هۆیێ ئەو شتەوه هەندێ وتیان کاتی بوونی نوێژەکان ئاگر دەکەینەوه هەندێکیش وتیان ناقوس لێدەدەین بەڵام شەو له خەودا چاردەکەس له یارانی پێغەمبەر جوبرایلیان له خەو دیت که ووشەی بانگدانی پێووتن وه یەکێک لەو چاردە کەسە عومەری کوڕی خەتتاب بوو ئەوانیش هەموویان خەوەکەیان عەرزی پێغەمبەری مەزن کرد ئەویش بڕیاری له سەرداو بوو به دروشمی کاتی بوونی نوێژ هەروەها پێغەمبەری بەڕێز (محمد) فەرموویەتی: رویا المؤمن جزوء من ستة و اربعين جزأ من النبوة:

واته خەونی ئیماندار بەشێکه له چل و شەش بەشی پێغەمبەرایەتی وه هەزاران بەڵگەی پتەو هەیه که ئایینی ئیسلام ئەو پەڕی گرنگی داوه به خەون نەک له بەر ئەوه که خەون پەیوەندی بەس به ئایینی هەبی بەڵکو له بەر ئەوه که خەون ڕووداوێکی ڕاستەقینەیه پەیوەندی به هەموو ئادمیزادەوه هەیه وه زانایانی به ناوبانگی ئیسلام زور دربارەی دواون وخەویتان به حەقیقەتی ڕاستی دەرخستووه وه به بەڵگەی بەهێز ئەمەیان پوچ کردۆتەوه که هەندێ کەس دەڵێن خەون ئەو ڕووداوانەی که له ژیانی ڕووژانەی مرۆڤدا ڕوودەدات دەبیندرێتەوه وه ناوی ئەبرێ به خەون. مامۆستا محمودی زەمەخشەری و ماموستا فارابی و مامۆستا ئەبوعەلی سینا شێخی غەزالی و شەیخ عبدالقادر گەیلانی و ئەبو نەجیبێ سەهرەوەردی و شەیخ عبدالواحدی یەمانی و مامۆستا خالیدی کوردی و مەلاحەیدەری ماوەرانی و عالمی بەناو بانگ دەربارەی خەون دواوون و سەلماندوویانه که خەون هەبوونێکی ڕاستەقینەو دووره له هورپنەو دووباره بوونەوەی ڕووداوی ژیانی ڕۆژانە:

خەون لە لایان زانایانی (تصوف) بە پەیامیکی پیرۆزی یەزدانی بو ئادمیزاد داندراوە وە دەفەرموون کە خەو پەیوەندی بە گیانەوە هەیەو بەس:

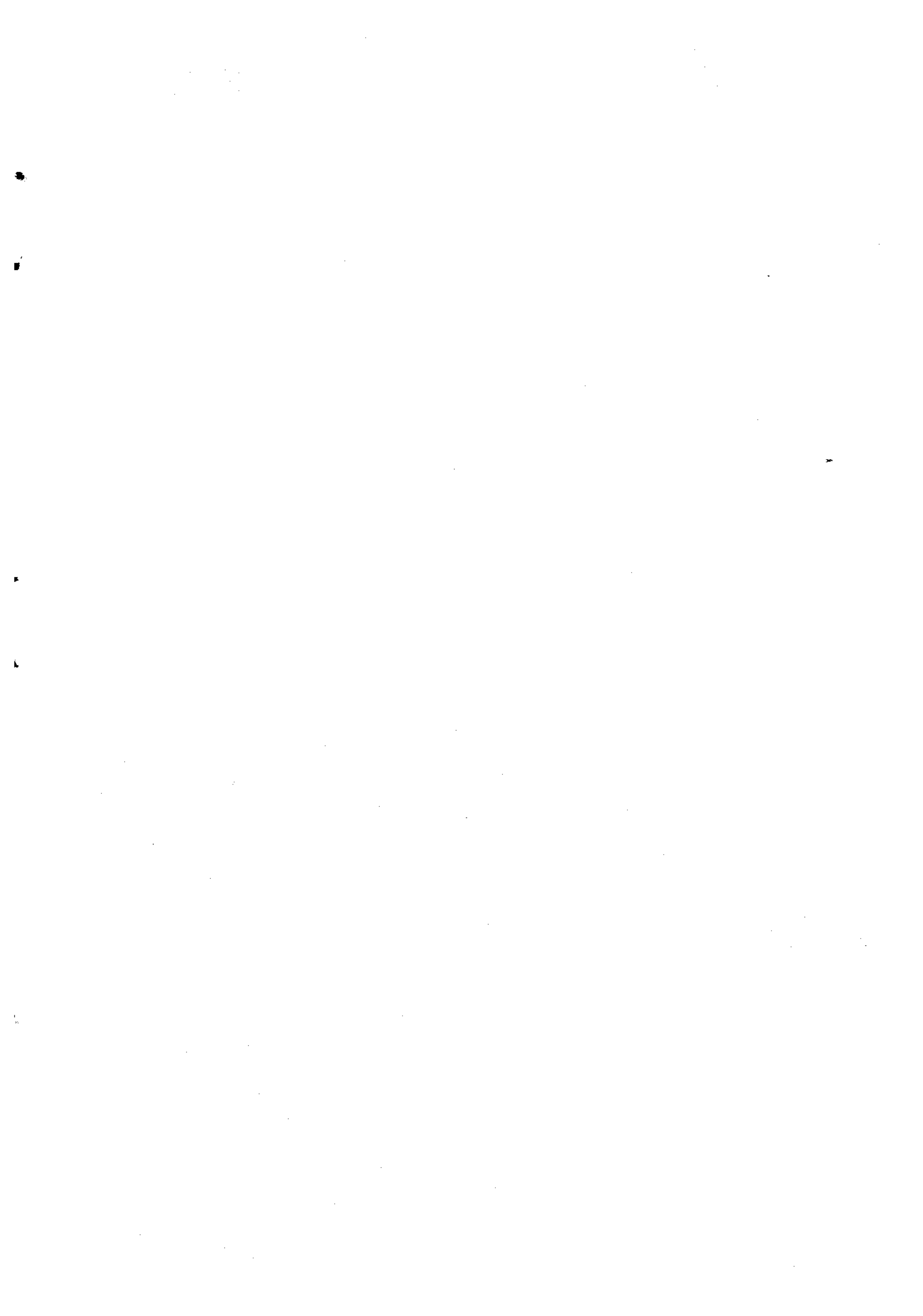
چوونکە کاتێ کە خوا هەموو گیانی ئادمیزادی درووست کرد هەموو گیانێک بە پاکی درووست کرا وە هەموو گیانێک ئاگاداری هەموو ڕووداوی بوونەوەر کرا تا کوو تێک چوونی ئەستیرەی زەوی:

جا ئەگەر ئەو گیانە هاتە بەر بەدەنێکی واکە بەهۆی تاوانبارییەوە گەردی نەگرت و بەڕووناکی مایەوە ئەوە ئەو گیانە لە بێداری و بێ خەویدا شت ئەبینی و ئەزانی کە ئەم شت زانینەش یادی ڕۆژی خۆیەتی کە درووست کراوە وە بەم زانینە ئەووترێ (کرامەت) کە عیلم ناوی ناوە (الحاسة السادسة) هەستیاری شەشەم بەڵام ئەگەر گیان کەوتە بەر بەدەنێکی ژەنگاوی کراو بەهۆی کوفرو تاوانباری ئەوە دەبێتە پەردە لە نێوان یاد کردنەوەی گیانە کە بۆ شتی نەهاتووە نایناسێتەوە بەڵام ئادمێزاد کە نووست لە بەر ئەوە لە کۆمەڵی تاوانباری دوور دەبێتەوە ئەو کاتە دەتوانی ئەو شتەی لە کاتی خۆی دیویە بیناسێتەوە یادی بکاتەوە کە ئەمەش خەونی پێ دەووترێت بەڵام ئەم ڕووداوەش بە گوێرەی پایەی پێغەمبەران نیە چونکە خەونی پێغەمبەران هەر بە سروش واتە [وحی] دەژمێر درێت لە بەر ئەوە پێغەمبەران کە خەویان لێ کەوتووە دڵیان هەر ئاگادارەو نەخەوتووە:

بەڵام تاکوو ئێستاش زانایانی دەروون ناسی و پزیشکەکانی دەروون لە مەتەڵی: خەون سەریان سوڕماوە بۆیان دەرنەکەوتووە کە خەو چیە. جا لام وایە ڕۆژێک دێت زانایان بەویەڕی گرنگی و بایەخ پێدان سەیری خەو دەکەن و پرۆگرامو کتێبی بۆ دادەنین:

سەرچاوەکان:

١ـ منتخب الكلام في تفسير الاحلام: تأليف العالم المعبر ابن سيرين الكردي.
٢ـ تعطير الانام في تعبير المنام: تأليف العالم المعبر عبدالغني النابلسي.
٣ـ كتاب الاشادات في علم العبادات: تأليف العالم ابن شاهين.
٤ـ حياة الحيوان: للشيخ الدميري الكردي.
٥ـ كيمياى سعادت: تأليف الشيخ محمد الغزالي. باللغة الفارسية.
٦ـ تفسير الرؤيا: تأليف حسن بن البهلول.
٧ـ تعبير الرؤيا: لأرطاميدورس الامنسى.
٨ـ پرتو جانها: تأليف العلامة نصير الطوسي باللغة الفارسية.
٩ـ اعانة الطالبين: تأليف الفقيه الجليل زينى دحلان.
١٠ـ مرشد المعبرين: تأليف العالم الزاهد ملا عبدالقادر سەری کانی خۆشناو.

« پیتی ئەلف »

الله: خودا: خودێ: خولا: یەزدان:

کەسێک خوا بە بێ ڕەنگ و چۆنیەتی ببینی لە خەودا ـ ئەوە لە دین و دنیا بە بەختیاری دەژی: ئەگەر خوا لە پشتی پەردەوە قسەی لەگەڵ بکات ئەوە پایەی زۆر بەرزی دەست دەکەوێ. ئەگەر لە هەرێمیک خوا بە تووڕەیی دەبینرا ئەوە خەڵکی ئەو هەرێمە لە فەرمانی خوا لایان داوە ئەگەر کەسێک لای وابوو خوا بۆلای خۆی بانگی کرد ئەوە زوو دەمری ئەگەر خوا شتێکی دایە ئەوە کە مرد دەچێتە بەهەشت ـ ئەگەر لای وابوو خوا لە سەر تەخت دانیشتووە ئەوە فەرمانی خوا بە تەواوی جێبەجێ دەکات.

ئادەم پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی. لە خەودا کردنی تاوان و تۆبە کردنە ئەگەر لای وابوو ئادەمی بەتووڕەیی دیت ئەوە لە وڵاتی خوی دەردەکرێت. ئەگەر لای وابوو بو بە ئادەم یان بە برادەری ئادەم ئەوە حەج دەکا یان ژن دەهێنی. یان ژنێک فێڵی لێ دەکات ـ یان منداڵی پەیدا دەبێ یان ژنێ حەزی لێ دەکات.

ئیدریسی پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی و دەست ماچکردنی. دینداری‌یە بە دڵسۆزی

ئەگەر لای وابوو ئیدریس شتێکی دایە ئەوە کوڕێکی دەبێتە خوێندەوارو زۆر سودی بۆ کۆمەڵ دەبێ ئەگەر لای وابوو ئیدریس لێی تورەیە ئەوە ڕیایی دەکات لە دینداری ئەگەر جلکێکی دایە ئەوەیان خۆی یان خزمێکی دەبێتە بەرگ دوورو پیشەسازی چاک.

ئیبراهیم پێغەمبەر(د.خ):

ئەگەر ژن لە خەویا بە خزمەتی گەیشت ئەوە کوڕێکی دەبێ تووشی بەڵا دەبێ بەڵام ڕزگاری دەبێ. بە خزمەت گەیشتنی و دەست ماچکردنی بە دەست کەوتنی پایەی بەرزە ئەگەر تورە بوو ئەوە تاوانباری‌یە بە نوێژ نەکردنو ئازار دانی باب و داک: ئەگەر کەسێک جلکی ئەو بکاتە بەری ئەوە تووش بوونی کوێرەوەری‌یە لە لایان زۆردارانەوە بەڵام ئەنجامی سەرکەوتنی ئەوە.

ئیسحاق پێغەمبەر(د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی تووش بوونی غەم و خەفەتە ئەگەر کەسێک لای وابوو بەرگی ئەوی کردە بەر ئەوە کوێر دەبێ هاتنی بۆ جێگایێک هەرزانی شتومەکە لەوێ...

ئیسماعیل پێغەمبەر(د.خ):

بە خزمەت گەیشتنیو دەست ماچکردنی لە خەودا ڕەزامەندی یە بە هەموو کارەساتو ڕووداوی ژیانو سوپاس کردنی خوایەو دینداری ڕاستەقینەیەو خزمەت کردنی مزگەوتە وە ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ چاکە کردن:

ئەیوب پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا تووش بوونی دەردی سامناکەو لە دەست ڕۆیشتنی سامانە بەڵام ئەنجام ئەو کەسە تووشی دەبێ ئەگەر کەسێکی نەخۆش دیتی ئەوە دەمرێ بەڵام دەچێتە بەهەشت.

ئەرمیا پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی: دینداریو دەوڵەمەندیو ژیانی باشە ئەگەر لە ناو دارستانو کشت و کاڵ دیترا ئەوە ئەو شتە دەسووتێ. ئەگەر شتێکی دایە ئەوە بە موسوڵمانی دەمرێ.

ئیسرافیل:

دیتنی لە خەودا لە هەرێمێک نیشانەی ژیانی شادی خەڵکی هەرێمەکەیە بەڵام ئەگەر کەسێک دیتیو لای وابوو خەریکی لێدانی نەفخی سوورە ئەوە پەیدا بوونی دەردوو بەڵاوو شەڕوو کوشتارە لە دونیادا.

الیاس پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا خزمەت کردنی داماوو هەژارانە:

ئینجیل:

خوێندنی لە خەودا ئەگەر ستایشی خوا بوو ئەوە گرتنی ڕێبازی ئایینی ئیسلامە بە دڵسۆزی بەڵام ئەگەر خوێندنی شتی پڕوو پوچ بوو ئەوە لادانە لە فەرمانی خوای مەزنو بە دوا کەوتنی هەواوو هەوەسی دونیایە.

ابوبکری صدیق:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا وە دەست ماچکردنی جێبەجێ کردنی فەرمانی خوایە بە دڵ سۆزی هەروەها خێر کردنە بە هەتیوانو بێوەژنان وە زاڵ بوون بە سەر دووژمنداو خوێندنی قورآنی پیرۆز بەزۆری:

ئاو... ئاف:

خواردنەوەو مەلە کردنی ناو ئاوی پاک و ڕووناک لاچوونی غەمو گەیشتن بە ئاوات و سوود وەرگرتنە لە برادەری باش شت ـ شوشتن بە ئاوی پاک تۆبە کردنە لە گوناحان ئەگەر کەسێک لە خەودا ئاوی بە کەسێکدا کرد ئەوە بە قسەی ئەو کەسە واز لە زۆر شتی خەراپ دەهێنی گۆڕانی ڕەنگی ئاو نەخۆشی یە شوشتنو مەلە کردنو خواردنەوەی ئاوی پیسو لیلِ تروش بوونی کوێرەوەری یە بەڵام لە ئەنجامدا دەگاتە شادی.

ئاودەست: خەلا:

چوونە خەلا بۆ پیشاو کردن خەبات کردنە بۆ دەوڵەمەندی نوێژ کردن لە ناویا نێربازی کردنە سواقدانی سوار بوونی ژنی خۆیەتی لە پشتەوە قسە کردن لە ناویا بوختان کردنە بە ژنێکی بێ تاوان: نووستن لە ناویا درۆ کردنە.

ئارەق: عەرەق: مەی: ئاڵ کۆڵ:

خواردنەوەو کرینو فرۆشتنو درووست کردنی مەی لە خەوا بە دەست هێنانی ماڵی حەرامە ڕژاندنی ئارەق بە سەرزەوێدا سەرف کردنی ماڵە بە بێ سوود. دەست شوشتن بە ئارەق خواردنی ماڵی کەسێکی زۆردارە:

ئاسن:

بە دەست کەوتنی لە خەودا هێزو دەستەلاتە: تواندنەوەی دەوڵەمەندی‌یە بە هۆی پیشەسازی خواردنی بە نان غەیبەت کردنی پیاوانی دەستەلاتدارە کە بەم هۆیەوە تووشی دەردەسەری دەبێ خانووی ئاسن پاشا بێکی دڵ ڕەق و زۆردارە بەڵام تەمەنی کورتە. نەرم بوونی لە بەر دەستدا زاڵ بوونە بەسەر کۆسپی ژیاندا..

ئاگر: ئاور: ئا: تەر

ئەگەر ئاوری بە گرمەو پریشک لە هەرێمێک دیترا ئەوە لەوێ شەڕوو کوشتار زۆر دەبێ: خواردنی ئاگر. خواردنی ماڵی هەتیوانە. شەر کردنی دوو ئاگر بەرانبەر یەکتری. شەڕکردنی دوو لەشکەرە. کەوتنەوەی ئاگری بە دووکەڵ لە وولاتی پەیدا بوونی دەردوو بەلایە بوو خەڵکی وولات ئەگەر کەسێک لای وابوو لە جێگایی تاریک ئاگرێکی ڕووناک دەری کردەوە ئەوە خەڵک ڕادەکێشێ بۆ ڕێگەی خواپەرستی بەڵام لە جێگایێکی ڕووناک لادانە لە ئایینی ئیسلام خۆ گەرم کردنەوە بە ئاگر دەوڵەمەندی‌یە چوونە ناو ئاگروو هاتنە دەری تۆبە کردنە لە خەراپە کردن ئەگەر ئاگر لە ماڵێک بەربوو ئەو ماڵە تووشی خۆشی دەبێ ئەگەر کەسێک باغ و گوڵزاری دی لەناو ئاگردا ئەو کەسە لە بەلایی زۆر گەورە ڕزگار دەبێ.

ئاسنگەر:

کەسێک لای وابوو لە خەودا بووبە ئاسنگەر ئەوە دەستەلاتی زۆر دەبێ: برادەرایەتی ئاسنگەروو لای دانبشتی لە خەودا کردنی بێ فەرمانی خوایە بەزۆری مردنی لە خەودا مردنی پاشایە ئەگەر ژنێک لای وابوو

بوویتە ئاسنگەر کاری دەکات ئابڕووی دەچێ.

ئالیک: ئەڵف:

کەسێک لای وابوو لە خەویا ئالیکی دەدا بە ئاژەڵ ئەوە کردنی ئیشی سوود بەخشە بۆ خۆی و کۆمەڵ. کە بەم هۆیە لە لای خەڵک خۆشەویست دەبێ.

ئاڵا: بەیداغ:

دیتنی ئاڵای سپی کە هەڵ درابێ لە هەر هەرێمێک ئاسایشی کۆمەڵە هی سوور پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە هی ڕەش دەستەڵاتی پاشای وڵاتە هەڵ گرتنی ئاڵا پایەبەرز بوونە. هێنانە خواری ئاڵا لە ناوچوونی پاشایە دڕان و کۆنی ئاڵاکەم دەسەڵاتی پاشایە ئەگەر لە سەربانی ماڵێک ئاڵا هەڵ درا ئەوە مردنی خاوەن ماڵە.

ئاشی: ئاسیاو:

کەسێک لە خەویا لای وابوو چوو بۆ ئاش و باراشی هاڕی ئەو کەسە دەگاتە ئەو مەبەستەی کە هەیەتی جا هەر چێک بیت کەسێک لای وابوو ئاشێک دەگەڕێ بەبێ دانەوێڵە.. ئەوە ئەو کەسە دەمرێ ئەگەر لای وابوو ئاشی بەرد دەهاڕێ ئەوە لەو هەرێمە شەڕوو کوشتار ڕوو دەدات ئەگەر دانەوێڵەی کردە ناو ئاش و نەی دەهاڕی ئەوە سەفەر کردنێکی دوورە وڵاتە. ڕاوەستانی بەرداش ئەوە مردنی خاوەن ئاشەکەیە هەبوونی ئاش لە ناوەندی شار ئەوەیە ئەو شارە تووشی بەڵا دەبێ بە هۆی زۆرداری.

ئەسپۆن:

شت شووشتن بە ئەسپۆن تۆبە کردنە لە گوناحان و گرتنی ڕێبازی خواپەرستی یە بە ئامۆژگاری کردنی مەلایێکی زاناو دڵ پاک.

ئاشنا: ئاسیاو: برادەر: ئاسیار:

دیتنی: ئاسیار لە خەودا بە شادی هاتنی مژدەی خۆشە بۆ خەو بینەکە بەڵام دیتنی بە تورەیی ئەوە کردنی..

ئیشێکی سووکە کە ئابڕووی پێ دەچێ ئەوە دیتوویەتی.

ئاسمان: گەردون:

کەسێ لای وابوو لە خەودا نزیک بوویتەوە لە ئاسمان ئەوە لە خوا نزیک دەبێتەوە: کەوتنە خوار لە ئاسمان گوناح کردنە: چوونی سەر ئاسمان پایەی بەرزە: سوور بونی ئاسمان پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە: ئاگر بارین لە ئاسمان غەزەبی خوایە: ڕووخانی ئاسمان مردنی پاشای وولاتە: کەوتنی ئاسمان بە سەر زەویدا ـ زۆربوونی مردنی خەڵکە لە هەرێمە کە: لولدانی ئاسمان لاچوونی پاشایە لە سەر کار شەق بوونی ئاسمان گوناح کردنی زۆرە ـ سەرکەوتنی ئاسمان بە ئاسانی مردنی خەون بینە کەیە بە زوویی.

ئەسپێ مۆریان:

کوشتنی ئەسپێ لە خەودا تۆبە کردنە لە گوناحان: خواردنی لە خەودا چاکە کردنی لە گەڵ کەسانی بێ ئەمەک: گەستنی ئەسپی گوناح کردنە زۆر بوونی ئەسپێ لە هەرێمێک غەزەبی خوایە..

ئەسپ:

سوار بوونی لە خەوداگەیشتنە بە ئاوات: بەر بوونەوە لە ئەسپ تووش بوونی دەردە سەری‌یە دیتنی ئەسپی سپی شای‌یە هی ڕەش دردە و بەلاّیە ئەسپی زەرد نەخویشە ئەسپی سوور کردنی ئیشێکە کە پەشیمانی تێدایە هەروەها دیتنی ئەسپی بۆز کردنی کرداری چاکە. دیتنی ئەسپی شین گران بوونی نرخی چەکی شەڕە: خواردنی گۆشتی ئەسپ هەژاری خاوەنەکەیەتی: کڕینی ئەسپ غەزا کردنە: بەستنەوەی ئەسپ غەیبەت کردنی پیاوی گەورەیە مردن و لە دەست چونی ئەسپ لە ماڵ خێرو بەرەکەتە حیلەی ئەسپ هاتنی دووژمنە بۆ سەر وولاّت.

ئەستیو:

بە دەست کەوتنی لە خەودا پشتگیری کردنی هەژارانە بۆ کارو باری ژیان: هەڵ گرتنی ئاگر بە ئەستیو جێ‌بەجێ بوونی ئەو مەبەستەیە کە خەباتی بۆ دەکات: شکانی ئەستیو لە دەست چونی برادەرێکی بە وەفایە:

ئەستێ:

ئاگر هەڵ کردن بە ئەستێ گەیشتنە بە ئاوات بە ئاسانی: شکانی ئەستێ لە دەست چوونی ماڵی دونیایە:

ئەنگوستیلە:

کەسێ لای وابوو ئەنگوستیلەی جوانی کردە دست ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ یان ژنێک باش مارە دەکات: ئەگەر ژنێک لای وابوو ئەنگوستیلەی کردە قامکی ئەوە لای مێردی بەڕێز دەبێ ئەگەرکچ بوو ئەوە مێردی باشی دەست دەکەوێ: بزر بوونی ئەنگوستیلە لە دەست چوونی

پایەو ماڵی دونیایە ئەنگوستیلەی زێڕ بۆ ژن پەیدابوونی کوڕە بەڵام بوو پیاو تووش بوونی غەمو دەردن هی‌زیو بە دەست کەوتنی ماڵی دونیایە: ئەنگوستیلەی یاقیق یان ئاسن یان مس‌یان دار هەموویان مارە کردنی ژنی بێوەژنە. ئەگەر لای وابوو ئەنگوستیلەی لەقا مکێک کردە یەکتر ئەوە ژنەکەی دڵداری دەکات لەگەڵ کەسێکی ناکەس: ئەگەر لای وابووا ئەنگوستێلەیان دایێ ئەوە ناوی بە چاکی بڵاو دەبێتەوەو دەوڵەمەند دەبێ. ئەگەر لای وابوو ئەنگوستیلەی ژەنگاوی بووە ئەوە تووشی غەمو هەژاری دەبێ: لە دەست کردنی زۆر ئەنگوستیلەی گرتنی برادەری باشە: ئەگەر نەقیمی ئەنگوستیلەی جوان بوو - ژیانی کامەرانی‌یە لە دونیاداو لاچوونی غەمو خەفەتە..

ئەسکوێ: مەلاقە: کەشتیلە

کەسێ لای وابوو ئەسکوێ بە دەستەوەیەو چیشتی پێ تێک دەدات ئەوە ئیشی خەڵک جێ‌بەجێ دەکات: شکانو سووتانی ئەسکوێ ساڵی بێ‌بارانەو گران بوونی نرخی دەغلوو دانە ئەسکوێ ئاسن تووش بوونی غەمو خەفەتە بۆ ئەو کەسەی دیتوویەتی: جوانی ئەسکوێ ژیانی خۆشە.

ئەستوندە: کۆڵەکە:

ئەستوندەی جوان کە لە خەودا کەسێ دیتی دەگات بە ئاوات: ئەستوندەی خوار بە دەست کەوتنی کردنی کارێکی سووکە لە ناو کۆمەڵ شکانی ئەستوندە لە بن خانوودا مردنی خاوەن خانووە درێژی ئەستوندە تەمەن درێژی خاوەنەکەیەتی. چاک کردنەوەی خانوو بە ئەستوندە ڕزگاری خاوەنی خانووەکەیە لە نەخۆشی‌و دەردو خەم:

ئەکسورد: ئەستۆ: گەردەن:

ئەستور بوونی بەبێ هێشان دانەوەی سپاردەی خەڵکە، بە تەواوی کورتی خەیانەت کردنە لە سپاردە. ئەگەر لای وابوو بە شمشیر ئەستۆیان بڕی ئەوە لە نەخۆشی چاک دەبێتەوە هێشانی ئەستۆ حەسودی بردنە بە خەڵک ڕووناک دانی ئەستۆ دینداری‌یە: شین بوونی مو لە سەر ئەستۆ کردنی کاری مەردانەیە: هەڵ واسینی دوڕو مەرجان بە ئەستۆ ماناى وایە یان خۆی یان خزمێکی دەبێتە عالمێکی ئایینی کە کۆمەڵ سوودی لێ دەبینی زەرد بوونی ئەستۆ تووش بوونی نەخۆشی‌یە.

ئەستێرە:

دارژانی یەک ئەستێرە لە خەودا نزیکبوونی مردنی خەون بینەکەیە: - خواردنی ئەستێرە غەیبەت کردنی خەڵکە. کۆمەڵ بوونی زۆر ئەستێرە لە دەوری کەسێک کۆ بوونەوەی پیاوانی دیندارە لە دەوری ئەو کەسە کەوتنی ئەستێرە لە ئاسمان بۆ زەوی مردنی کەسێکی ناودارە: گرتنی ئەستێرە: پەیدا بوونی کوڕێکی پایەبەرزە: هەڵاتنی ئەستێرەو وون بوونی نەگەیشتنی خەون بینە کەیە بە ئاوات. دارژانی ئەستێرە بە زۆری مردنی خەڵکە بە زۆری نیشتنەوەی ئەستیرە لە سەر سەروشانی هەر کەس لە خەودا بەرز بوونی پلەی کەسەکەیە: بەڵام زوو لە دەستی دەچێ - هاتنی کۆمەڵەی ئەستێرە بۆماڵی کەسێک لە خەوا مردنی کەسەکەیە:

ئەستێرە ناسی: نجومگەر:

کەسێ لای وابوو بوو بوویە ئەستێرە ناس لە خەودا ئەوە حیلەو و حەواڵە لە خەڵک دەکات دیتنی ئەستێرە ناس گرتنی برادەرێکی بێ‌بار و

فیڵبازە..

ئەسپاردە: ئەمانەت:

کەسێ لای وابوو لە خەویا ئەسپاردەی خەڵکی لایەوە بە تەواوی دایەوە ئەوە حەج دەکات ئەگەر لای وابوو بە ناتەواوی دایەوە ئەوە تووشی دەردەسەری دەبێ لە لایان ماڵو منداڵی خۆیەوە:

ئاشتی:

ئاشت بوونەوە لەگەڵ ناحەز لە خەودا دینداری‌یە: ئاشتی کردنی دوو کۆمەڵ شەڕکەر بەجێ هێنانی فەرمانی خوایە لەو هەرێمەی ئاشتی لێ کراوە: لاری بوون لە ئاشتی بە دواکەوتنی ڕێبازی شەیتانە: بۆ ئەوەی لاری دەکات..

ئەشکەوت: غار:

چوونی ئەشکەوت لە خەودا پەنا بردنە بۆ کەسێکی بەهێز بۆ جێبەجێ کردنی مەبەستەکەی ڕووحانی ئەشکەوت مردنی کەسێکی بەهێزوو بە سوودە بۆ خەڵکی هەرێمەکە گرتنی زارکی ئەشکەوت پێ‌شێڵ کردنی مافی هەژارانە لە لایان کاربەدەستانی میری.

ئاش‌پەز:

کەسێک لە خەودا لای وابوو بوو بووبە ئاش‌پەز ئەوە لە لایان پاشای وڵات دەبێتە دەستەڵات‌دار بەڵام لە دوایی لەناو دەچێ.

ئاشقاو:

کەسێ لای وابوو ئاشقاوی لە عەورەت هاتە دەرێ ئەوە واز لە ژنەکەی دەهێنی ئەگەر ژنی هەبێ دەنا واز لە کردنی زەوی و زاری خۆی ئەهێنێ و نایکاتە شینایی:

ئارد. هارد:

بە دەست کەوتنی ئاردی گەنم لە خەودا یان خەون بینەکەیان خزمێکی دەبێتە خوێندەوار بە دەست کەوتنی ئاردی زوراِت و هەرزەنو نۆک و جۆ بە دوا کەوتنی دینداری ڕاستەقینەیە: کەسێ لای وابوو ئاش ئامیزاددە دەهاڕێ ئەوە بەڵاییکی دژوار بە سەر خەڵکی هەرێمەکە دادێت:

ئارموش: ئاوریشم: هەوریشم

کەسێک لە خەودا ئارموشی خاوی دیت ئەوە دڵداری لە گەڵ کچی دەکات..

دیتنی ئارموشی بادراو داواکردنی ژنێکە کەبۆی نابێ لە بەرکردنی بەرگی ئارموشی بۆ پیاو بە دەست کەوتنی ماڵی حەڕامە پۆشینی ئارموش بۆ کچ مێرد کردنە بۆ پیاو منداڵ پەیدا بوونە ئەگەر مردوو بەرگی ئاموشیان کردە بەر ئەوە دەچێتە بەهەشت ئارموشی سپی بۆ ژن ڕێزە بۆ پیاو خەمو خەفەتە.

ئازایی:

ئازایی لە خەوداگەیشتنە بە ئاوات بە ئاسانی:

ئازار. ئێش. ژان:

کەسێ لای وابوو لە خەودا لەشی هەمووی ئازاری هەیە ئەو کەسە گوناحبارە بەرانبەر بە فەرمانی خوا: بەڵام ئازاری سەر مانای وایە ئەوکەسە ئازاری باوکی دەدات.

ئادمیزاد: مەردوم: مرۆ:

دیتنی ئادمیزادی نەناسراوە خەون بینەکە خۆیەتی جاچۆنی دیت خۆی وایە بەڵام ئەگەر لای وابوو ئادمیزادێکی ناسروا شتێکی دایە ئەوە ماڵی دونیای دەست دەکەوێ بەڵام ئەگەر لای وابوو شتێکی لێ ستاند ئەوە لە دەست چوونی ماڵی دونیایە: وە پەیدا بوونی ناکۆکی‌یە لە نێوانیاندا..

ئاوڵە: خروکە:

تووش بوونی نەخۆشی لە خەودا قەرد «قەرز» نەدانەوەی خەڵکە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی ئاوڵە قەرد دانەوەیە: ئەگەر لای وابوو منداڵی تووشی نەخۆشی ئاوڵە بووە ئەوە دایکی ئامۆژگاری خەراپە لەو منداڵە دەکات: کەوتنەوەی نەخۆشی خروکە لەو وڵاتی لە خەودا زۆر بوونی ماڵی حەرامە لەو وڵاتە.

ئاوبارە:

درووست کردنی لە خەودا بۆ ئاودانی شینایی باس کردنی ئەوکەسەیە بە چاکە لە لایان کۆمەڵەوە: درووست کردنی ئاوبارە بۆ ئاوی خواردنەوە: ئەوە کوڕێکی دەبێ دەبێتە ئەندازیار.

ئاوارە بوون دەربەدەری:
کەسێ لای وابوو دەربەدەر بوو لە وولاتی خۆی ئەگەر لای خۆش بوو ئەوە تووشی غەم دەبێ ئەگەر لای ناخۆش بوو تووشی شادی دەبێ.

ئاووردانەوە: لاکردنەوە
لە خەودا ئاووڕدانەوە بۆ لای ڕاست تۆبە کردنە لە گوناهان بۆ لای چەپ بە دواکەوتنی خراپەیە: بۆلای پشتەوە تووش بوونی غەمە ئاووڕدانەوە لە نوێژدا بێ موبالاتی کردنە لە بەجێ هێنانی فەرمانی خوا..

ئاوەدانی:
کەسێ لای وابوو لە چۆلی چوو بۆ ئاوەدانی ئەوە ڕوو دەکاتە دینداری ئەگەر لە ئاوەدانی ڕووی کردە چۆلی ئەوە ڕوو دەکاتە کەم دینی ئاوەدان کردنەوەی چۆلی ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ خواپەرسی.

ئاودان:
ئاودانی شینایی لە خەودا بە دەست کەوتنی پایەی بەرزە: ئاودانی زەوی بەردەڵان و بێ شینایی مارە کردنی ژن و تەلاقدانی ژنەکەیە.

ئەڵماس:
بە دەست کەوتنی لە خەودا جێ‌بەجێ بوونی مەبەستەکەیەتی بە هۆی کەسێکی دڵپاک دۆزینەوەی کارگەی ئەڵماس: بە دەست کەوتنی پلەی بەرزە. خواردنی ئەڵماس تووش بوونی غەم و خەفەتە: شووشە بڕین بە ئەڵماس مارە کردنی کچێکی نازاندی یەکە ڕابواردنی لەگەڵ دژوارە.

ئەندازیار: موهەندیس

کەسێک لای وابوو بووە بە ئەندازیار ئەوە خزمەتی کۆمەڵ دەکات

ئامان: قاپ:

بە زۆری شووشتنی قاپ لە خەودا لادانی حەسودیە لە دڵو دەروون.

ئاخ:

کسێکی لای وابوو لە خەودا ئاخی هەڵ دەکێشا ئەوە چاکەی لە گەڵ ناکەس کردووە کە پەشیمانە:

ئاغایی:

کەسێ لای وابوو بوو بە ئاغا لە خەودا ئەگەر جووتیار بوو ئەوەدری «شەرم» لە جووتیاران دەکات: ئەگەر مەلا بوو قسەی باش وکرداری نارەوا دەکات: ئەگەر بازرگان بوو ڕیبا دەخوات:

ئاخوڕ:

درووست کردنی لە ناو ماڵ یان لە تەویلە هێزوو دەستەڵاتە ئەگەر لای وابوو دوو ئاژەڵ لە سەر ئاخوڕی ئەو دەلەوەڕێن ئەوە ژنەکەی حەز لە دوو کەس دەکا.

ئاوێنە هەی‌نۆک: نەنیۆک: فودیک: جام

دیتنی هەی‌نۆکی ڕووناک ژیانی شادی‌یە بەڵام ئاوێنەی تارێک تووش بوونی دەردەسەری‌یە: خودیتن لە ناو ئاوێنەدا مارە کردنی ژنە: ئەگەر لای وابوو تەماشای پشتی ئاوێنە دەکات ئەوە دەچێتە لای ژنی خۆی لە پشتەوە:

بە دەست کەوتنی ئاوێنەی بەژەنگ لادانە لە فەرمانی خوا شکانی ئاوێنە مردنی خاوەنەکەیەتی. بە دەست کەوتنی ئاوێنەی زێڕ دینداریە. تەماشا کردنی نەخۆش بۆ ئاوێنە مردنی نەخۆشەکەیە. حەپس کراو ئەگەر تەماشای ئاوێنەی کرد ڕزگاری دەبێ. ئەگەر ژنێ بنواڕێتە ئاوێنە ئەوە هەوێی بە سەر دێت. ئەستووری ئاوێنە بە دەست کەوتنی ژیانی خۆشە:

ئاشەوان:

زۆر بوونی ئاش‌و ئاشەوان داد پەروەری‌و ئاسایشە لە وولات مردنی ئاشەوان مردنی پاشایێکی دادپەروەرەو: هاڕینی شتی واکە ناخوری نرخ گران بوونی دەغل‌و دانە: درووست کردنی ئاش دینداری ڕاستە.

ئاسودەیی:

کەسێ لە خەویا لای وابوو دڵی ئاسوودەیە ئەوە بەرانبەر بە خزمو کەسی چاکە دەکات.

ئاسایش:

پەیدا بوونی ئاسایش لە وولاتێ بەجێ هاوردنی فەرمانی خوایە

ئەستری: دیرک: خار:

کەسێک لە خەودا لای وابوو ئەستری بە بەدەنا چوو ئەوە لە لایان کەسێکی ناڕەسەن تووشی غەم دەبێ. ڕۆیشتن بە ناو دڕکدا دۆستایەتی هەندێ کەسێ ناڕەسەنەکە زیانیان لە دەست دەبینی. دروونەوەی ئەستری تووش بوونی کوێرەوەری‌یە بە هوێ کردەوەی ناشیرین..

« پیتی بێ »

بسم الله:

نووسینی به خەتی جوان لە خەودا دیتنی گرتنی ڕێی دینداری‌یە بە ڕاستی ووتنی ئەم ڕستە پیرۆزە لە نوێژدا ئەگەر ئەوەی ووتوویەتی لە سەر ڕێبازی ئیمامی شافیعی بوو کە بە سونتەتی دەزانن وە هەندێ بە واجیبی دەزانن ئەوە بە دەست کەوتنی پایەی مەزنە بەڵام ئەگەر لە سەر ڕێبازی ئەوانە بوو کە بە سونتەتی نازانن ئەوە لادانە لە فەرمانی شەریعەت نووسینی‌و هەڵ گرتنی پشت بەستنە بە خواو زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا.

بیت‌المقدس:

نوێژ کردن لە ناویدا: دەست کەوتنی میرانە لە خزمێکی: کەسێ لە خەودا لای وابوو لە ناویدا نوێژی دەکرد بەڵام ڕووی نەکرد بوو قیبلە ئەوە حەجی بە نەسیب دەبێ دەست نوێژ هەڵ گرتن لە ناویدا تووش بوونی سەفەرە: داگیرساندنی چرا لە ناویدا نەخۆش کەوتنی کوڕی خەون بینەکەیە ئەگەر کوڕی نەبێ لە ماڵی دونیا دەست کورت دەبێ.

بۆڕاق:

کەسی لە خەودا سواری بۆڕاقی پێغەمبەر بوو ئەوە پایەی بەرز دەبی لە دونیا هەروەها دیتنی بوراق لە خەودا مردنی بە شەهیدی‌یەو دەست

کەوتنی بەهەشتە.

باب: باوک:

دیتنی لە خەودا بە شادی: بەختیاری‌و دینداری‌یە بەڵام بە تورەیی لادانە لە فەرمانی خوای مەزن:

بەفر: وەور:

بارینی لە خەودا کاتی زستان خێرو بەرەکەتە. بەڵام لە کاتی خۆی نەبێ بارینی دەردو غەمە بۆ خەڵکی هەرێمەکە: بارینی بەفر لە شارێک بە زۆری هەراسان بوونی خەڵک بەم هۆیەوە ئەوە هاتنی عەسکەری پاشاێکی زۆرداره بۆ هەرێمەکەو ئازاردانی خەڵکەکەیە. خواردنی لە خەودا قسە کردنی بێ سوودە. نووستن لە سەر بەفر تووش بوونی غەمە: شەڕە بەفر قسەی نالەبار بە یەکتر وتنە.ماڵینی بەفر گرتنی ڕێبازی دینداری‌یە بە ڕاستی..

بـــا:

کەسێ لای وابوو بای گەرم دێت لە وڵاتێ ئەوە دەردو بەڵا دێتە سەر ئەم وڵاتە بای فێنک شادی‌یە. بای سارد بێ ئەمری کردنی خەڵکە بۆ فەرمانی خوای مەزن هاتنی با بە گرمە گرم بۆ هەرێمی ئەوە پەیدا بوونی شەڕو کوشتارە لەوێ ـ هاتنی ڕەشەباوو زریان بە توندی بەجۆرێ خانوو بەرەی دەڕووخاند ئەوە غەزەبی خوایە لەو هەرێمە بەهۆی تاوانی زۆر: هاتنی بای شەماڵ لە هەر وڵاتێک شادیە بۆ خەڵکەکە:

باران:

بارینی بارانی هێمەن لە خەودا لە کاتی خۆی ژیانی کامەرانی‌یە بۆ خەڵکی هەرێمە کە بارانی لافاو هێنەروو زیان بەخشی هاتنی دەردوو بەڵایە بۆ وولات.. بارینی خوێن لە هەر وولاتێ. ڕوودانی شەڕوو کوشتارە لەوێ..

بولەرزە:

هاتنی بولەرزە لە هەرێمێک لادانی خەڵکەکەیە لە فەرمانی خوا.

بازاڕ بازێڕ:

کەسێک لای وابوو چوو بۆ بازاڕێکی وتەی دەزانی بازاری کوی‌یە ئەگەر قەڵە باڵغ بوو ئەوە خزمەت کردنی مزگەوتە لە لایان خەڵکی بازاڕەکە وە بازاڕی تاریک و پیس واژهێنانە لە خزمەت کردنی مزگەوت. بازاری قوماشی خوری دیتنی لە خەودا شادی خەوبینە کەیە ئاگر تێبەر بوونی بازاڕ ڕەواجی شتی فرۆشتنە. نووستنی خەڵک لە بازاڕ کەسادی موعامەلە کردنە. ڕازاندنەوەی بازاڕ بەختیاری خەڵکە. ئەگەر کەسێ لای وابوو چوو بۆ بازاڕوو موعامەلەی نەکرد ئەوە لاچوونیتی لە سەر ئەو کارەی کە دەیکات.

باشوکە: واشە:

گرتنوو گوشتنی لە خەودا لە ناو چوونی پاشایێکی زۆردارە: خواردنی گوشتی لە خەودا غەیبەت کردنی کەسێکی باشە: هێلکەی باشوکە ئەگەر ژن بە دەستی بکەوێ ئەوە منداڵی لاسارو کەم دینی دەبێت:

بارێەر:

بە دەست کەوتنی لە خەودا گەیشتنە بە ئاوات. لە ناو چوونی تروش بوونی غەمە.

بەرد: گاشە: خڕک: کاڵێن:

هەڵ گرتنی بەرد لە خەودا برادەرایەتی کەسێکی دڵ ڕەقە: خواردنی ووتنی قسەی بێسوودە. خانوو کردن بە بەرد. گرد بوونەوەی لە گەڵ خەڵکی دڵ ڕەق بەرد بارین لە ئاسمان. دڵ ڕەقی و بێبەزەیی‌یە لە گەڵ یەکتری. خواردنی بەردوو بوون بە بەرد لادانە لە فەرمانی خوا سوار بوونی بەرد هەبوونی ژنێکی دڵ ڕەقە وورد کردنی بەرد ئامۆژگاری مرۆڤی دڵ ڕەقە:

بادام: چەقەلە باوی:

خواردنی بادامی سەوز لە کاتی خۆی بەدەست کەوتنی ڕزقێکی حەلاڵە بەڵام بادامی ووشک دیتنی لە خەودا ساڵێکی بێ‌دەرامەتە بڕینی داری بادام یارمەتی هەژارە چاندنی بادام حەسوودی بردنە بە خەڵک:

بنەوشە: وەنەوشە:

دەسکی بنەوشە بەدەست کەوتنی لە خەودا پەیدا بوونی کوڕێکی تەمەن کورتە یان ئیشێکی کەم وەختە بۆن کردنو خواردنی بنەوشە مارە کردنی کچێکی ئارامو هۆشیارە لە باخەڵ نانی بنەوشە دڵداری‌یە لە گەڵ ژنێ خۆی.

بالیف سەرین:

کردن و کڕینی لە خەودا دەست کەوتنی ژیانی بەختیاری یە. درێژ بوونی بالیف بیر کردنەوەیە لە ژیان. گەورەیی بالیف تەمەن درێژی یە. دەست کەوتنی بالیف کە جوان بێ شادی یە.

بیبەر، ئەسیوەت: ئاڵەت: بیبار

خواردنی لە خەودا بە تەنیا یان لە گەڵ هەرشتی تووش بوونی غەمە کردنی ئیشێکە کە لە دوارۆژ دەبێتە هۆی دەردەسەری.

بێژینگ:

لە بێژینگ دانی لە خەودا کردنی کاری بەجێ یە بەڵام شکانی کردنی کاری بێ سوودە.

باژڵە:

تووش بوونی نەخۆشی باژڵە لە خەودا ئازار دانی دایکە پێویستە تۆبە بکات.

باوەشێن:

باوەشین کردن لە خەودا تەنبەڵی یە لە کاروباردا. کڕینو فرۆشتنی باوەشێن چاو لە دەست خەڵکە بۆ ئەوە خێری پێ بکەن: ئەگەر کەسێک لای وابوو کەسێک باوەشێنی لێ دەکرد ئەوە قازانج لەو کەسە دەبینێ.

بۆن:

کردنی بۆنی خۆش شادی یە بەڵام بۆنی ناخۆش غەم و خەفەتە.

بزمار:

دیتنی بزماری گەورە پاشای وولاتەو بزماری وورد عەسکەری پاشایە: کوتانی بزمار لە زەوی یان لە دار بۆ پیاوی بێ‌ژن ژن هێنانە بۆ ژنی بێ‌میرد میردکردنە شکانی بزماری گەورە مردنی پاشای وولاتە.

برۆ:

دیتنی برۆی هەر کەسێک بەڕەشوو جوانی ئەوە بەختیاری خاوەنەکەیەتی بەڵام ناشیرینی ژیانی هەژاری‌یە بۆ خاوەنەکەی.

بەرتاشین:

بەرتاشین لە خەودا قەرد دانەوەی خەڵکو بە دواکەوتنی فەرموودەی شەریعەت.

بن‌میچی خانو: سەلاپیتە:

سواق دانی سەلاپیتەی خانووو جوان کردنی سەرکەوتنی خزمور کەسی خاوەن خانووەکەیە بە سەر دوژمندا ڕووخانی. مردنی خزمو کەسە: سووتانی لە زستاندا شادی‌یە بەڵام لە هاویندا دەردو بەڵایە بۆ خاوەن خانرووەکە.

باغەوان:

کەسێ لای وابور بوریتە باغەوان لە خەودا ئەوە خزمەتی مزگەوت دەکات بە دەستو بە ماڵ. هەروەها دەبێتە هۆی مارەکردنی چەند ژنێک ... شەریعەتی ئیسلام.

بەلگە:
کەسێ لە خەریا لای وابوو داوای شتێکی کردوو بەڵگەی لە سەر داواکەی هێنایەوە ئەوە بە هۆی کەسێکی هێزدار بە سەر کۆسپەی ژیاندا زاڵ دەبێ.

بەتاتە:
خواردن و چاندنی بەتانە لە خەودا بە دەست کەوتنی مالی دنیایە.

باغەوانی:
بەهەشت دیتنی لە خەودا بەڕوو خۆشی مردنە بە ئیمانەوەو چونی بەهەشتە.

بەهەشت:
چوونی لە خەودا شادی‌یە: خواردنی میوەی بەهەشت ڕزقی حەلاڵە. یاری کردن لە گەڵ حۆری لە بەهەشت مردنە بە موسوڵمانی: ئەگەر لای وابوو ویستی ـ بڕوات بۆ بەهەشت و بەرگری لێ کرا ئەوە کردنی بێ‌فەرمانی خوایە ـ کەسێ لای وابوو دەرگەی بەهەشتی لێ گیرا ئەو کەسە بەرانبەر باب‌و داکی گوناحبارە: کەسێ لای وابوو فریشتە بردیان بۆ بەهەشت ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان: نزیکی لە بەهەشت و نەچوونە ناوی نزیک بوو نەوەی مردنی ئەو کەسەیە کە وای دیوە: خواردنی شیلەی هەنگوین لە بەهەشت فێر بوونی زانیاری زۆروو بەسوودە. ئەگەر پیان ووت دەچیتە بەهشت ئەوە تۆبە دەکات. یان میراتی زۆری دەست دەکەوێ لە خزمێکی. کردنەوەی ئاگر لە بەهەشت خواردنی ماڵی حەڕامە: ئەگەر قەسریان دایی لە بەهەشت ئەوە پایەی بەرز دەبێ: کەسێ لای وابوو کلیلی

بەهەشتی لایە ئەوە بە موسولمانی دەمری: ئەگەر مەلائیکەت لە دوزەخ بردیانە بەهەشت ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان: ئەگەر لای وابوو ڕوو بە بەهەشت دەچێت ئەوە ڕوو دەکاتە خواپەرستی -

بژانگی چاو بژوێڵ:

جوانی لە خەودا دینداری‌یە: ئەگەر کەسێ لای وابوو بژانگی چاوی ناشیرینە ئەوە کەم دینی دەکات.

بلور: شووشە:

بەدەست کەوتنی شووشەی بێگەرد لە خەودا مارەکردنی ژنێکی باشە شکانی شووشەیان ژن تەڵاقدانی خاوەن شووشەکەیە یان مردنی کچێتی: درووست کردنی خانووی شووشە لە خەودا هێنانی کچی عالمێکی بەرزە:

بەیتار: پزیشکی ئاژەڵ:

کەسی لای وابوو لە خەویا بوو بە پزیشکی ئاژەڵ ئەوە ئیشی خەڵک دەکات بەبێ تەملێ. مردنی بەیتار مردنی کەسێکە کە سوودی هەیە بۆ کۆمەڵ:

بەران: شەک: خرت:

کەسێ لای وابوو لە خەودا بەرانیان داپێ ئەوە دەستەڵاتی زۆر دەبێ سوار بوونی بەران ڕام کردنی کەسێکی زۆردارە: هەڵ گرتنی بەران ئیش کردنی کەسێکی ناودارە درێژ بوونی قۆچی بەران ڕابواردنی ژیانی خۆشی خاوەن بەرانەکەیە لە گەڵ ژنی خۆیَ. کورت بوونی قۆچی بەران بێدەستەڵاتی

پاشای وولاته. کوشتنەوەی بەران بوو خواردنی سەرکەوتنە لە کاروباری ژیاندا: شەڕە بەران شەڕی دوواپاشایە گوراندنی بەران خواردنی مالی دووژمنە مردنی بەران مردنی خاوەنەکەیەتی: دەست کەوتنی سەری بەران ـ پایەی بەرزە. ئەگەر لای وابوو چەند بەرانێکیان دایی ئەوە هەر بەرانێک بە سالێک دادەندرێت بۆ کاتی ئیش کردنی لەو شتەی کە لە دەستی دایە: کەسی لای وابوو بەران سواری بوو بە سەر دووژمنی دا زاڵ دەبێ.

بـازن:

لە دەست کردنی بازن لە خەودا بۆ ژنی بێ مێرد مێرد کردنە بۆ پیاوی بێ ژن ژن هێنانە بازنی زێڕ لە دەست کردنی غەمێکەو دەڕوات. بازنی زیو بە دەست کەوتنی مالی دونیایە بازنی ئاسن‌و دار بۆ پیاو لە دەست کردنی مارە کردنی ژنێکی لاسارە بەلام بۆ ژن مێرد کردنی نابەدڵە وون بوونی بازن مردنی مندالە یان تەلاقدانی ژنی خاوەنەکەیتی:

بـەراز:

دیتنی لە خەودا دووژمنە. شەر کردنی لە گەڵ بەراز شەر کردنە لە گەڵ کەسێکی ناپەسەن سوار بوونی زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا شوانی مێگەلی بەراز سەرۆکایەتی کۆمەلی بێ سوودو ناپەسەنن. خواردنی گۆشتی بەراز مالی حەرامە: موو رستنی بەراز بە دەست کەوتنی تووش بوونی مالی حەرامە:

برینداری:

کەسێ لای وابوو لە خەودا بریندارییان کرد ئەوە کەسێکی ناپەسەن

جنێوی دەداتێ.

بزن مژاک: سووسەمار:
گۆشت خواردنی لە خەودا قوت دانەوەی ڕقە بەرانبەر بەو کەسەی تاوانبارە گرتنی سووسەمار برادەرایەتی کەسێکی بێسوودە:

بەژن و بالاّ:
جوانی و قەشەنگی لە خەودا بە دەست کەوتنی پایەی بەرزە. درێژ بوونی بالاّ بەزۆری مردنی خاوەنەکەیەتی کورتی تووش بوونی هەژاری و بێ ماڵییە:

بارود:
بە کار هێنانی: ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ پیشەسازی بەسوود بۆ وولاّت.

بەرخ: کاووڕ:
بەدەست کەوتنی و گۆشت خواردنی بەدەست کەوتنی ماڵی حەلاّلە مردنی کاووڕ لە دەست چوونی ماڵی دونیایە:

بزن:
بەدەست کەوتنی و گۆشت خواردنی مارە کردنی ژنێکی باشە: دۆشینی کردنی کاسبی حەلاّلە برژاندنی گۆشتی بوختان کردنە بە ژنێکی پاک: بەدەست کەوتنی مەڕەزی بزن ماڵی حەلاّلە.

بۆق: قورباقه:

خواردنی گۆشتی بۆق خێرو بەرەکەتە: بارینی بۆق لە ئاسمان غەزەبی خوایە. گرتنی برادەرایەتی کەسێکی خواپەرستە. هێنانە دەری بۆق لە ئاوو فرە دانیان بۆو وشکانی بەرگری کردنی خواپەرستانە لە دینداری: قرە قرِی بۆق هاتنی بەلایە:

باقلە:

خواردنیو چاندنی بەزۆری دوودڵی‌یە لە هێنانی ژنێک یان لە کردنی کارێکو بەلام نەیکات باشترە: هەندێ دەڵێن خواردنی باقلەی شیز خواردنی مالی حەرامە.

بروسکە: بلاچە: چەغماغە: تریشقە:

هاتنی بروسکەی هەور ئەگەر گرمەی هەوری لەگەلا بوو ئەوە روودانی شتێکە.

لە هەرێمەکە خەڵکەکە دەکەوێتە مەترسی فەوتانی سەروو ماڵی بەلام ئەگەر بلاچە دوونیای رووناک کردوو هەوری نەبوو ئەوە شادی‌یە بۆ خەڵکی هەرێمەکە دەبێ بروسکەو و بارانی بەهێز شەرِکردنی دوو پاشایە بەلام هی نەرمو لە سەر خۆ خێرو خۆشی‌یە:

بەن: داو:

بەدەست کەوتنی بەنی توند لە خەوداگەیشتنە بە ئاوات بەهۆیَ کەسێ بەهێز:

بالوکە:
پەیدا بوونی لە سەر بەدەنی مرۆڤ لە خەودا ئازاری نەبوو ئەوە دانەوەی قەرزو سپاردەیە بەڕاستی بەلاّم ئەگەر هێشی هەبوو ئەوە خەیانەت کردنە لە سپاردەی خەڵک.

بزر بوون وون بوون:
وون بوون لە خەودا بیر کردنەوەیە لە کارێک کە ناکرێ و زەحمەتە.

بەهار:
دیتنی بەهار بە جوانی مارە کردنی ژنێکی باشە: بەهار دیتنی لە کاتی خۆی نەبێ پیدا بوونی غەم‌و دەردە بۆ خەڵکی هەرێمەکە: چوونە سەیران لە بەهاردا بەدەست کەوتنی ژیانی شادی‌یە.

بلاّلوک:
خواردنی بلاّلوک لە خەودا بۆ نەخۆشی چاکبوونەوەیە. بۆ لەش ساغ حەج کردنە داردەستی بلاّلوک بەدەستەوگرتنی بەجێ هێنانی فەرمانی خوایە بڕینی داری بلاّلوک تەرک کردنی نوێژی جەماعەتە.

بۆیاغ: ڕەنگ
بۆیاغ کردنی هەر شتێک لە خەودا فێڵ کردنە لە خەڵک بەلاّم بۆیاغ کردنی پێلاّو کردنی ئیشی حەلاّڵە. دیتنی بۆیاغ چی لە خەودا دیتنی کەسێکی حیلەبازە.

بـــووک:

هـێنانی بـووک بۆ کـەسێک بـەبێ دەهۆڵ و زوورناو گـۆرانـی خـێرو خـۆشی‌یە. بـەڵام بـە زەمـاوەند هـێنانی بـووک تـووشی بـوونی خـەڵکی هەرێمەکەیە بە غەم و خـەفەت بە تایبەتی ئەوەی بـۆدێت: بـانگ کـردنی کەسێک بۆ سەر بووک ئەگەر نان خواردنی تێدا نەبوو جێ‌بەجێ کـردنی کاروباری خەڵکە بۆ خوا بە کورتی گواستنەوەی بووک بە هێمنی شادی‌یە بۆ ئەوەی بۆی دێت‌و بۆ خەڵکی گوندەکەش بەڵام بە شایی کردن‌و گۆرانی ووتن هاتنی بەڵایە:

بیـر:

هەڵ قەندنی لە خەودا خواستنی ژنێکە کە زەحمەتە بۆی ببێ. ئاودانی شینانی بە ئاوی بیر پەیدا بوونی منداڵە. کەوتنە نـاو بـیر مـردنی کـابرایـە: ووشک بوونی بیر تەڵاقدانی ژنی خاوەن بیرەکەیە: ئاو خواردنەوە لە بیر دەست کەوتنی ماڵە لای ژنەکەیەوە. کەوتنە ناو بیر تووش بوونی حـەپسە. خستنە دوولکەی ئاو بۆ ناو بیر ئەگەر ئاوی نەهێنا دەر بوونی منداڵێکی ناتەواوە. ڕوونی ئاوی بیر ژیانی خۆشی خاوەن بیرەکەیە..

بـاغ:

چوونە ناو باغی جوان لە خەودا دینداری‌یە: تەماشا کردنی باغ قورئان خوێندنە خواردنی میوەجاتی باغ پتەوی بڕوایە بە خوای گەورە هاتنە دەر لە باغ لادانە لە فەرمانی شەریعەت: بڕینی داری باغ گوناه کـردنە: دیـتنی باغی خورما خێرو خۆشی‌یە بۆ ئەو کـەسەی دیـویەتی بـۆ خـەڵکی ئـەو هەرێمەش کە باغەکەی لێ دیتراوە.

برنج:

چاندنی برنج لە خەوداکردنی کاری باشە. خواردنی ئارام گرتنە لە سەر ژیانی ناخۆش خواردنی بەشیر دینداری‌یە کوتانی برنج زەکات دانی ماڵە.

باوروشک:

کەسێ لای وابوو لە خەودا باوروشکی هاتێ ئەوە ئەو کارەی کە دەیەوێت بێکات سوودی نیە.

بالوکە سیچکە سلاوە:

دەرکەوتنی بالوکە لە چاوی ڕاست خۆشی‌یە. بەڵام لە چاوی چەپ تۆش بوونی غەمێکی گەورەیە بەهۆی لاساری ژنەکەی خۆی.

بەڵەکی:

کەسێ لای وابوو لە خەویا تووشی دەردی بەلەکی بووە ئەوەیان خۆی‌یان خزمێکی پایەی زۆر بەرز دەبێ.

برسی‌یەتی:

کەسێ لای وابوو لە خەوداکەمێک برسی بوو ئەوە ماڵی لە دەست دەچێ بەڵام ئەگەر لای وابوو زۆر برسی بوو ئەوە ماڵێکی زۆری دەست دەکەوێ. برسیەتی لە زستاندا زۆر باشە: هەروەها برسی‌یەتی برادەرایەتی کەسێکی بێ‌سوودە:

بژارکردن:

بژارکردنی شینایی لە خەودا بەجێ هێنانی فەرمانی خوایە بەڕاستی.

بانگدانی نوێژ:

بانک له مزگەوت فەرمان کردنە بە چاکە:

لە جێی بەرز حەج کردنە. لە مەزدادا. مردنی بانگ دەرە. هەروەها لەکن ماڵی خۆی مردنە. بانگدان لە گەڵ جیراناں تووش بوونی بەڵایە. لە جێیی کەبۆ بانگ دان نەشێ لەو جێیە جاسووسی کردنە لە سەر خەڵک. بانگ دانو بە زیادوو ناتەواوی بێ ئەمری کردنی خوایە. بانگدانی منداڵ ئازار دانی باب و داکیتی. لە سەرِ پشتی وولاغ مردنی بانگدەرە: ئەگەر کەسێکی حەپسی یان نەخۆشی لە خەودا بانگیدا ئەوە رزگار بوونو چاکبوونەوەیە بانگدان لە سەر منارە دەست کەوتنی پایەی بەرزە.

بڕبڕەی پشت: قەفەزە:

بەهێزی لە خەودا دەست کەوتنی پلەی بڵندە. بێ هێزی تووش بوونی هەژاری‌یە ـ رەشبوون و سوور بوونی پشت کەم دەستی ماڵی دونیایە داغ کردنی پشت بە ئاگر نەدانی زەکاتە کوڕ بوونی پشت تووش بوونی بەڵایە بۆ خاوەنەکەی: دیتنی پشتی دووژمن ـ ئەمین بوونە لە فێڵی دووژمنە کە شکانی پشت یان مردنی برایەیان بێدەستەڵاتی‌یە ـ هیشانی پشت تووش بوونی حەپسە: هەڵ گرتنی دار بە پشت دوو زمانی‌یە لە نێوان خەڵک باری گران بە پشت لە خەودا قەرداری‌یە بەزۆری:

باپیر:

دیتنی لە خەودا بە شادی گەیشتنی خەون بینە بە ئاواتی خۆی ئەگەر لای وابوو باپیری شتی دایە ئەوە پایەی بەرز دەبێ دیتنی بە تۆڕەیی گوناهباری خەون بینە کەیە.

بایبنجان:

خواردنی بایبنجان لە خەودا قیڵ کردنە لە خەڵک بە ناوی دین بەڵام بۆ ڕاوچی دەست کەوتنی نێچیری باشە:

بست: هەپل:

پێوانی شتێ بەبست لە خەودا بیر کردنەوەیە لە ئیشێکی زەحمەت بەڵام بە هۆی پارە دەکرێ کورتی بست ڕاوەستانی کاری خەون بینەکەیە بەڵام درێژی جێبەجێ بوونی کاروو باریتی.

بێ: بەهی:

بۆن کردنی لە خەودا ژنێکی ئارام و هۆشیارە. خواردنی بێ لە خەودا بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە بۆ مەلا زیاد بوونی زانیاری‌یە بۆ بازرگان قازانجی زۆرە ـ گوشینی بێ بەدەست کەوتنی ماڵی دنیایە:

بـــاڵ:

کەسێ لای وابوو دووباڵی هەیە ئەوە دوو کوڕی دەبێ کەسێ لای وابوو باڵی هەیەو بەڵام باڵەکانی شکان یان سووتان ئەوە منداڵی دەمرن: فڕین بە باڵ کار کردنە لە ئیشوو کاری میری. دیتنی باڵی تەیر لە خەودا دڵداری کردنە لە گەڵ کچ گرانی باڵ لە سەر بەدەن گوناح کردنە. کەسێ لای وابوو دوو باڵی زۆر جوانی هەیە ئەوە پایەی دونیایی بەرز دەبێ.

بولبول:

خوێندن وەکوو بولبول دڵداری کردنە لە گەڵ کچێ کەبوی نابێ:

بەدەست کەوتنی هێلکەی بولبول مارە کردنی کچێکی ساویلکەیە گرتنی بولبول پەیدا بوونی کوڕێکی قوڕان خوێنە. خواردنی بولبول بەدەست کەوتنی ماڵی دوونیایە:

بــرا:

دیتنی براوو مام و خاڵ لە خەودا بە جوانی ڕووی گەش دەست کەوتنی ژیانی شادی‌یە.

بــەڕو:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵێکی زۆرە بە زەحمەت دیتنی داری بەڕو برادەرایەتی کەسێکی ئارام و زانیارە. بڕینی داری بەڕو لە دەست چوونی برادەرە چاندنی بەڕو. خواردنی شیربایی‌یە. بڕینی گەڵا بەڕوو ئیش کردنی میزەیە ـ بە خەیانەت. خواردنی بە برژاوی گران بوونی نرخی دانەوێڵەیە:

بــاز:

کەسێ لای وابوو لە خەویا باز لە سەر سەری یان لە سەر شانی نیشتەوە ئەوە لە لایان کۆمەڵ ڕێزی زۆر دەبێ. کوشتنی بازوو گۆشت خواردنی غەیبەت کردنی پاشایە. ئەگەر ژنێک لە خەودا بازی گرت ئەوە کوڕێکی دەبێ ئەگەر میردی هەبێ ئەگەر نامیرد بە کەسێکی ناودار دەکات فڕینی باز ـ لە دەستی هەر کەس تووش بوونی بێ دەستەڵاتی‌یە. گرتنی بازی سپی - ئیش کردن لە کاروباری میریە

بازدان:

کەسێ لای وابوو لە خەودا بازیدا لە شوێنێ بۆ شوێنێ و بە سەلامەتی پەڕییەوە ئەوە دەگاتە ئامانجی خۆی.

بازیبەند:

کەسێک لە خەویا لای وابوو بازی بەندی لە خۆ بەست ئەوە بە سەر دووژمندا زاڵ دەبێ بە هۆی کەسێکی هێزدار.

بـــەنگ:

خواردنی و کڕینی لە خەودا لادانە لە فەرمانی خوای گەورە.

بێ هێزی:

بێ هێزی و لاوازی لە خەودا کردنی بێ ئەمری خوایە بە زۆری.

باگوردان:

دیتنی درووست کردنی لە خەودا دامەرزاندنی ئیشێکە کە زۆر سوودی هەیە. بان گێڕان بە باگوردان ئەگەر بانەکە تەڕ بوو ئەوە تەلاقی ژنەکە کەوتووەو هەر لە لایەتی. بەڵام ئەگەر بانەکە ووشک بوو ئەوە میراتی خوشک و دایکی لایەو نایدا..

بنێشت:

جاوتنی لە خەودا بە دووا کەوتنی کارێکە کە بێ سوودە. ئەگەر لای وابوو کەسێ بنێشتی دەجاوت و گۆرانی دەووت ئەوە بە دوای نێربازیدا دەگەڕێ کە ئابڕووی دەچێ..

باسک: قۆڵ:

ئەستوری و جوانی باسکی هەر کەس لە خەودا هێزو دەستەڵاتی خزم و کەسیتی لاوازی و ناشیرینی بێدەسەڵاتی یە: شکان و بڕینی باسک لە خەودا کوشتنی خزمێکی ئەوە بەهۆی فێڵی دووژمنانی خۆی: باسکی بێ قامک قسە کردنی بێدەستەڵاتی یە.

بالوعە:

کەسێ لای وابوو بالوعەی ئاوی لە ماڵەوەیە ئەوە ژنەکەی چەند هەراشە. گیرانی کونی بالوعە میز گیرانی خاوەنە کەیەتی.

برین:

کەسێ لای وابوو برینی کەوتە بەدەن ئەگەر خوێنی نەبێ ئەوە دەست کەوتنی پلەی بەرزە بەڵام بە خوێنەوە دەست کەوتنی ماڵی دوونیایە.

بێدەنگی:

لە خەودا بەدەست کەوتنی پارەی زێڕە. یان بەدەست کەوتنی میراتی خزمێکی خۆیەتی کەبەس ئەو میراتی لێ دەگرێ:

بێ هۆش بوون:

لە خەودا کردنی بێ ئەمری خوایە بۆ ڕەزامەندی زۆردارێک چاک بوونەوە تۆبە کردنە لەو گوناحانەی:

بێڵ: خاکەناز: دۆڵەمەڕ: پێ مەڕە:

بەدەست کەوتنی لە خەودا هێنانی ژنێکە کە تووشی دەردەسەری دەکات شکانی لە خەودا وازهێنانە لە کشت و کاڵ.

« پیتی پێ »

پێغەمبەران:

هەر یەک بنوارە پیتی خۆی: دروودی خوایان لە سەر بێ...

پێڵاو: کەوش:

پێڵاوی جوانو توند لە پێ کردنی لە خەودا ژیانی خۆشی خاوەنەکەیەتی: پێڵاوی تەنگ تووش بوونی ئاژاوەی ناومالّی خۆشی‌یە: هی سپی ژنی باشە: هی سەوز دینداری‌یە هی ڕەش سەفەر کردنە. بزر بوونی پێڵاو. تەڵاقدانی ژنەکەیەتی. پێڵاوی نالەبار تووش بوونی غەمو دەردەسەری‌یە:

پەمۆ: لۆکە: پەنبە:

بەدەست کەوتنی لە خەودا ماڵی دونیایە: چاندنی بۆ جووتیار دەوامەنی زۆرە بۆ مەلا زانیاری‌یە. بۆ بازرگان قازانجی زۆرە. بۆ دیندار زیاد بوونی پەرستی دینە بەدەست کەوتنی بڕکی لۆکە برادەرێکی باشو بێ دەعیەیە:

پشتێن:

بەستنی پشتێنی زەرد نەخۆشی‌یە. هی سوورو ڕەش شادی‌یە. هی

سەوز دینداری‌یە: بەستنی پشتێنی قایش و ئاسن تووش بوونی حەپسە...

پـوونگ:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵێکی کەمە لە لایان میراتـەوە: گوشینوو دورینی حەز کردنە لە ژنێک کە پێ ی ناشێ.

پەنیر:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ڕزقی ئاسانە. زۆر بوونی لە بازاڕ ساڵ خۆشی‌یە کردنی پەنیر لە لای پیاوەوە ژن بە ژن کردنە لە گەڵ کەسێکی نارەسەن کە پەشیمانی لە دوایە. کڕینی پەنیر تەمەن درێژی کڕیارە: ئەگەر لای وابوو عەسکەر پەنیر دەخوات بە سەر دووژمندا زاڵ دەبێ ئەگەر ژنێ لای وابوو درووستی دەکات ئەوە بەختیاری‌یە بۆ ژنەکە:

پسان پچڕان:

کەسێ لە خەویا لای وابوو شتێکی لە دەست پسا ئەوە سیلەی ڕەحم جێبەجێ نـاکـات بـەرانـبەر بـە خـزمو کـەسی: ئـەگـەر لای وابـوو شـتە پساوەکەی گرێی دایەوە ئەوە لە گەڵ خزمو کەس خۆی ئاشت دەبێتەوە:

پۆستە بەر:

دیتنی پۆستە بەر لە خەودا تـووش بـوونی سـەفەر کـردنی. هـەروەها گوازتنەوەی ماڵە لەو جێگەی کە لێ‌یەتی بۆ جێگەی خۆشتر...
مـردنی پـۆستەبەر لە خـەودا جـێ‌نیش کـردنی کـۆچەریانە لە لایـان میری‌یەوە...

پارێزەر:

کەسێک لای وابوو بووەتە پارێزەر ئەوە بیلاعەملە: مردنی پارێزەر کەم بوونەوەی دادپەروەری‌یە.

پاسەوان: ئێشکەچی:

- کەسێ لای وابوو پاسەوانی دەغلو دانو ماڵیات و بلغاتە ئەوە هەمو کاروباری ژن هێنانو تەڵاقدان دەکەوێتە لای ئەو ئەویش کاروباری خەڵک بەبێ خەیانەت جێبەجێ دەکات ئەگەر کەسێ لای وابوو پاسەوان هەیە لە دەرگەی ئەو ئەوە ئەمین بوونە لە ترسی زۆرداران کە ناتوانن زیانی لێ بدەن.

پـــۆڕ:

گرتنی پۆڕ لە خەودا مارە کردنی ژنێکی چەنە بازە. فڕینو مردنی پۆڕ تەلاقدانی ژنەکەیەتی. خواردنی گۆشتی پۆڕ دەست کەوتنی ماڵی دونیایە لە لایەن ژنەکەی:

پینەچی: پینەدۆز:

کەسێ لای وابوو بووێتە پینەچی ئەوە ئیشو کاری خەڵک جێبەجێ دەکات کە سوودی دینو دونیای هەیە:

پەلە کردن: تاڵوکە کرن: بلەزین:

پەلە کردن لە خەودا لە ئیشێک ئەگەر ئیشی دونیایی بوو نەولادانی پەلە کەرەکەیە لە دینداری. بەڵام ئەگەر ئیشی خوایی بوو ئەوە گەیشتنە بەئاوات.

پشت بەستی بە خوا:

پشت بەستن بە خوا لە خەودا بەدەست کەوتنی پلەی ئەولیایانی مەزنە...

پێ = لاق: پا:

جوانی و پتەوی لە خەودا ژیانی خۆشە هەبوونی پێی زۆر سەفەر کردنی زۆرە شکانی پێ مردنی خاوەنەکەیەتی شەل بوونی پێ کەم دەستەڵاتی خاوەنیتی قڵیشانەوەی پێ دوودڵی‌یە لە کردنی ئیشێک: بەڵام نەکردنی باشترە...

پێرو: ئەستیرە

کەوتنە خواری پێروو لە ئاسمان کەم بوونی میوەجاتەو مردنی ئاژڵە بە زۆری گرتنی پێروو برادەرایەتی کەسێکی زانیارە کە سوودی هەیە.

پاساری: کویژیلە: کێشکە: چۆلەکە:

گرتنی لە خەودا برادەرایەتی کەسێکی بی‌سوودە: کوشتنەوەی پەیدا بوونی کورێکە تەمەنی کورتە خواردنی گۆشتی پاساری لە خەودا ماڵی دونیایە یەکەمی دەنگی پاساری موژدەی خۆشە بۆ خەون بینەکە. زۆر بوونی پاساری مردنی منداڵ و ژنە بەهۆی نەخۆشی‌یەوە:

پەپوولە: پەلەتیک: پەروانە:

دیتنی لە خەودا بۆ جووتیار تەنبەڵی‌یە لە کشت و کاڵ کردن بۆ کار بەدەست نەزانینی جێ‌بەجێ کردنی کاروباره. زۆر بوونی پەپوولە لە

وولاتێک زۆر بوونی بێکاروو تەنبەڵانە: بەدەست کەوتنی پەپوولەی ئاوریشم... خێرو بەرەکەتە:

پێ مەرە: بنوارە بێل.

پیواز:

خواردنی لە خەودا بە ووشکی غەمە. بە تەڕی تەن درووستی یە. کڕینی پیواز موعامەلە کردنە لە گەڵ کەسێکی حیلەباز: پاک کردنەوەی پیواز لە خەودا ڕیایی کردنە بەرانبەر دەوڵەمەند. ئاو دانی پیواز چاکە کردنە لە گەڵ کەسێکی سپلەو و بێ نمەک: چاندنی لە خەودا سوود بەدەست کەوتنە لە موعامەلە کردنی:

پیری:

لە خەودا بۆ گەنج پیر بوون پایەی بەرزە. بەڵام ئەگەر کەسێک پیر لای وابوو گەنج بۆتەوە ئەوە بە زوویی دەمرێ:

پزدان:

کەسێک لە خەودا لای وابوو پزدانی دەست کەوت ئەوە برادەرێکی بە سوودە کە نهێنی دەپارێزێ.

پارە: پوڵ:

بەدەست کەوتنی پارەی زۆر لە خەودا ژیانی شادی یە: پارەی زێڕ لە خەودا بەدەست کەوتنی زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا:

پێشووله: پێشکه: تەپو: میشوله

کوشتنی له خەودا سەرکەوتنه لەکۆسپەی ژیان به ئاسانی. زۆر بوونی له هەر وولآتێک پەیدا بوونی دوو بەرەکی و کوشتاره له وولآتەکە....

نیشتنەوەو پێوەدانی تەپۆ له سەر کەسێک زیان گەیاندنی دووژمنه بەو کەسه که له سەری نیشتووتەوە وە گەستوویەتی:

پەڕۆ:

کەسێک لای وابوو پەڕۆیێکی کەوته دەستو لای خۆشبوو ئەوە کارێ دەکا دڵی پێ ی خۆش دەبێ:

پاشیۆ کردن بۆ ڕۆژی:

کەسێک لای وابوو پاشێوی کرد بۆ ئەوە به ڕۆژی بێت ئەوە بە دوا کەوتنی سوننەتی پێغەمبەرە دروودی خوالی لێ بێ.

پێوەری ئاو:

دیتنی له خەودا هەرزانیو ژیانی خۆشە.

پلێنگ:

کوشتنی له خەودا زاڵ بوونه به سەر دووژمندا سوار بوونی کەوڵ له بەر کردنی بەدەست کەوتنی پلەی بەرزه له دونیادا خواردنی گۆشتی بەدەست کەوتنی ماڵی دوونیایه ڕام کردنی لاچوونی غەمو خەفەته: دەنگی پڵینگ پەیدا بوونی مەترسی‌یه له لایەن پاشایێکی زۆردار.

پەپوسلێمانە:

گرتنی لە خەودا لە لایان هەر کەسێک پەیدا بوونی باسی شەڕو شۆڕی پاشایانە خواردنی گۆشتی جێبەجێ کردنی کاروباری خەڵکە. فڕینی لە دەستی کەسێک بڵاو بوونەوەی دەنگ و باسی سەیرە لە ناو خەڵک:

پلک: پور = میمک:

دیتنی پلک لە خەودا بە جوانیو ڕووخۆشی شادییەو ساڵی خۆشە بەڵام بە ناشیرینی بڵاو بوونەوەی غەمو دەردە:

پشکۆ: پۆلو: پەنگر:

هەڵگرتنی بەدەست ئەگەر گەرم بوو ئەوە تووش بوونی کاری بێسوودە بەڵام ئەگەر سارد بوو سەرکەوتنە بە سەر کۆسپی ژیاندا...

خواردنی پۆلو ماڵ خواردنی هەتیوە دیتنی لە ئاگرداندا یان لە ناو مەقاڵەدا کۆشش کردنە بۆ دوڵەمەندی و ناگات پێی:

پشمین:

پشمین بە پێکەنینەوە مردنی کابرایە دووجار پشمین دوودڵی کردنی کارێکە کە نەکردنی باشترە. سێجار پشمین ڕزگارییە لە دەردوو بەڵا:

پـــووش:

شین بوونی پووش لە خەودا لە سەر بەدەنی کەسێک نزیک بوونەوەی مردنی کابرایە شین بوونی لە سەر بەری دەست خەیانەت کردنی ژنی کابرایە. کۆ کردنەوەی پووش کۆ کردنەوەی ماڵی حەرامە:

پــاشــا:

دیتنی لە خەودا بە شادی ژیانی خۆشە. بە تورەیی کەم دینی‌یە ئەگەر کەسێ لای وابوو پاشا شتی دایێ ئەوە پلەی بەرزی دەست دەکەوێ لا لایان پاشاوە.

پشیلە: کتک: گوربە: پسیلە:

کەسێک لە خەودا لای وابوو پشیلە لە ناو ماڵە کەیەتی ئەوە دزە لە خزمی خۆی. دەیەوێت دزی لێ بکات: ئەگەر لای وابوو پشیلە گەستی ئەوە یەک ساڵ نەخۆش دەبێ. گرتنی پشیلەی مێ مارەکردنی ژنی فێڵبازە. کوشتنی پشیلە بەرگری کردنە لە دزوو جەردە پشیلەی هار: ساڵێکی ناخۆش و بێ‌دەرامەتە. دەنگی پشیلە ئاشکرا بوونی دزی هەریمەکەیە. خواردنی گوشتی پشیلە فێڵ کردنە لە خەڵک لە پەنای دین. کەسێ لای وابوو لە خەویا بوو بە کتک ئەوە لادەدا لە دینداری‌و ڕوو دەکاتە تەڵەکە بازی.

پاوان: میرگ یا باغ

کەسێ لای وابوو چووە ناو پاوانی خەڵک ئەوە ئەمری خوا دەکات ـ ئاودانی پاوان دینداری‌یە: بڕینی پاوان لە خەوداکەم دینی‌یە ـ

پارو = تیکە:

قوت دانی پارو لە خەودا بە ئاسانی جێبەجێ بوونی مەبەستی کابرایە بە ئاسانی بەڵام قوت دانی بە زەحمەت تووش بوونی دژواری و ناخۆشی‌یە. ئەگەر لای وابوو پاروی لە قوڕگدامایەوە ئەو خەریکی ئیشێکە کە تێ‌یدا تووشی ناخۆشی دەبێ ئەگەر پاروی بەهۆی ئاوەوە قوتدا ئەوە کەسێ دیندار یارمەتی دەدا بۆ جێبەجێ کردنی مەبەستەکەی:

پەسیرە = قۆرە بەرسیلە:
خواردنی لە خەودا وەرگرتنی شیربایی یەکە دەیەوێ بۆ چاکە سەرفی بکات لێ کردنەوە لە دارمێو کردنی کارێکە کە وەختی نیە: گوشینی تووش بوونی ماڵی حەرامە کە لە لای پاشای وولات وەری دەگرێ.

پێکەنین:
کەسێ لای وابوو لە خەودا پێدە کەنی بە زەردە خەندە بوو بەبی دەنگی ئەوە خۆشیو شادی‌یە. بەلام پێکەنینی بە قاقا تووش بوونی غەمو دەردە ئەگەر کەسێ لای وابوو منداڵی پێدە کەنی ئەوە شتی سەیر پەیدا دەبێ:

پەردە:
کەسێک لایێ وابوو دەرگەیێ ماڵێک یا پەنجەرەکەی پەردەیێ لە سەرە ئەوە پەیدا بوونی غەمە بۆ خاون ماڵە کە: پەردەی سەر دەرگەی مزگەوت کەم بوونی دینداری‌یە لە هەرێمەکە.

پەرژین:
پەرژینی باغو شینایی دیتنی لە خەودا زۆربوونی دینداری‌یە لە هەرێمەکە شکان و تێک چوونی پەرژین: پەیدا بوونی کەم دینی‌یە لە وولات.

پەراسوو: دەندە:
کەسێ لای وابوو پەراسووی پتەوو جوانە ئەوە ژنەکەیێ هۆشیارو گوێ ڕایەڵیەتی. خواردنی دەندەی خۆی لە خەودا داواکردنی ماڵی دونیایە لە خزمو کەسی خۆی. شکانی پەراسوو: چەنە هەراشی ژنی خاوەن پەراسووە. نەبوونی پەراسوو لە خەودا مردنی خزمو کەسی خۆیەتی.

پــرد:
له سەر ڕۆیشتنی و له سـەر دانیشتنوو نـووستن‌و پـەڕینەوەی پـرد له خەودا بە جێ هێنانی فەرمانی خوایەو ئەمین بوونە له حیلەی حیله بازان.

پشتی ئادەمیزاد:
جوانی‌و قەڵەوی ژیانی شـادی‌یە: کـەسێ لای وابـوو پـێستی پشـتیان دارِنی ئەوە بە دەردی ناکاو دەمرێ کەسێ لای وابوو پشتی ئاسنەیان دارە یان گڵە ئەوە زوو دەمرێ هێشانی پشت له خەودا کەم دینی‌یە.

پیسایی:
کردنی پیسایی له خەودا بەرانبەری خەڵک کردنی کارێکە کە ئابڕووی دەچێ خواردنی پیسایی خواردنی ماڵی وەسیەتی گشتی‌یە توندی پیسایی له خەودا سەرف کردنی پارەیە بۆ تەن درووستی خۆی بەڵام شلی پیسایی سەرف کردنی پارەیە بۆ کەس و کاری خۆی پیسایی کردن له ئاودەست دەوڵەمەندی‌یە پیسایی پیاهاتن ماڵی زۆرە دەستی دەکەوێ. پیسایی کردن له بازاڕ لادانە له فەرمانی خوا شاردنەوەی پیسایی بە گڵ شاردنەوەی ماڵی دونیایە کەسێ لای وابوو دار له پیسایی وەردەدات: ئەوە کار بەدەستێکی بەرتیل خۆرە پیسایی کردنە ناو دەرپێ تووڕە بوونە له ژنی خۆی. کەوتنە ناو پیسایی تووشبوونی غەمە پیسایی کردن له سەر تەشت. چوونە لای ژنی خۆیەتی له پشتڕا. ئەگەر کـەسێ لای وابـوو کـەسێک پیسایی دادا ئـەوە دووژمنایەتی دەکات بەڵام چی له دەست نایێت

پـاپـا:
دیتنی له خەودا پەیدا بوونی کەسێکە ئامۆژگاری خەڵک دەکـات بـۆ

گرتنی ڕیبازی باش بەڵام مەبەستی خوانیە لەم ئامۆژگاری‌یە:

پـــۆلا:

بەدەست کەوتنی لە خەودا دەستەلاتە. تواندنەوەی زاڵ بوونە بە سەر ناحەزدا خواردنی پۆلا قوت دانەوەی ڕقە بەرانبەری کەسێ کە خەراپەی لە گەڵ کردووی.

پیشک: پێڵەقان: مەساسە:

کەسێک لایێ وابوو لە خەودا پێڵەقانی کەوتە دەست ئەوە برادەرایەتی کەسێک دەکات کە لە ژیاندا یارمەتی دەدا: شکاتی پیشک نەگەیشتنە بە ئاوات.

پەرەسێلکە: پەرەسوو:

گرتنی لە خەودا دەست کەوتنی ماڵی حەلاڵە. زۆر بوونی پەرەسێلکە کە لە جێگایی یان لە ماڵی خێرو خۆشی ئەو ماڵەیە خواردنی گۆشتی ڕقە بەری‌یە لە گەڵ کەس لە سەر سنووری خانوو.

پاداشت: خەلات:

وەرگرتنی خەڵات لە خەودا لە سەر چالاکی لە کاروباردا: دەست کەوتنی پلەی بەرزە بەهۆی پاشای وولات.

پوک: پرو:

زیاد بوون‌و جوانی لە خەودا درووست کردنی مزگەوتە بە ماڵی حەلاڵ

ئەگەر دەستەڵاتی هەبێ بەڵام بۆ هەژارو بێ ماڵ خزمەت کردنی مزگەوتە هێشانی پوک. نزیک بوونەوەی مردنی خاوەنیەتی.

پەرەکەر:
دیتنی لە خەودا گرتنی برادەرێکی دیندارو و دڵ سۆزە: پەڕە کردنی خوری و مەرزو و لۆکە لە هەر جێگایێک زیاد بوونی دینداری‌یە.

پـەمپ:
بەدەست کەوتنی پەمپ هی هەرچی هەبێ سەرکەوتنە بە سەر کۆسپی نالەباری ژیانی دونیا: تێک چوونی پەمپ. هەژاری ماڵی دونیایە.

پزوو: نیفی:
جوانیو توندی پزوی دەرپێ لە خەودا: شەرمو حەیای خاوەنیتی پسانو دڕانی لە خەودا کردنی کاری بێ ئابرووانەیە لە ناو کۆمەڵ.

پێوەری زەوی:
دیتنی لە خەودا لە هەر هەرێمێک پەیدا بوونی کار بەدەستانی باشی میری‌یە.

پند: مێشە مریشکە:
پەیدا بوونو زۆربوونی لە خەودا ڕوودانی نەخۆشی منداڵانەو مردنیان بەزۆری کوشتنی پند لە خەودا زۆر بوونی بەرهەمی ئاژەڵە.

پیاڵە: پەرداخ: ئیستیکان:

کەسێ لای وابوو پیاڵەی شووشەی بەدەست کەوت ئەوە گەڕانەوەیە لە خەراپە کردنو ڕوو بە چاکە ڕۆیشتنە: دەست کەوتنی پیاڵەی زێڕوو زیو دەست کەوتنی پایەی بەرزە: شکانی پیاڵە هەژاری خاوەنیتی.

پاشەوەی ئادەمیزاد:

گیرانی کونی پاشەوە لە خەودا مردنی خاوەنە کەیەتی بە زوویی... بڕانی پاشەوە جێبەجێ نەکردنی سیلەی ڕوحمە لە لایان خاوەنەکەی کەسێ پاشەوەی دایکی خۆی ببینی لە خەودا ئەگەر نیازی حەج کردنی هەبێ ئەوە حەج دەکات ئەگەر نا لە کاروباری خۆی دەستەووسان دەبێ کەسێ لای وابوو پیسایی دێتەدەری لە پشتەوەی ئەوەماڵ سەرف دەکا بۆ بەرژەوەندی گشتی. ئاو خواردنەوە بە پشتەوە تووش بوونی نەخۆشی‌یە: کەسێ لای وابوو لە گەڵ ژنێک خەریکە لە پشتەوە سواری بێ ئەوە خەریکی بەدەست هێنانی ماڵی دوونیایەو دەستی دەکەوێ:

پەنمان: ئاوسان:

کەسێ لای وابوو بەدەنی‌یان جێگایێکی پەنماوە ئەگەر هێشی هەبوو ئەوە دردو غەمە: ئەگەر نەی‌بوو ئەوە دەولەمەندی‌یە.

پاژنە پانی:

جوانی لە خەودا پەیدا بوونی منداڵی دیندارو هۆشیارن: خوار بوونو لاوازی. هەژاری‌یە: هێشانی مردنی منداڵە:

« پیتی تـێ »

تەسبیحات کردن: یادکردنەوەی خوا:

تەسبیحات کردنو تەهلیلەو تەکبیر لێدانو سوپاس کردنی خوا لە خەودا گرتنی ڕێبازی پێغەمبەرە دروودی خوای لە سەر بێ:

تەورات:

خوێندنی لە خەودا بە مەرجێ ماناکەی بزانێ بڕوای پتەوە بە خوای گەورە بەڵام کە مانای نەزانی گرتنی ڕێبازێکە دژی ئایینی ئیسلامە: خوێندنی بەدەست نوێژەوە بە خزمەت گەیشتنی پێغەمبەرە لە خەودا.. ئەگەر ژنێک لای وابوو تەوراتی دەخوێند ئەوە کچی دەبێ ئەگەر مێردی هەبێ. خوێندنی تەورات بە ئاوازەوە گەیشتنە بە ئاوات.

تور: ترپ:

خواردنی لە خەودا ژن هێنانی نابەدڵە چاندنی کردنی کارێکی زەحمەتە کەتێدا تووشی دەردەسەری دەبێ.

تۆپی پێ:

یاری کردن لە خەودا بە تۆپی پێ بە دواکەوتنی کاری بێ ئەنجامە دڕانی

لە خەودا غەم و خەفەتە بۆ خاوەنەکەی. کڕینی ژن هێنانە بەڵام زۆر بە زەحمەت:

تۆپی شەڕ:
هاوڕێشتنوو دەنگی لە خەودا بڵاو بوونەوەی قسەی جیا جیایە لە هەرێمەکە.

تەباشیر:
خواردنی لە خەودا تووش بوونی غەمە پێ نووسینی ئامۆژگاری لە کەسێکە کە سوودی نیە:

تەیارە: فڕۆکە:
کەوتنی لە هەرێمێک بڵاو بوونەوەی دەردو غەمە. بۆمبەردومانی کردنی بۆ هەرێمێک زۆرداری پاشای وولاتە. سوار بوونی لە خەوداکردنی کاریکە کە مەترسی هەیە. سووتانی تەیارە کەم بوونەوەی جەردەیە...

توڕەیی:
توڕەیی لە خەودا لادانە لە ڕێ شەریعەتی ئیسلام: بەڵام توڕەیی لە سەر شتی کەم دینی دینداری ڕاستەقینەی خەون بینەکەیە..

تەحیات:
خوێندنی لە خەودا: دوعا قەبوڵ بوونی لای خوای گەورەیە بەڵام بە مەرجێ لە نوێژدا بی‌خوێنێ. خوێندنی بە غەیری نوێژ هەم شادیو خۆشی‌یە.

تــرش:

خواردنی شتی ترش لە خەودا کردنی کاری نابەدڵە. بەڵام ترش و شیرین.. خواردنی لە خەودا خۆشک فرۆشتنە بە پارە کە زۆر ناڕەوایە:

تارمایی:

دیتنی هەر تارماییک لە خەودا بە دوا کەوتنی شتی بێسوودە.

تەلسم:

دیـتنی لە خـەودا پـەیدا بـوونی درۆوو دەلەسـەیە لە ناو خەڵکی هەرێمەکە.

تەرزە:

بارینی لە خەودا خێرو خۆشی یە کە زیانی نەبێ بەڵام ئەگەر زیانی هەبوو ئەوە هاتنی عەسکەری لاسارە بۆ وولات.

تێ گوشین تلێت:

خواردنی تلێت لە خەودا دەوڵەمەندی یە. خـواردنـی تـلێتی گۆشتی حەیوانێ کە حەڵاڵ بێ کردنی خێرو خێراتە بە هەزاران بەڵام بە گۆشتی حەرام ئەوە کۆ کردنەوەی ماڵی حەرامە بۆ منداڵەکانی. کەسی لای وابوو تێگوشینی لایەو نای خوات ئەوە ماڵی خۆی ناخواتو دەبێتە میرات لە دوای خۆی:

تــاڵ:

خواردنی لە خەودا دزی کردنە لە بابی خۆیی کە ئەنجامی ڕیسوا دەبێ

تــری:
خواردنی تریّی ڕەش لە خەودا تووش بوونی غەمە هی زەرد تووش بوونی نەخۆشی‌یە هی سوور تەندروستی‌یە هی سپی ڕزقی حەلاڵە.. گوشینی تری بۆ هەر شتی هەبێ بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە لە لای پاشای وولات.

تاووس:
گرتنو بەدەست کەوتنی لە خەودا مارە کردنی ژنێکە کە منداڵی زۆر دەبێ فڕینی تاووس لە دەست هەر کەسێ لە دەست چوونی پلەی بەرزە: قسە کردنی تاووس لەگەڵ هەر کەسی بەدەست کەوتنی پایەی بەرزە.. خواردنی گۆشتی تاووس خواردنی ماڵی حەرامە کە لە لایان ژنێکی ڕەووشت پیس دەستی دەکەوێ:

تەپشو:
بەدەست کەوتنی لە خەودا ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ کرداری باش خواری‌و کۆڵی تەپشو مارە کردنی ژنێکی چەنە بازە کە بەهوێ تووشی دەردەسەری دەبێ:

تێزاب:
خواردنی‌و کڕینی لە خەودا دەوڵەمەندی‌و ژیانی شادی‌یە.

تەیرە ئاویلکە مریشکە ئاوی:
خواردنی‌و گرتنی لە خەودا دۆزینەوەی پارەی کۆنە کە خراوەتە ژێر

تیلّ:

بەکار هێنانی بە هەموو جۆری گەیشتنە بە ئاوات لە دوای دەردەسەری بە زۆری:

تی نیەتی تینوویەتی:

کەسێ لە خەودا لای وابوو تێ نی بوو ئەوە لە فەرمانی خوای لایداوە ئەگەر لای وابوو کەسێک ئاوی دایەوە ئەویش خواردی یەوە ئەوە یارمەتی دەدا بۆ ژن هێنان یا بۆ ئیشێکی دنکە. ئەگەر لای وابوو ئاودەدا بە خەڵکی تێنوو ئەوە پارە دەدات بە هەژاران بۆ خوا.

تەماتە:

خواردنی لە خەودا تووش بوونی غەمێکی کەمە هەڵ قەنی بڕ کە تەماتە ژن تلاقدانە. چاندنی تەماتە خۆشک بەشوودانە نابەدڵ ووشک بوونی بڕکی تەماتە مردنی ژنی خاوەنەکەیەتی.

تەیەموم:

کەسێ لای وابوو تەیەمورمی کرد بۆ نوێژ کردن ئەگەر ئاو هەبوو ئەوە کردنی ئیشێکی بێ شەرعی یە وە ئەگەر نا پتەوبوونی دینداری یە.

توتن:

چاندنی لە خەودا بەدەست هێنانی ماڵی دونیایە. کێشانی بە جگەرە قسە کردنی دژی ئایینی ئیسلامە:

تەندوور:

دروووست کردنو نان پێ کردنی لە خەودا جێبەجێ کردنی فەرمانی خوایە ڕووخانی لە خەوداکەم دەستی خاوەنەکەیەتی:

تریان: تلیان، سەبەتە:

کردنی تڵیان لە خەودا بۆ خوێندەوار دانانی کتێبی بە سوودە بەڵام بۆ نەخوێندەوار کردنی کاری بەسوودە بۆ کۆمەڵ...

تاعون:

کەوتنەوەی تاعورن لە وولاتێک پەیدا بوونی شەڕو کوشتارە.

تەپڵ: دەهۆڵ:

لێدانی بۆ شنایی‌و سەما تووش بوونی غەمو خەفەتە بۆ خەڵکی هەرێمەکە بەڵام بە بی سەماکردن لێدانی بڵاو بوونەوەی شتی بەسوودە.

تیمساح:

گۆشتی تیمساح خواردنی لە خەودا ماڵ خواردنی حەرامە لە لایان پاشای وولات کوشتنی لە خەودا فەوتانی پاشای وولاتە.

تازیە: سەرخۆشی: پرسە: شین‌گاه:

تازیەکردن لە کەسێک لە خەودا یارمەتی دانی ماڵ و منداڵی کەسەکە..یە دانیشتن لە سەر تازی‌یە ژیانی خۆشەوکامەرانی‌یە: تازیەدانان بۆ مردووی خۆی ژن هێنانە یان بۆ کوڕی یان بۆ خزمێکی خۆی ئەگەر کەسێکی هەژار

لای وابوو تازیەی داناوە ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ بەهۆی بازرگانی.

تابووت:

بەدەست کەوتنی لە خەودا بۆ مەلا عیلمی زۆرە بۆ هەژار ماڵی زۆرە بۆ بازرگان سوودی زۆرە بۆ جووتیار دەرامەتی زۆرە بۆ کار بەدەست بەرز بوونی پلەیە: دانیشتن لە ناو تابووت ژیانی ئارامو خۆشی‌یە..

تەشی:

بەدەست کەوتنی تەشی کە جوان بێ مارە کردنی ژنێکی کابانوو ئارامە ڕستن بە تەشی بو خوێندەوار هۆنراوە دانانە بۆ نەخوێندەوار فێر بوونی پیشەسازی سووکەو بە سوودە. شکانی تەشی لە دەست چوونی ماڵی دونیایە بۆ خاوەنەکەی:

تەق تەق:

لە خەودا بیستنی تەق تەق لە هەرێمێک بڵاو بوونەوەی پڕوو پاکندەی میری‌یە کە بێ‌سوودە.

تێری:

کەسێ لای وابوو زۆر تێرە کە بە هۆی تووشی نارەحەتی بووە ئەوە زوو دەمرێ ئەگەرنا دەوڵەمەند دەبێ.

تۆبە:

کەسێ لای وابوو تۆبەی کرد لە خەوبا ئەوە برادەرایەتی مەلایان دەکاو

سرودی زۆریان لێ وەردەگرێ دەربارەی ئایین.

تەڕەساز: ترخێنە:

خواردنی تەڕەساز لە خەودا بە قسە کردنی کەسێکە ئامۆژگاری خەراپە کردنی لێ دەکات وە ئەنجامی تووشی دەردەسەری دەبێ.

تانۆک:

تانۆک کردن بە داری تەڕ درووست کردنی مزگەوتە بەڵام بە داری وشک موعامەلەییکی زیان هێنەرە.

تێر:

دیتنو کڕینی تێرو جەواڵ و خرار لە خەودا برادرێکە کە زۆر ئاگاداری نهێنییەو و بڵاوی ناکاتەوە. دڕانی ئەوانە گرتنی برادەری زمان دڕاوە.

تیر:

بەدەست کەوتنی لە خەودا هێزو دەستەڵاتە ئەگەر لای وابوو تیری گرتە شتێکوو لێی نەدا ئەوە قاسیدێک بۆ ئیشێکی دەنیرێ کە ناکرێ ئەگەر ژنێک تیر بگرێتە پیاوێ ئەوە ژنەکە حەز لە پیاوەکە دەکات بەڵام پیاو تیر بگرێتە ژن ئەو بوختان بە ژنەکە دەکات.

تەنگە نەفەسی: هەناسە تەنگی:

تەنگە نەفەسی لە خەودا تووش بوونی ژیانی ناخۆشەو هەر وەها قەردار بوونە بە زۆری.

تەواف کردن:

کەسێ لای وابوو لە دەوری ماڵی خوا تەواف دەکات ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان. تەواف کردن بە سواری جیماع کردنە لە گەڵ ژنێک کە پێ ی ناشی بە شەرع.

تفتیلک:

گرتنوو کوشتنەوەو گوشتی خواردنی لە خەودا بوختان کردنە بە کچێکی پاک کە بەهۆی ئەو بۆختانە دەکوژرێ:

توو:

خواردنی لە خەودا دینداری‌یە. چاندنی لە خەودا پارەدانە بە هەژاران بۆ خوا بڕینی داری توو لادانە لە فەرموودەی خوا. خواردنی هەموو جورە توو زۆر باشە بەڵام تووی زەرد نەخۆشی‌یە.

تەرازوو:

پێواني شت بە تەرازو خێر کردنە بۆ مردووی خۆی: درووست کردنی تەرازوو زەکات دانی ماڵە کەسێ لای وابوو تەرازووی زێڕی دێت پەیدا بوونی عالمێکی دینی‌یە کە سوودی هەیە بۆ موسوڵمان.

ترۆزی: خەیار: خرچە:

خواردنی ئەوانە لە خەودا مارە کردنی ژنێکی کەم ئەرکە چاندنی ئەمانە لە خەودا بە دواکەوتنی کاری بێ‌سوودە.

تاداری نۆیەتێ:
کەسێ لای وابوو تووشی تاداری بووە لە خەودا ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان و خوا لێی دەبوورێ.

تف: خۆزی:
کەسێ لای وابوو لە خەویا کەسێک تفی پیاکرد ئەو کەسە بوختانی پێ دەکا تف کردن بە سەر زەویدا ژن مارە کردنە تف کردنە سەر دیوار ماڵ سەرف کردنە بۆ غەزاکردن. تف کردنە سەر دار جێبەجێ کردنی پەیمانە.

تەون:
تەون کردن لە خەودا بۆ ژن شادی‌یە. بەڵام بۆ پیاو غەم و دەردە.

ترپاک:
خواردنی لە خەودا لادانە لە ڕێ ڕاست و گرتنی ڕی چەوتە لە ژیان.

تفنگ:
فراوانی لە خەودا ژیانی شادی‌یە بەڵام تەنگی لە خەودا مردنی بە ناکاوە بوو خاوەنەکەی. هێشانی لە خەودا تووش بوونی غەمە.

تەشی ڕستن:
ڕستنی خوری بۆ ژن بەختیاری‌یە لای میردی ئەگەر مێردی هەبێ ئەگەرنا گەیشتنە بە ئاوات. ڕستنی لۆکە خەیانەت کردنی ژنە بە مێردی خۆی ڕەستنی کەتان و کندر ئیش کردنە بەو ئامۆژگاری‌یەی کە دەیکەن هەڵ وەشاندنەوەی ڕیسی ڕستراو پەیمان نەگەیاندنە جێیە.

تەڵە:

دانانی تەڵە بۆ گرتنی هەر شتێک فێڵ کردنە لە خەڵک. شکانی تەڵە دەرکەوتنی فێڵبازە لە ناو کۆمەڵ. گرتنی هەر شتێ بە تەڵە زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا بە ئاسانی.

تەپۆڵکە گردۆلکە:

چوونە سەر تەپۆڵکە لە خەودا پشت بەستنە بە کەسێکی دیندار ڕووخانی مردنی کەسێکی بە سوودە: بۆ کۆمەڵ.

تەموو مژ: تەمتومان:

پەیدا بوونی تەموو مژ لە هەرێمێک ڕوودانی کوشتارو شەڕە لە نێوان هاوولاتیان کەسێ لای وابوو تەموو مژ خانووەکەی داپۆشی ئەوە زۆر تاوانبارە بەرانبەر فەرمانی خوا تۆبە بکات باشە.

ترسان:

کەسێ لە خەویا لای وابوو ترسی هەیە ئەوە لەو شتەی ترسی لێ هەیە دەپارێزرێ.

تالان:

تالان کردن لە خەودا سەرپێچیە لە فەرمانی خوا.

تەویلە:

درووست کردنی تەویلە. لە خەودا خێر کردنە بە هەژاران. سواق دانی بە قوڕ کردنی نێر بازی‌یە ڕووخانی تەویلە بە جێ هیشتنی خانوو بەرەی

خۆیەتی بۆ گوندێکی دوور کە بەمە تووشی زیان دەبێ.

تیشکی ڕۆژ:

دیتنی تیشکی ڕۆژ بە جوانی. ژیانی شادییە بۆ کابرا ئەگەر لای وابوو تیشکی ڕۆژ شتێکی سووتاند ئەوە نرخی خواردەمەنی گران دەبێ.

تفەنگ:

بەدەست کەوتنی لە خەودا هێزوو دەستەڵاتە: گوللە هاویشتن بە تفەنگ بڵاو بوونەوەی دەنگو باسە دەربارەی دونیا.

تیمار کردن:

کەسێ لای وابوو لە تیمارخانە تیماریان کرد بۆ چاک بوونەوەی نەخۆشی ئەوە تێمار کراوە کە تۆبە دەکات لە گوناحان لە لای مەلایێکی بەرز دیتنی تیمارخانە لە خەودا بە دواکەوتنی فەرموودەی قورئانە.

« پیتی جیم »

جێژنە:

کەسێ لە خەویدا لای وابوو کە جەژنی قوربانە ئەوە ڕزگاری دەبێ لە غەمو دەردەسەری. ئەگەر لای وابوو جەژنی ڕەمەزانە ئەوە ئەگەر زیانی ماڵی لێکەوتبێ خوا بۆی پڕدەکاتەو.

جوبڕائیل:

دروودی خوای لێ بێ دیتنی لە خەودا ئەگەر ڕووی خۆشی بو ئەوە بە دواکەوتنی فەرموودەی پێغەمبەرانەو ژیانی شادی‌یە لە دونیادا بەڵام ئەگەر ڕووی گرژ بوو ئەوە خەوبینەکە ڕوو دەکاتە کەم دینی. کەسێ لای وابوو جوبڕائیل شتێکی دایە ئەوە بە شەهیدی دەمرێو دەچێتە بەهەشت..

جەهەننەم دۆزەخ:

چوونی جەهەننەم لە خەوداکردنی گوناحی گەورەیە. ئەگەر لای وابوو کەسێک بردیە ناو جەهەننەم ئەوە هانی دەدات بۆ گوناح کردن. چوونی جەهەننەمو هاتنە دەرەوە تۆبە کردنە لە گوناحان. ئەگەر دەرگەوانی جەهەننەم خستیە ناو جەهەننەمەوە. ئەوە تەرکی نوێژو ڕۆژوو زەکات دەکات. گرمەی ئاگری جەهەننەمو خستنە ناوی خەڵک ڕوودانی شەڕێکی ستەمە لە دونیاداکە زۆر کەس لەو شەڕە دەکوژرێ:

جەللاد:

کەسێ لای وابوو لە خەویا جەللادە ئەوە بوختان بە خەڵک دەکات: کوشتنی جەللادوو مردنی. بڵاو بوونەوەی یاسای ئیسلامە بە جووانی لە ناو کۆمەڵی ئادمیزاد.

جنوکە: ئەجندە: لەمەچێژ:

دیتنی جنۆکە لە خەودا قسە لەگەڵ کردنیان مانای وایە ئەوکەسە فێڵبازە و فێڵ لە خەڵک دەکات. ئەگەر لای وابوو هاتنە ماڵیو شتیان برد ئەوە دز بە ماڵی فێر دەبێو زۆردار شتی لێ دەستێنێ. مارەکردنی ژنی جنۆکە دەوڵەمەند بوونە:

جۆلانە: داردەلامە:

سوار بوونی جۆلانە لە خەودا بیروو بروای خراپە بەرانبەر بە ئایینی ئیسلام بەر بوونەوە لە داردەمەلا تووش بوونی گوناحی زۆرە:

جرج: مشکەکوێرە

کوشتنیو گرتنی ڕزگاری‌یە لە حیلەی حیلەبازان. گۆشت خواردنی لە خەودا خواردنی ماڵی حەرامە. گرتنیو بەرەڵاکردنی سەفەرکردنە بۆ روڵاتی دوورو نەناسراو.

جوولەکە:

دیتنی لە خەودا ئەگەر پیناسی ئەوە فێڵ کردنە لە موسوڵمانان. بەڵام دیتنی جوولەکەکە نەیناسی ئەوە ئەولیای خوایە ئەگەر کەسێک لای وابوو بوویتە جوولەکە ئەوە بەرانبەر بە موسوڵمانەتی دڵی پاک نیە.

جوانو: جوانیله:

کەسێک لە خەویا جوانووی مێ ببینی ئەوە ساڵێکی خۆشو بە دەرامەتە بەڵام جوانووی نێر پەیدا بوونی کورە بۆ خاوەنەکەی. سوار بوونی گەیشتنە بە ئاوات. مردنی لە دەست چوونی پایەی بەرزە بۆ خاوەنەکەی. خواردنی گوشتی کردنی ئیشێکە ئابڕووی دەبا:

جــەوت:

چنینی جەوت. بەدەست کەوتنی ڕزقی حەڵاڵە. خواردنی تووش بوونی نەخۆشی‌یە: هاڕینی خێر کردنە بە هەژاران:

جاترە: نەعنا کێویلە

خواردنو کردنی لە خەودا. موعامەلەی بێ دروو فێڵە: کە دەیکات

جەوەندە. کوندەی ئاو:

کەسێک نەخۆش ئەگەر لە خەودا کوندەی دەست کەوت ئەوە. چاک دەبێتەوە بۆبێ ژن ژن هێنانە. بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە. دڕانی لە خەودا مردنی خاوەنەکەیەتی: کوندەی پڕ ئاو لە خەودا دیتنی ژنی ئاووسە کە کوڕێکی دەبێ. کوندەی ڕەش کە ئاوی تێدابێ تووش بوونی خاوەنەکەیەتی بۆ نەخۆشیو دەردەسەری:

جاڵ جالۆکە. داپیرۆکە:

دیتنی لە ماڵێک ژنێکی مەکربازە. کەسێ لای وابوو جاڵ جالۆکە کەوتە سەر زەوی ئەوە زستان زۆر ساردوو سەخت دەبێ: بزر بوونی جاڵ جالۆکە

لە هەرنمێک زۆر بوونی پیشەسازی‌یە: تەونی جاڵ جاڵۆکە لە هەر جێگایێک پەیدا بوونی نەخۆشی‌یە:

جووانی:

جووان بوون لە خەودا شادی و خۆشی‌یە. ئەگەر ژنێک لای وابوو لە خەودا جووان بووە ئەوە زۆر بەختەوەر دەبێ لە ژیاندا.

جـۆلا:

کەسێک لای وابوو لە خەودا بوویتە جۆلا ئەوە ئیشی خەڵک جێ‌بەجێ دەکـات: جـۆلایی کـردن بـۆ خـوێندەوار دانـانی هـۆنراوەیـە بـەڵام بـۆ نەخوێندەوار ژیانی دەردەسەری‌یە.

جـەرگ: جگەر:

هیشانی جەرگ نەخۆشی منداڵی خاوەنەکەیەتی بڕین‌و ڕزینی مردنی منداڵی خاوەنەکەیەتی. خواردنی دەست کەوتنی تەن درووستی‌یە:

جیوە:

بەدەست کەوتنی لە خەودا فێر بوونی زانیاری‌یە. خواردنی لە خـەودا ئازار دانی خەڵکی هەژارە بە بێ هەنجەت:

جیابوونەوە:

کەسێک لای وابوو لە ژنی خۆی جیابووە. ئەوە خۆشەویستی نێوانیان زۆر دەبێ. بەڵام جیا بوونەوە لە خزم‌و کەسی کردنی ئیشێکە کە دژی خزم‌و

جوانو: جوانیله:

کەسێک لە خەویا جوانووی مێ ببینی ئەوە ساڵێکی خۆش‌و بە دەرامەتە بەڵام جوانووی نێر پەیدا بوونی کوڕە بۆ خاوەنەکەی. سوار بوونی گەیشتنە بە ئاوات. مردنی لە دەست چوونی پایەی بەرزە بۆ خاوەنەکەی. خواردنی گوشتی کردنی ئیشێکە ئابڕووی دەبا:

جەوت:

چنینی جەوت. بەدەست کەوتنی ڕزقی حەڵاڵە. خواردنی تووش بوونی نەخۆشی‌یە: هاڕینی خێر کردنە بە هەژاران:

جاترە: نەعنا کێویلە

خواردن‌و کردنی لە خەودا. موعامەلەی بێ درۆو فێڵە: کە دەیکات

جەوەندە. کوندەی ئاو:

کەسێک نەخۆش ئەگەر لە خەودا کوندەی دەست کەوت ئەوە. چاک دەبێتەوە بۆبێ ژن ژن هێنانە. بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە. دڕانی لە خەودا مردنی خاوەنەکەیەتی: کوندەی پڕ ئاو لە خەودا دیتنی ژنی ئاووسە کە کوڕێکی دەبێ. کوندەی ڕەش کە ئاوی تێدابێ تووش بوونی خاوەنەکەیەتی بۆ نەخۆشی‌و دەردەسەری:

جاڵ جاڵۆکە. داپیرۆکە:

دیتنی لە ماڵێک ژنێکی مەکربازە. کەسێ لای وابوو جاڵ جاڵۆکە کەوتە سەر زەوی ئەوە زستان زۆر ساردوو سەخت دەبێ: بزر بوونی جاڵ جاڵۆکە

لە هەرێمێک زۆر بوونی پیشەسازی‌یە: تەونی جاڵ جاڵۆکە لە هەر جێگایێک پەیدا بوونی نەخۆشی‌یە:

جووانی:

جووان بوون لە خەودا شادی و خۆشی‌یە. ئەگەر ژنێک لای وابوو لە خەودا جووان بووە ئەوە زۆر بەختەوەر دەبێ لە ژیاندا.

جۆلا:

کەسێک لای وابوو لە خەودا بوویتە جۆلا ئەوە ئیشی خەڵک جێ‌بەجێ دەکات: جۆلایی کردن بۆ خوێندەوار دانانی هۆنراوەیە بەڵام بۆ نەخوێندەوار ژیانی دەردەسەری‌یە.

جەرگ: جگەر:

هیشانی جەرگ نەخۆشی منداڵی خاوەنەکەیەتی بڕین‌و ڕزینی مردنی منداڵی خاوەنەکەیەتی. خواردنی دەست کەوتنی تەن درووستی‌یە:

جیوە:

بەدەست کەوتنی لە خەودا فێر بوونی زانیاری‌یە. خواردنی لە خەودا ئازار دانی خەڵکی هەژارە بە بێ هەنجەت:

جیابوونەوە:

کەسێک لای وابوو لە ژنی خۆی جیابووە. ئەوە خۆشەویستی نێوانیان زۆر دەبێ. بەڵام جیابوونەوە لە خزم‌و کەسی کردنی ئیشێکە کە دژی خزم‌و

کەسی خۆی دەبکات.

جـرگ:

گرتنی لە خەودا مارە کردنی ژنێکی چەنەبازوو بێ هۆشە: کوشتنی لە خەودا تەڵاقدانی ژنەکەیەتی: خواردنی گۆشتی: خێر کردنە بە هەژاران.

جومعە:

کردنی نوێژی جومعە: حەج کردنە بە ماڵی حەڵاڵ. کەسێ لای وابوو نوێژی جومعە دەکراو بەڵام ئەو نەچوو بۆ نوێژ کردن ئەوە ڕیایی دەکات لە دینداری. گوێ گرتن لە ووتاری جومعە گرتنی ڕێبازی شەریعەتە: کردنی جومعە لە ناو شارو بازارو دەشتو شاخ تووشی بوونی خەڵکەکەیە بە بەڵایی دژوارو ناکاو. کردنی جومعە ڕوو بەڕۆژ هەڵات یان ڕۆژئاوا یان بە ناتەواوی لادانی خەڵکە لە ڕێبازی قورئانی پیرۆزو دواکەوتنی شتی دژی ئیسلامەتی یە.

جەماعەت:

نوێژ کردن بە جەماعەت لە خەوداگرتنی فەرموودەی خوایە و مردنە لە سەر ئایینی ئیسلامەتی.

جیران: درواسێ:

دیتنی جیران لە خەودا بە شادی شادی یە بە غەمباری غەمە شەڕ کردن لە گەڵ جیران زیاد بوونی خۆشەویستی یە لە نێوانیان.

جەردە: ڕێگر:

گرتنی و کوشتنی جەردە لە خەودا بڵاو بوونەوەی دادپەروەری‌یە زۆر بوونی جەردە لە هەرێمێک بەرگری کردنی خواپەرستی‌یە لە لایان هەندێ دەستەڵاتدار:

جیقنە: ڕیخنە: ڕیبوق:

کەسێک لای وابوو لە خەویا جیقنەی خوارد یان کەوتە سەر بەدەنی یان تەیرێک پێدا کرد ئەوە لە لای برادەرێک جلکی نوێی بۆ دێت بە دیاری کە دڵی پێ خۆش دەبێ:

جەڕەڕە: شەربە: گۆزە:

دیتنی جەڕەڕە کەر لە خەودا پیاوێکە کە منداڵە سوننەت دەکات یانی خەتەنە دەکات: کەسێ لای وابوو جەڕەزەی شکا ئەوە ژنەکەی دەمرێ ئاو خواردنەوە لە جەڕەڕە چوونی لای ژنی خۆیەتی کە لە حەیزدایە.

جووتمانە:

ئەگەر ژنێک لای وابوو دوو منداڵی پێکەوەبوو ئەوە ـ مێردەکەی زۆر دەوڵەمەند دەبێ ئەگەر کوڕ بن بەڵام ئەگر کچ بن ئەوە ژنەکە تووشی غەم دەبێ لە لای مێردی خۆیەوە بەهۆی هەوێ هێنانە بە سەریا:

جلیت بازی: کایە بە دار

کردنی جلیت بازی لە خەودا بە جێ هێنانی فەرمانی خوایەو تۆبە کردنە لە گوناحان بە ڕاستی:

جۆگا:

پاک کردنەوەی جۆگەی ئاو بە جێ هێنانی فەرمانی خوایە.. درووست کردنی جۆگا خوێندنی قورئانی پیروزە بە زۆری.

جەنجەڕ:

بەدەست کەوتنی لە خەودا ژن بە ژن کردنە لە گەڵ کەسێکی خاوەن عەشیرەت کە سوودی هەیە بۆ خەڵک.

« پیتی چێ »

چارۆگە: سەرپۆش: کۆڵوانە:

ئەگەر ژنێک لای وابوو چارۆگەی جوانی لە خۆدا ئـەوە لای مـێردی بەرێز دەبێ. ئەگەر پیاوی لای وابوو چارۆگەی لە خۆدا ئەوە تووشی بەڵا دەبێ. درانی چارۆگەی ژن هەژاری خاوەن ژنکەیە ئەگەر ژنێ لە خەودا لە لای خەڵک چارۆگەی لە سەر فڕێدا ئەوە ئێشێکی بێ ئابڕووانە دەکات.

چەمەن:

بنوارە مێرگ.

چەوری:

خواردنی چەوری حەڵاڵ لە خەودا دەست کەوتنی ماڵی حەڵاڵە بەڵام خواردنی شیربایی‌یە: سەر چەور کردنی بە ڕوون لە خەودا بە دوواکەوتنی فەرموودەی پێغەمبەرە (د.خ) سمێڵ چەور کردن سوێند خـواردنـی بـە درۆوە: بەدەن چەور کردن بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە. خواردنی ڕوونـی مەڕ لە خەودا دینداری یە هی بزن‌و گامیش‌و چێڵ دەست کـەوتنی مـاڵی دونیایە ڕژاندنی ڕوون بۆ سەرزەوی کردنی ئیشی بێ سوودە: خـواردنـی ڕوونی کەرە کوڕێکی باشە خوا دەیداتی ئەگەر ژنی هەبێ ئەگـەر نـاڕوو دەکاتە دینداری.

چڵک: قرێژ:

کەسێ لە خەویا وابوو جلکی‌یان بەدەنی چڵکنە ئەوە بێ ئەمری خوای زۆر کردووە شووشتنی چڵک تۆبە کردنە لە گوناحان.. خواردنی قرێژ بە دواکەوتنی نێربازی‌یە:

چیچکەی گوێ: نەرمی گوی:

کەسێ لای وابوو چیچکەی کەسێکی گرت ئەو کەسە دەبێتە پشتگیری لە جێبەجێ کردنی کاروباردا. هێشانی چیچکەی گوێو بڕینی لە دەست چوونی برادەرێکی دڵسوزە.

چنین:

چنینی هەر ڕێسێک لە خەودا بۆ خوێندەوار دانانی شیعرە بەڵام بۆنە خوێندەوار دەست کەوتنی ماڵی دونیایە:

چەتر سەیوان:

هەڵ گرتنی چەتر لە بەر باران لادانە لە فەرمانی خوا بەڵام لە بەرگەرما کردنی حەجە بە ماڵی حەلاڵ.

چەبکە گوڵ دەسکە گوڵ:

کەسێ لای وابوو لە خەویا ژنێک پیر چەبکە گوڵی دایە ئەوە کوڕی دەداتی ئەگەر ژنی هەبێت. بەڵام ئەگەر لای وابوو ژنێ گەنج دای‌پێ‌ی ئەوە ژنی خۆی تەڵاق دەدات ئەگەر لای وابوو پیاوێ دەسکە گوڵی دایی ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان.

چڵم:

ئەگەر کەسێک لە خەوندا لای وابوو چڵمی فڕێدایە سەرزەوی ئەگەر ژنی هەبێ ئەوە کچی دەبێ ئەگەر چڵمی بە ژنی خوێداکرد ئەوە ژنەکەی منداڵێکی ناتەواوی دەبێ و نازێ ئەگەر لای وابوو چڵمی بە ماڵێک دادا ئەوە لەو ماڵە یان ژنێک دەخوازێ یان خەیانەت بە ژنێک لە ماڵەکە دەکات. کەسێ لای وابوو چڵمی خوارد ئەوە ماڵی کوڕی خۆی دەخوات. زۆر هاتنی چڵم لە لوت قەرددانەوەیە. فڕێدانی چڵم بۆ لای ڕاست پەیدا بوونی کوڕە بۆ لای چەپ کچە: فڕێدانی چڵم بۆ سەر جێگەی کەسێک خەیانەت کردنە لەگەڵ کەسەکە.

چەرم: چاندن: تۆودان:

خواردنی لە خەودا داهاتنی گرانی نرخی خواردەمەنی‌یە. لە بەرکردنی چەرم کردنی کاری بێ سوودە تۆودانی زەوی ئاووس بوونی ژنەکەیەتی بە مەرجێ زەوی هی خوێ بێ. بەڵام تۆودان لە زەوی کەسێک خەیانەت کردنە بە ژنەکەی خاوەن زەوی‌یە کە چانی تۆو لە سەر لە پی دەست کردنی نێربازی‌یە ئەگەر لای وابوو لە هەرێمێک دروو نەیان دەکردو وەختی نەبوو ئەوە مردن لەو هەرێمە زۆر دەبێ. گەران لە ناو کێڵگەی سەوزدا تووش بوونی غەزایە بۆ خوا ـ ئەگەر لای وابوو ئەو تۆوە چاندوویەتی شین بووە ئەوە زۆر دینداری دەکات. چاندنی گەنم و جۆر زۆر باشە ئەگەر لای وابوو ئەو تۆوەی چاندی شین نەبوو ئەوە ژنەکەی نەزۆکە:

چـــاو:

ڕووناکی چاو لە خەودا دینداری‌یە بە زۆری. کوێر بوونی کەم دینی‌یە.

کوێر بوون‌و چاک بوونه‌وه تۆبه کردنه له گوناحان. بوونی یه‌ک چاو کردنی گوناحێکی زۆر گه‌وره‌یه کلّ له چاو کردن به ده‌ست که‌وتنی پایه‌ی به‌رزه هه‌بوونی چاوی زۆر به ده‌ست که‌وتنی پله‌ی ئه‌ولیای خوایه به مه‌رجێ به هه‌موویان بینێ: هیشانی چاو ـ لادانه له فه‌رمانی خوا:

چــری:
که‌سێ لای وابوو به‌ده‌نی چرچ بووه ئه‌وه تووشی هه‌ژاری ده‌بێ:

چه‌وه‌نده‌ر:
خواردنی‌و چاندنی له خه‌ودا به‌ده‌ست که‌وتنی ماڵی حه‌ڵاڵه..

چه‌په‌ر:
بنواڕه تانۆک:

چۆپه: چه‌پ
که‌سێ لای وابوو شتی باش و به‌ڕێزه به‌ده‌ستی چۆپه ده‌کات وه‌کو نان خـواردن‌و قـورئان هـه‌ڵ گـرتنو تـه‌سبیحات کـردن ئـه‌وه لایـداوه له فه‌رموده‌ی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام (د.خ).

چارداغ:
کردنی چارداغ له خه‌ودا کارکردنی به‌سووده. تێک چوونی چارداغ له ده‌ست چوونی ماڵی دونـیایه سـوتانی چـارداغ له هـاویندا مـردنی ژنـی خاوه‌نه‌که‌یه‌تی به‌ڵام له زستاندا دڵداری‌یه له‌گه‌ڵ بێوه‌ژنێک که زیـانی له ده‌ست ده‌بینی.

چادر: خێوەت: تاوڵ:

بەدەست کەوتنی چادری نوێ ژن هێنانە. دیتنی چادری سپی و سەوز زیارەت کردنی گۆڕی شەهیدانە. کەسێ لای وابوو چادری خۆی پێچایەوە ئەوە زوو دەمرێ هاتنە دەر لە بن خێوەت یان کەوتنی خێوەت لە دەست پلەی بەرزی خاوەنەکەیەتی: سووتانی خێوەت لە هەرێمێک پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە لەو هەرێمە..

چەمانەوە: داهاتنەوە:

کەسێک لای وابوو لە بەردەمی کەسێک داهاتەوە ئەوە کارێکی لەپێشە کە پێویستی بە یارمەتی دان هەیە بۆ جێبەجێ کردنی.

چەپڵە:

چەپڵە لێدان لە ئاهەنگدا لە گەڵ خەڵک شادییە بەڵام بە تەنیا چەپڵە لێدان توش بوونی غەمی زۆرە.

چـــرا:

دیتنی ڕووناکی چرا لە خەودا ژیانی خۆشە. کوژانەوەو کز بوونی چرا هـەژاری خـاوەنەکـەیەتی. کـوژانـەوەی لە دەست نـەخۆش مـردنی نەخۆشەکەیە گرتنی چرا بە دەستەوە دینداری زۆرە پتەو گـرتنی ڕێبازی دیندارانە.

« پیتی حێ »

حفصة ژنی پێغەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بۆ پیاو تووش بوونی غەمە بەڵام بۆ ژن بەختیاری‌یە هەروەها بە خزمەت گەیشتنی هەر ژنێک لە ژنانی پێغەمبەر هۆی شادی و خۆشی‌یە.

حەسیر:

درووست کردنی لە خەودا تووش بوونی ئیشێکی بە زەحمەتە بەڵام ئەنجام باش دەبێ نوێژ کردنو لە سەر دانیشتنی لە خەودا کردنی کاری بەسوودە بۆ خۆی‌و کۆمەڵەکەی.

حەج کردن:

حەج کردن لە کاتی خۆی بە جێ‌بەجێ کردنی هەموو مەرجەکانی‌یەوە ئەوە ڕەزامەندی خوایە لەو کەسە ئەگەر لای وابوو هەر بە تەنیا دەچێ بۆ حەج‌و خەڵک بەڕێی دەکرد ئەوە بە زوویی دەمرێ کردنی حەج‌و عەمرە بەیەکەوە تەمەنی درێژوو دانەوەی ئەسپاردەی خەڵکە بە تەواوی.

حەمام: گەرماو:

چوون بۆ حەمام لە خەودا غەمێکە بۆی ڕوو دەدات لە لایان ژنی‌یەوە..

درووست کردنی حەمام لە خەودا دامێن پیسی یە دەیکات کەسی لای وابوو لە حەمام دانیشتوو کۆمەڵی بە دەورەوە بوو ئەوە زینا دەکات لەگەڵ ژنێک ئاشکرا دەبێ: ئەگەر ژن و پیاو پێکەوە بەڕووتی چوونە حەمام لە جێگایێ ئەوە خەڵکی ئەوی تووشی بەلاّ دەبن. درووست کردنی حەمام لە جێگایێ پەیدا بوونی ژنێکی داوێن پیسە لەو گەڕەکە:

حەیران:

بنوارە گۆرانی:

حەلوا:

خواردنی لە خەودا دین پەرستنە بە دڵسۆزی:

حیلەحیلی ئەسپ:

لە خەودا حیلە حیلی ئەسپ سەرکەوتنی موسوڵمانانە بە سەر کافردا لە غەزا کردن.

حیزی:

تووش بوونی ئەم ڕەووشتە لە خەودا جاسووسی کردنە لە سەر کەسێکی کە پشت گیری خۆی دەکات.

حەسانەوە:

کەسی لای وابو لە دوای ماندوبون حەسایەوە ئەگەر نەخۆش بوو دەمرێ، ئەگەر قەرزار بو قەرز دەداتەوە، ئەگەر غەمبار بو شادی ئەبێ.

حەواڵە:

کەسێ لای وابوو لە خەویا شتێکیان حەواڵە کردە سەری ئەوە داخوازی کچی یان خوشکی لێدەکەن بەڵام نەیدات باشترە:

حاجی لەقلەق:

کوشتنو گرتنی لە ناودانی دووژمنێکی گەورەیە نیشتنەوەی حاجی لەقلەق لە سەربانی هەر کەسێک دەعوەت کردنی پیاوێ مەزنە بۆ نان خواردن. قسە کردنی لەقلەق پەیدا بوونی کاری سەر سورڕهێنەر گرتنی لەقلەقو ئارام کردنی لە ماڵەوە پەیدا کردنی برادەرێکی ئارامە:

حليمة السعدية:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بۆ پیاو ژن هێنانە بەڵام بۆ ژن پەیدا بوونی کورێکی نازدارو قەشەنگە:

« پیتی خ »

خضر:

به خزمەت گەیشتنی خضری زیندە دروودی خوای لێ بێ بەڕووی گەشەوە ئەوکەسە حەج دەکات: دیتنی لە هەرنمێک خۆشیو هەرزانی‌یە..

خەدیجە:

بە خزمەت گەیشتنی خاتون خەدیجە خێزانی پێغەمبەری مەزن (محمد) دروودی خوای لێ بێ ئەوە ڕیباز گرتنی خوا پەرستی‌یە. ئەگەر شتێکی دایە کەسێک ئەوکەسە لە سەر ئایینی ئیسلام دەمرێ:

خانەقا: تەکیە:

جوانیو پەرداغی تەکیەو خانەقا لە خەودا لە هەرنمێک پەرەسەندنی دینداری‌یە ڕووخانی کز بوونی دینە چوونە ناو خانەقا پتەوی ئیمانە.

خەتیب: ووتار: بێتر:

کەسێک لای وابوو ووتاری نوێژی هەینی دەدات ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ بەڵام ئەگەر ووتار دەرەکە ژن بوو ئەوە مێردەکەی تەڵاقی دەداتو ژنە کەش لە زینا کردن پیژوو فرێدەدات ئەگەر کەسێک بێ ژن ووتار بدات ژن دەهێنێ:

خەنجەر:

بەدەست کەوتنی خەنجەری جەوهەردار هێزوو دەستەڵاتە. شکانی هەژاریەیە. خەنجەر نانەوە لە کالان بۆ کەسێک بێ ژن ژن هێنانە کەسێ خەنجەری خۆی لە ناو کالانی خەنجەری کەسێک بنێ لە خەودا ئەوە زینا دەکات:

خەڵات:

بنوارە پاداشت.

خەرتەلە:

خواردنی لە خەودا ئەوە کەسێک دەیەوێت بە ناوی دۆستایەتی ژەری بداتێ.

خۆخ:

خواردنی لە خەودا ئەگەر شیرین بوو شادیە ئەگەر تاڵ بوو غەمە ئەگەر مزر بوو تووش بوونی ترسە لە لایان ناحەز چاندنی نەمامی خۆخ یارمەتی دانی هەژارانە بە ماڵی دوونیا ووشک بوونی داری خۆخ مردنی پیاوێکی خێر کەرە لە هەرێمەکە:

خرنووک:

زۆربوونی برکی خرنووک لە گوندێک تێک چوونی گوندەکەیەو چۆل بوونیەتی خواردنی بۆ نەخۆش چاک بوونەیە بەڵام بۆ لەش ساغ سەرف کردنی ماڵە بۆ کەسێک نە سوودی دونیای هەیە نە هی قەیامەت.

خاش خاش:

بەدەست کەوتنو بۆن کردنی گوڵی خاش خاش بەدەست کەوتنی ماڵی قومارە ووشک بوونی لە خەودا لە ناو چوونی پاشای وولاتە.

خشەخش:

کەسێک لە خەودا ئەگەر گوێی لە خشەخش بوو ئەوە کەسێک دەیەوی حیلەی لێ بکاتو ژنەکەی یان کچی هەڵ خەڵەتێنێ.

خودە: کلاوی ئاس:

لە سەرنانی خۆدە بۆ سەرباز زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا شکانی خۆدە بێ دەستەڵاتی خاوەنەکەیەتی. خودەی سپی لە سەرنان مردنە بە پلەی شەهید بوون: خودەی پۆڵاو ئاسن لە سەرنانی گەیشتنە بەو مەبەستەی خەباتی بۆ دەکات.

خورما:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی رزقی حەلاڵە بەلام بۆ نەخۆش چاکبوونەویە ووشک بوونی داری خورما تووش بوونی خەڵکەکەیە بە هەژاریو بێ دەرامەتی کردنی خورما بە دۆشاو خوێندنی قورانی پیرۆزە بە زۆری هەڵقەندنی داری خورماو برینی پەیدا بوونی گرانی نرخی خواردەمەنی یە:

خـــوێ:

خواردنی لە خەودا شادی‌یە بە خوێ کردنی ماسی لە خەودا مارە

کردنی ژنێکی قۆزە تێک چوونی کانی خوی لە هەرنمی پەیدا بوونی دەردێکی سامناکە کرینی خوێ ناوبژکردنە بۆ ئاشتی خەڵک خوێ کردنی زەیتون جێبەجێ نەکردنی بەڵێنە فرۆشتنی خوێ ئامۆژگاری‌یە بە چاکە کردن بۆ خەڵک:

خرخاڵ: پاوەن: خرینگە:

لە پی کردنی بۆ پیاو لە خەودا دەردوو بەڵایە. بۆ ژن بەختیاری‌یە لە پێ کردنی خرخاڵی ئاسن بۆ پیاو تووش بوونی حەبسە لە لایان میری‌یەوە بەڵام زوو رزگار دەبێ:

خەندەک:

لێدان خەندەک لە دەوری شارو گوند لە خەودا بەرزی پاشای وولاتە بەڵام لە دەوری ماڵ ئەمین بوونی خاوەن ماڵە لە حیلەی حیلە بازان کەوتنە ناو خەندەک غەمە. هاتنە دەر لە خەندەک شادی‌یە:

خەسوو:

کەسی لای وابوو لە گەڵ خەسووی شەڕ دەکات ئەوە ژنەکەی لە لاپەڕێز دەبێ مردنی خەسووی کەسێک لە خەودا شادی کەسەکەیە بەهۆی گوێ ڕاێڵی ژنەکەی:

خەساندن: بێ گون:

کەسی لای وابور خەساندوویانە ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان ئەگەر لای وابورکەسێکی خەسیوی جوان شتێکی دایە ئەوە مزدەی خۆشی بۆ

دێت خەساندن دینداری ڕاستە کە بەهۆی ئەو دینداری‌یە دەگاتە پلەی ئەولیایانی خوا:

خونسابوشکیل: نێرەمووک:

کەسێک لە خەودا لای وابوو نێرە مووکە هەردوو لای هەیە هی پیاوان‌و هی ژنان ئەوە دووڕوویی دەکات‌و کرداری نالەبار دەکات. مارە کردنی نێرەمووک تەلاقدانی ژنە کەیەتی ئەگەر ژنی هەبێت ئەگەر ناژنێک مارە دەکات کە تووشی غەم‌و ئاژاوەی دەکات.

خاچ: چەلیپا:

هەڵ گرتنە چەلیپا مارە کردنی ژنێکە کە بە گوێری شەریعەت مارەیی نەهاتووە. لە مل کردنی خاچ لادانە لە دینی ئیسلام فڕیدانی خاچ تۆبە کردنە لە تاوانباری.

خوانە:

نان‌کردن لەسەر خوانە بۆ ژن بەجێ هێنانی فەرمانی مێردیەتی. بەڵام بۆ پیاوکردنی کشت وکاڵی بەسوودە. خوانەی دار کەسێ لە خەودا بەدەستی بکەوێ دەوڵەمەندی‌یە بەڵام هی ئاسن لادانە لە ڕیبازی پیاو چاکان‌و هاتوو چۆکردنی زۆر دارانە: شکانی خوانە. هەژاری خاوەنەکەیەتی.

خاڵ:

هەبوونی خاڵ لەڕوو لە خەودا بۆ کوڕ ژن هێنانە بۆ کچ شوو کردنە بۆ ژن شادی‌یە. بۆ پیاو دەوڵەمندی‌یە بەڵام خاڵی زۆر لە سەر بەدەن بیر

کردنەوەیە لە شتی بێ سوود:

خەزور:

دیتنی لە خەودا بە شادی شادی‌یە بە غەمباری غەمە. مردنی خەزور لە خەودا لە دەست چوونی ماڵ‌و پلەیە:

خاڵو:

دیتنی لە خەودا بە ڕوو خۆشی بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە. بۆ لەش ساغ گەیشتنە بە ئاوات. مردنی لە خەودا ئازاردانی باب‌و داکە ئەگەر هەیبێ دەنا تووش بوونی دەردە سەری‌یە:

خەنە:

ئەگەر پیاوێک سەروو سمێڵ‌و ڕیشی لە خەتەدا ئەوە بە دووای ڕەووشتی پی‌غەمبەر دەکەوێ چاندنی خەنە لە خەودا ڕابواردنی خۆشە لە گەڵ ماڵ‌و منداڵی خۆی ئەگەر کچێ لای وابوو سەری لە خەنە گرت ئەو میردی باش دەکات بە سەر بەرزی.

خورشت: خوران:

کەسێ لای وابوو لە خەودا تووشی خورشتی بەدەن بووە ئەوە زۆردارێک زۆری لێدەکات بۆ کردنی کارێ ستەمە.

خزم: خوێش:

دیتنی خزم لە خەودا بە شادی شادی‌یە بە غەمباری غەمە.

خوێن:

کەسێک لای وابوو بەدەنی بە خوێن بوو لە خەودا ئەوە ماڵی حەڵاڵو حەرام لێکدەدات. خواردنەوەی خوێنی ئادمیزاد تەن درووستی یە کەسێک لای وابوو کراسی خوێناوی کردە بەر ئەوە بوختانی پێ دەکرێ بەڵام لە ئەنجامدا دەردەکەوێ کە لەو بوختانە دوورە. کەسێ لای وابوو لە جێگایێ خوێن دەڕوات ئەوە ئەو کەسە لەوێ دەکوژرێ. ئەگەر لای وابوو خوێن لە پاشی یەوە دێتە دەرێ ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحانو خواش لێ ی دەبوورێ: ئەگەر لای وابوو کەسێک خوێنی لە بەدەن گرت یان ئەو خوێنی لە کەسێک گرت ئەوە خوێن لێ گیراوە کە دەبێتە کار بەدەستی میری ئەگەر کەسێک ویستی خوێن لە کەسێک بگرێ بەڵام خوێن نەهات ئەوە خوێن گرەکە هەندێ زێڕی شاردووتەوە بەڵام نازانی جێگەکەی کوێ یە: نەخۆش ئەگەر لای وابوو خوێنی بەدەنی گیرا ئەوە لە نەخۆشی چاک دەبێتەوە.

خێڵی:

خێڵ بوونی چاو لە خەودا لادانە لە فەرمانی خوای گەورە تۆبە بکات باشە.

خواردن:

خواردنی هەر شتێک لە خۆ زیاتر کردنی کاری ناشیرینە لە ناو کۆمەڵ بەڵام بە قەدەر برسی یەتی گەیشتنە بە ئاوات.

خوێندن:

بە هەموو جۆرێ خوێندن لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزە.

خەوتن: نووستن:

خەوتن لە خەودا بە دەست کەوتنی ژیانی شادی و ئارامو دڵنیایی‌یە.

خۆ ڕوت کردن:

کەسێ لای وابوو خۆی ڕووت کرد لە جلک ئەوە ئەو کارەی لای ستەمە خوا بۆی ئاسان دەکات.

خانوو:

دەست کەوتنی خانووی جوان لە خەودا شادی‌ی‌یە. خانووی ئاسن دەوڵەمەندی‌یە بەڵام خانووی قوڕ دینداری‌یە: خانووی قسڵو گێچ تووش بوونی غەمە کەسێک لای وابوو چووە خانوو بەڵام نەی‌توانی دەرچێ ئەوە زوو دەمرێ ئەگەر لای وابوو کەسێک هاتە ناو خانووی ئەو ئەوە ئەو کەسە لە هەموو نهێنی ئەو ئاگادار دەبێ: کەسێ لای وابوو خانووی کۆنی بە سەردا ڕووخا ئەوە لە لایان خزمێکی مردووی میراتێکی زۆری دەست دەکەوێ فرۆشتنی خانوو ژن تەڵاقدانە: خانووی تەنگ ژیانی ناخۆشە بەهۆی ماڵو منداڵی کەسێ لای وابوو نەخۆشەو لە ناو خانوو کەوتووە ئەوە دەمرێ سواق دانی خانوو مارە کردنی بێوەژنە:

خێر کردن:

لە خەودا خێر کردن بە ماڵ بۆ هەزاران بڕوای پتەوە بە خوا خێر کردنی بەرزی تۆبە کردنە لە گوناحان. کەسێ لای وابوو خێر بە کافر دەکا ئەوە یارمەتی دانی دوژمنی خۆیەتی: خێر کردن بە خزموو کەس‌و دایک و باب ڕەزامەندی خوایە:

خێڵەکی: کۆچەر:
کەسێک لای وابوو بووەتە کۆچەر ئەوە ئەو لە بەرهەمی کشتو کاڵ سوودی کەم دەبێ: دیتنی هۆبەی کۆچەریان پەیدا بوونی ڕقەبەری‌یە لە گەڵ خزمو کەسی بە هۆی بە میزددانی کچی خۆی.

خەت کێشان:
کەسی لای وابوو لە سەرزەوی خەت دەکێشێ ئەوە دەبێتە جووتیارێک زۆر دەولەمەند بەڵام خەت کێشان لە سەر چەرم فێر بوونی پێشەسازی‌یە لە سەر قاقەز فێر بوونی نووسینو خوێندنە یان خۆی یان خزمو کەسی.

خۆشاردنەوە چاوشارکێ:
کەسێک لای وابوو لە خەودا لە ناو خانوو خۆی شاردەوە ئەوە لە دینداری ڕیایی دەکات. بەڵام ئەگەر لای وابوو لە ناو کێوێ خۆی شاردەوە ئەوە بەهۆی کەسێکی دەستەڵاتدار بە سەر ناحەزاندا زاڵ دەبێ.

خەرمانەی دەوری: مانگ و ڕۆژ:
ئەگەر لای وابوو خەرمانەی دەوری مانگ یان ڕۆژی داوە وتاریکی کردووە ئەوە بۆ خەڵکی هەرێمە کە پەیدا بوونی بەڵایە: بەڵام ئەگەر خەرمانە ڕووناکی نەبرد بوو ئەوە ئێش کردنی کاربەدەستانی میری‌یە بەداد پەروەری:

خەریتە: نەخشە:
کەسێ لە خەویا خەریتەی وڵاتێکی کێشا ئەگەر بە ڕەنگی سپی بوو

ئەو وولاتە تووشی خۆشی دەبێ: بەلاّم هی ڕەش‌و سوورو بۆر تووشی خەڵکی وولاتە بە دەردێکی سامناک وە بە ڕەنگی سوور پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە لە وولاتە کە خۆبەخۆ:

خویزاو: کێم: زوخاو:

کەسێ لای وابوو زوخاوی لە بەدەن یان لە ئەندامێک دێت بەلاّم هێشی نەبوو ئەوە زۆر زۆر دەوڵەمەند دەبێ: خواردنی زوخاو: خواردنی شیربایی‌یەو نەدانی میراتی خۆشکوو داکێتی.

« پیتی دال »

داود پیٚغەمبەر د.خ:

به خزمەت گەیشتنیو دەست ماچکردنی بە ڕوخۆشی: نیشانەی مردنە لە سەر دینی ئیسلام: بەڵام بە ڕوو گرژی کردنی ئیشێکە کە زۆر پەشیمانی لە دوایە: هەروەها بە خزمەت گەیشتنی زۆربورونی پیشەسازییە لەو هەرێمە:

دانیال پیٚغەمبەر د.خ:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا فێر بورونی خەون لێکدانەوەیە.

دوعا: نزا: پاڕانەوە:

کەسێ لای وابورو لە خەودا لە بەر خواپارایەوە ئەگەر ئەو کەسە ژنی هەبوو منداڵی نەبوو خوا کوڕی دەداتی ئەگەر نابڕوای بە خوا پتەو دەبێ: دوعای بە دەنگو هاوار تووش بوونی دەردوو بەڵایە:

دیلی: یەخسیری:

کەسێ لای وابورو لە لایان کۆمەڵێک بەدیل گیرا ئەوە دەوڵەمەند دەبێ ئەگەر ئەو کەسێکی بە دیل گرت ئەوە شتی نهێنی میری دەزانێ.

درۆ کردن:

درۆ کردن لە خەودا شاهیدی دانی بەدرۆیە بەبەرتیل وەرگرتن.

دووکەڵ:

کەسێک لای وابوو لە هەرێمێک دوکەڵبو پەیدا بوونی غەمو بەڵایە.. دووکەڵی ڕەش کە ئاگری لەگەڵابێ پەیدا بوونی هاتنی شەڕو کوشتارە بۆ جێگەکە: چوونە ناو دووکەڵ تووش بوونی تاداری‌یە: دووکەڵی سپی شادی‌یە.

دەرمان:

خواردنی دەرمانی بۆن خۆش بۆ نەخۆش چاک بوونەوەیە. بۆ بێ‌ژن ژن هێنانە. بۆ کچ مێرد کردنە بۆ بێ منداڵ پەیدا بوونی منداڵە بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە.

دەجاڵ: تەجاڵ جرجاڵ:

هاتنی لە خەودا بۆ هەر جیگایێک زۆر بوونی کرداری دژی ئیسلامە بە دواکەوتنی لادانە لە فەرمانی خووا. کوشتنی بە دەست هەر کەسێک بەرز بوونی ئایینی ئیسلامەتی‌یە.

دەفتەر:

بەدەست کەوتنو لێ نووسینی دەفتەری جوان گەیشتنە بە ئاوات.

دوکان:

دانیشتن لە دووکان بە دڵ خۆشی مارە کردنی ژنێکی مەسەنە... ئەگەر

لای وابوو دوکانی لەتە نیشت ماڵی خۆیەتی ئەوە برادەرێکی حەز لە ژنەکەی دەکات.

دەفە:

لێدانی دەفە لە خەودا بۆ زکر کردن بە جێ هێنانی فەرمانی خوایەو فەرمان کردنە بە چاکە بەڵام لێدانی بۆ ئاهەنگی نالەبار لادانە لە فەرمانی خوا.

دێرە:

کەسێ لای وابوو لەگەڵ دیانان چووە دێرە ئەگەر دیانەکان بناسی ئەوە لادانە لە فەرمانی ئیسلام وە ئەگەر نەیان ناسێ ئەوە دینداری ڕاستەقینەیە کە دەیکات: ئەگەر نەخۆش لای وابوو چووە دێرە ئەوە دەمرێ.

دەردە ڕێوی:

کەسێ لە خەودا لای وابوو تووشی دەردە ڕێوی بووە ئەوە پلەی نزم دەبێت لە ناو کۆمەڵ بەهۆی فێڵ بازی بەڵام تووش بوونی دەردە فیل بەرز بوونی پلەیە:

دۆشەک:

نووستن لە سەر دۆشەک لە خەوا ژیانی شادیو کامەڕانی یە.

دووپشک کلاژدووم:

پێوەدانی دووپشک لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزی بێ دەوامە کەسێک لای وابوو دووپشکی خستە سەر ژنەکەی ئەوە لە پشتەوە کاری لە

گەڵ دەکات. خواردنی دووپشک بە کولاوی دەست کەوتنی میراتە بەڵام بە کاڵی ماڵی حەرامە کەسێ لای وابوو دووپشک لە سەر جێگەی نووستنی ئەوە لە ناو دەرپی‌یەتی ئەوە کەسێک خەریکە خەیانەت لە گەڵ ژنەکەی بکات. بە دەستەوە گرتنی دووپشک بۆ پێوەدانی خەڵک دووزمانی کردنە لە نێوانی خەڵک. پێوەدانی دووپشک زیانی لە لایان ناحەزەوە. کەسێ لای وابوو دووپشک لە ناو زگی دایە ئەوە ماڵو منداڵی خۆی ڕقیان لێ‌یەتی: دووژمنایەتی دەکەن.

دەڵاقە تاق:

دانیشتن لە ناو دەڵاقە بۆ خاوەن ژن تەڵاقدانی ژنەکەیە: بۆ خاوەن کارێک وازهێنانە لەو کارە کەسێک لای وابوو لە دیواری خانووەکەی دەلاقەی هەیە بەڵام بە شووشە گیرابوو ئەو کەسە نەمامی داری بە ردار دەچینی‌و سوودی لێ دەکەوێ. دەلاقەی تەنگ ژنی چەنەبازە. هی فراوان ژنی ئارامە. ڕووخانو خەراپ بوونی دەلاقە تەڵاقدانی ژنی خاوەنەکەیەتی.

دەرد: نەخۆشی:

تووش بونی دەردێک لە خەودا کەم دینی‌یە بەڵام چاکبوونەوە لە دەردەکە تۆبە کردنە لە گوناحان:

دونیـــا:

کەسێک لە خەویا لای وابوو دونیا ڕەش بووە ئەوە خەڵک بە زۆری ڕووی کردووتە کەم دینی: بەڵام سەوزی دونیا خواپەرەستنە بە زۆری

کەسی لای وابوو لە دونیا تاکەس نەماوە خۆی نەبێ ئەو کەسە هەردووچاوی کوێر دەبی جوانی دونیا لە خەودا بەدەست کەوتنی دیناری زورە بوهژار عیلمی زورە بو خوێندەوار

دینـــار:

بەدەست کەوتنی یەک دینار لە خەودا پەیدا بوون یەک کورە بەلام بەدەست کەوتنی دیناری زۆر بۆ خوێندەوار عیلمی زۆرە بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە. دەست کەوتنی دیناری زێڕ پایەی بڵندە هی ژێڕ باف حیلە کردنە لە خەڵک لە موعامەلەدا خواردن دینار خەیانەت لە ئەسپاردەی کەسێک لای وابوو مردوو دیناری دایە ئەوە لە غەم و پەژارە ڕزگار دەبێ دۆزینەوەی دینار دینداری‌یە. لێ بزر بوونی کوڕ مردنە:

درهەم:

بەدەست کەوتنی درهەمی زێڕ خوێندنی قورئانی پیرۆزە لێ بزر بوونی درهەم کوڕ مردنە درووست کردنی درهەم. تووش بوونی غەمە.

دێ: گوند:

کەسێ لای وابوو لە گوندێک چوو بۆ شار ئەوە تووشی خۆشی دەبێ وێران بوونی گوند بێ ئەمری کردنی خوایە جوانی دینداری‌یە.

دیـــزە:

کەسێ لای وابوو دیزەی لە سەر ئاگرداناوەو خواردنی تێدایە ئەوە ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ چاکە کردن بەدەست کەوتنی دیزەی پڕلاوو

ئاسن پلەی بەرزەکە دەستی دەکەوێ.

دەست:

کەسێک لای وابوو لە خەودا دەستی درێژ بووە ئەوە پلەی بەرزی دەست دەکەوێ. دەستی زێڕ هێزوو دەستەڵاتە: شکانی دەست بێ دەستەڵاتی‌یە ڕۆیشتنی لە سەر دەست جێبەجێ کردنی کاری خزمەکانی خۆیەتی.

کەسێک لای وابوو هەردوو دەستی بەستراو. ئەوە بێدەستەڵاتی‌یە پان کردنەوەی بەری دەست ماڵ بەخشینەوەیە بۆ خوا قوچاندنی دەست نەدانی زەکاتە کورت بوونی دەست بی دەستەڵاتی‌یە: ڕووناکی دەست پایەی بەرزە لە دینداریدا. بڕینی دەست لە خەودا ناحەزێکە دەیەویت فێڵ بکات لەو کەسەی کەلای وایە دەستی بڕاوە لە لایان ئەوەوە هێشان دەست. غەم و خەفەتە تووشی دەبێ لە لایەن خزمی خۆی.

داستان: چیرۆک حەکایەت:

خوێندەوەی داستان لە خەودا خەریکبوونی شتی بێ سوودە نووسینەوەی. داستان تەمام چاندنە لە ناو باخات..

دەستاڕ:

لێکردنی شت بە دەستاڕ، بۆ پیاو هەژاری‌یە. بەڵام بۆ ژن بەختیاری‌یە.

دڵ = در:

کەسێک لای وابوو لە خەودا دڵی دێشی ئەوا ڕیایی کردنی لە دینداریە

هاتنە دەری دڵ لە خەودا. خواپەرستی بە راستی یە ڕەشبوونی دڵ لادانە لە فەرموودەی قورئانی مەزن دڵ خۆشی لە خەودا. ژیانی شادی یە.

ددان: دڵان دان:

جوانی ددان لە خەودا بەرزی کەسوو کاری خاوەن ددانە. کرمۆڵ بوونو شکانی ددان هەژاری خزمی خاوەن ددانە: کەوتنی هەموو ددان بە یەکجار دانەوەی ئەسپاردەیە بە خاوەنەکەی بە تەواوی. کەوتنی ددان پێشوو مردنی بابو داکە هی سەری بەڵام هی خواری مردنی براوو خۆشکە. کەوتنی خرێنە مردنی خزمی نزیکە: هێشانی ددان سکاڵایە لە دەست کردەوەی ناشیرینی خزمەکانی: کێشانی ددان هێشاو ڕزگاری یە لە دەست پەژارەو غەم ددانی زێڕ کردن ژیانی شادی یە هی سەدەف تەمەن کورتی یە. تیژیو ئەستووری ددان گەیشتنە بە ئاوات بە ئاسانی:

دۆ:

خواردەنەوەی دۆ لە خەودا حەسانەوەیە لە ماندوو بوونی کاروباری ژیان بە کوڕی خۆیەوە:

دۆ دان:

دروست کردنو بە دەست کەوتنی ئەگەر پاکو جوان بوو ئەوە ڕزقی حەلاڵە بەڵام ئەگەر ووشکو ناشیرین بوو ئەوە دەردە تووشی ئاژەڵ دەبێ.

داندۆک: دوێنە:

خواردنی لە خەودا دروست کردنی ساڵێکی تەڕو بە دەرامەتە بە هۆی بارانبارین.

دەریا:

دیتنی دەریا لە خەودا بە ئارامیو بە ڕووناکی هاتنی پاشایێکی دادپەروەرە بۆ سەرکار یان عالمێکی سوود بەخشە. بەڵام دەریای لێڵو بە شەپۆل پاشای زۆردارە: لێڵو بێشەپۆل عالمێکی بێ سوودە بۆ کۆمەڵ. کەسێ لای وابوو ئاوی ساردی خواردەوە لە دەریا ئەویان خۆی یان خزمێکی دەبێتە خوێندەوار بەڵام ئاوی گەرم خواردنەوە لە دەریا تووش بوونی دەردوو بەڵایە کەسێک لای وابوو ئاوی دەریای هەموو خواردەوە ئەوە دەبێتە پاشا ئەگەر بشێ دەنا دەبێتە بازرگانێکی دەوڵەمەند: کەوتنە دەریاو هاتنە دەر زاڵ بوونە بە سەر کۆسپی ناهەمواری ژیاندا دیتنی دەریا بە شەپۆلاوی زۆر بوونی گوناحە لە لایان خەڵک. بڵاو بوونەوەی ئاوی دەریا بە سەر زەویدا زۆرداری کردنی پاشای وڵاتە لە خەڵک مەلە کردن لە دەریادا بەدەست کەوتنی پلەی بەرزە. کەوتنە ناو دەریا وون بوون لە ناویا مردنە بە شەهیدی. پەڕینەوە لە دەریا ڕزگاری لە دەردوو غەم. دیتنی دەریای خوێن. پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە لە دونیادا دەریای مەندوو ئارام. خۆشی یە بۆ خەڵک.

دیـــاری:

ناردنی دیاری بۆ یەکتری پەیدا بوونی خۆشەویستی یە لە نێوان یەکتری دا.

دۆمەڵان:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە بە ئاسانی. زۆر بوونی دۆمەڵان لە هەرێمێک زۆربوونی خێرو خۆشی یە:

دووزمانی کردن:
دووزمانی کردن لە نێوان خەڵکدا لە خەودا گرتنی ڕێبازی دژی ئایینە.

داس:
دەست کەوتنی داس و دروونە پی کردنە ئەگەر کاتی دروونە نەبێت ئەوە دەست کەوتنی خێرەو شکانی داس و کۆل بوونی. تووش بوونی کشت و کاڵە بۆ نەخۆشی و بێ دەرامەتی.

دەهۆڵ تەپل:
کەسێک لای وابوو لە هەرێمی دەهۆڵ و زوڕناڵێدە درا ئەوە خەڵکی هەرێمەکە تووشی غەم دەبێت بەڵام لێدانی دەهۆڵ بە تەنیا هەر وەکوو لێدانی دەفە:

دەنکە هەنار بڕمان:
خواردنی لە خەودا پەیدا بوونی نەخۆشی‌یە و بەدەست کەوتنی ڕزقی حەڵاڵە.

دوونگی مەڕ:
خواردنی بەدەست کەوتنی لە خەودا فێر بوونی زانیاری بەسوودە

دانیشتن: ڕوونیشتن:
کەسێ لای وابوو لە خەویا دانیشتبوو بە شادی ئەوە دەگاتە ئاواتی خۆی بە ئاسانی.

دۆشاو:

خواردنی دۆشاو: دینداری‌یه. کردنی دۆشاو ئامۆژگاری کردنه به چاکه بۆ ماڵو منداڵی:

داڵغه:

داڵغه لێدان له خه‌ودا بەڵێن نه‌بردنه سه‌ره.

دەلەک:

خواردنی گۆشتی له خه‌ودا بۆ نه‌خۆش شیفایه بۆ له‌ش ساغ ده‌ست که‌وتنی ماڵی دونیایه له بەرکردنی پیستی دەڵەک به ده‌ست که‌وتنی پایه‌ی به‌رزه. کوشتنه‌وه‌ی ته‌لاقدانی ژنه‌که‌یه‌تی:

دوو دڵی:

دوو دڵی کردن له کارێکدا بێ هێزی بڕوای موسوڵمانه.

ده‌سماڵ: مێزه‌ر:

له سه‌ر نانی مێزه‌ری سپی زۆر کردنی دینداری‌یه: هی زه‌رد نه‌خۆشی‌یه: هی ڕه‌ش: به‌رزی‌یه: هی سوور ژیانی شادی‌یه:

ده‌نگ:

ده‌نگی به‌رزو خۆش له خه‌ودا بیستنی یان ووتنی ژیانی شادی‌و کامه‌رانی‌یه: ده‌نگی نزم‌و خنکاو تووش بوونی خاوه‌نه‌که‌یه‌تی به هه‌ژاری نه‌ڕاندن به ده‌نگی به‌رز به سه‌ر مه‌لادا مردنی بێ‌ئیمانی‌یه ده‌نگی بزن

قسەی ژنە کەیەتی. دەنگی مەڕ بیستنی خێرو بەرەکەتە دەنگی ئەسپ پەیدا بوون غەزایەو هەروەها دەست کەوتنی دیاری‌یە کە لە لایان پیاوێ گەورە دەستی دەکەوێ بیستنی دەنگی هێستر جێ‌بەجێ بوونی کاری زەحمەتە هەروەها منداڵ مردنە دەنگی کەر گران بوونی نرخی دانەوێڵەیە.

دەنگی مێشوولە بلاو بوونەوەی ناداری‌یە دەنگی پشیلە بیستنی لە خەودا دووزمانی کردنە لە ناو خەڵکدا لە لایان ئەوەی دەنگەکەی بیستوە دەنگی زەردەواڵەو مێش هەنگوین بەڵێنی بەدرۆیە بە برادەران.. دەنگی گورگ ترسانە لە دووژمن هی مامرمارە کردنی کچێکی جوانە.. بیستنی دەنگی بەراز سەرکەوتنە بە سەر دووژمندا دەنگی سەگ فێڵ کردنە لە خەڵک دەنگی چەقەڵو ڕێوی هاواری هەژارانە لە دەست زۆرداران بیستنی دەنگی کۆتر دەنگی ژنێکی قورئان خوێنە دەنگی کەو ئاشکرا بوونی دزە دەنگی ژن کە خۆشبی ژیانی شادی‌یە.

دڵداری: مێبازی: حەز لێ کردن:

کردنی دڵداری لە خەودا نەویستنی ماڵو منداڵی خۆیەتی کە هەی بێ ئەگەر نەی بێ ئەوە کردنی کاری نارەوایە کە سووکی ناوکۆمەڵ دەبێ ئەگەر کچێ بە کوڕێکی ووت من دڵداری تۆمە ئەوە دەیەوێت فێڵ لەو کوڕە بکات دڵداری لە گەڵ کوڕ بە خاوێنی ئەنجامی خواپەرستنە بەڕاستی بەلام بە کرداری پیسەوە لادانە لە فەرمانی خوای گەورە.

دوڕ:

بەدەست کەوتنی دوڕی جوان پایەی بەرزە بەلام هی ژەنگن. تەلاقدانی ژنە کەیەتی.

دیـوار:

ڕاوەستان لە سەر دیوار بەهێزی‌یە لە ماڵی دونیاوە. چاک کـردنەوەی دیواری کۆن‌و ڕووخاو ئامۆژگاری کردنی خەڵکە بۆ کردنی کرداری جوان خۆ دێتن لە ناو دیواردا مردنی نزیکە کردنی دیواری قسل‌و گـێچ تـووش بوونی غەم‌و دەردە بەڵام دیواری قوڕ دینداری‌یـە هـی چـەمەنتۆ دەست کەوتنی پایەی بەرزە. خواری دیوار لادانی خاوەنەکەیەتی لە فەرمانی خوا: ڕووخانی دیوار بۆ ناو خانوو مردنی خاوەن دیوارەکەیە بە سەر خۆیدا کە بڕووخێ ئەوە کردنی گوناحی زۆرە. سواقدانی دیوار: بـەقوڕ بـاشە: گـێچ غەمە: ڕەنگ کردنی دیوار بە هـەر ڕەنگـی هـەبێ لادانـە لە فـەرموودەی شەریعەتی ئیسلام.

دزی کردن:

کەسێکی نەخۆش لە خەویا لای وابوو دزی لێ کرا ئەوە دەمرێ. دزی کردن‌و خۆ شاردنەوە زینا کردنە ئەگەر لای وابوو دز هاتە ماڵی‌و ویستی دزی بکـات ئـەوە داخـوازی کـچی یـان خـوشکی لێ دەکـەن: گـرتنی چاکبوونەوەی نەخۆشە لە دەردەکەی ئەگەر نەخۆشەکە دزی گـرت‌ولێ نەگەڕا دزی بکات:

دێوانە:

کەسێ لای وابوو بوویتە دێوانە ئەوە ئەگەر دیـوانـەی تـەریقەت بـێ دەگاتە پلەی بەرزی ئایین. بەڵام دیوانەی دونیا ئـەوە کـەسێکی درۆزن‌و ڕیابازە:

درنده:

خۆماڵی کردنی هەر درەندەییکیو یان لە ناودانی ئامۆژگاری کردنی زۆردارە بۆ نەکردنی زۆرداری لە هەژاران. خواردنی گوشتی درندە غەیبەت کردنی پاشای وولاتە.

دەست نوێژ:

هەڵ گرتنی دەست نوێژ لە خەودا بە ئاوی پاک گرتنی ڕێبازی پێغەمبەرە بەڵام بە ئاوی پیس یان گەرم. یا بە بەفر یا بە شەختە تووش بوونی غەمو دەردە:

دەرگا: دەرک:

کەسێ لای وابوو دەرگەی ماڵی جوانە ئەوە شادییە لە لایان گوێ ڕاییڵی ژنەکەی. بەڵام دەرگەی ناشیرین تووش بوونی غەمە بەهوێ ژنێکی هەڵەوەڕ کەسێ لای وابوو دەرگەی کردەوە ئەوە ئەو مەبەستەی کە هەیەتی بە ئاسانی جێبەجێ دەبێ گرتنی دەرگەی خانوو تووش بوونی خاوەن خانووەکەیە بۆ ئاژاوە بەهوێ ماڵو منداڵی نالەبار ئەگەر کەسێ لای وابوو خەریکی گرتنی دەرگەیە لە ماڵی بەڵام بۆی نەگیرا ئەوە ئامۆژگاری ژنە چەقاو سووەکەی دەکاتو سوودی نیە کەسێ لای وابوو دەرگەی ماڵی ئاسنە ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ:

دەوڵەمەندی:

دەوڵەمەندی بەهۆی کردنی شتی حەڵاڵ شادییە. بەڵام بەهۆی شتی حەرام ژیانی دەردەسەرییە.

دارچین:

خواردنی له خه‌ودا به مێردانی کچی یان خوشکیتی نابه‌دڵ:

دەرزی:

بەدەست کەوتنی دەرزی تیژوو جوان له خه‌ودا زیانی خۆشی خویو ماڵو منداڵی‌یه ئه‌گه‌ر لای وابوو دەرزی له بەدەنی کەسێک ڕوو دەکات ئەوه غه‌یبه‌تی ئەو کەسه دەکات قوت دانی دەرزی بڵاو کردنەوەی نهێنی خۆیه‌تی که زیانی هه‌یه کۆل بوونو شکانی دەرزی تێک چوونی ژیانی خۆیو ماڵو منداڵی‌یه بەدەست کەوتنی دەرزی زێڕ بۆ کچ مێرد کردنی به دڵ خوشی‌یه بەڵام بۆ کوڕ ژن هێنانی نابەدڵە بزر بوونی دەرزی ڕاوەستانی کاروباری خاوەنەکەیه‌تی بەهۆی کەسێک که به دزی دژی ئەوەو کابراش ئەمه نازانی.

داڵه‌ش: هەڵو: دووبرا:

کوشتنی له خه‌ودا زاڵ بوونه به سه‌ر دووژمندا خواردنی گۆشتی دەست کەوتنی ماڵی حه‌رامه بەهۆی پاشای ووڵات:

زۆربوونی هەڵو له ووڵاتی پەیدا بوونی کاربەدەستانی پاشای زۆرداره که خەڵک ئازار دەدەن:

دارکۆڵینه:

گرتنوو دیتنی له خه‌ودا ماندوو بوونه بۆ ژیانداری خواردنی گۆشتی ژن هێنانی نابەدڵە.

دامە:

کردنی دامە لە خەودا تەمەن بەفیڕۆدانە لە شتی بێسوود کردنی دامە لە سەر قومار خەیانەت کردنە بە ژنی جیران دۆڕاندنی دامە لە خەودا تووشی بوونی ڕقە بەری‌یە لە گەڵ کاربەدەستانی میری.

دانکە:

کەسێ لای وابوو لە ناو ئاژەڵ دانکە هەیە ئەوە خەڵکی هەرێمەکە نوێژ ناکەن تۆبە بکەن باشە.

دم: کەپوو: لووت:

جوانی لووت لە خەودا ژیانی بەختیاری‌یە هێشانو ناشیرینی تووش بوونی غەمە: دمی ئاسن‌یان زێڕ تووش بوونی دەردوو بەلایە... بڕینی لووت کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە لە ناو کۆمەڵ زۆربوونی لووت لە دەمو چاودا ژیانی خۆشە: کەسێ لای وابوو دوو لوتی هەیە ئەوە ئەو دوو کوڕی دەبێ. ئەگەر لای وابوو لووتی نیە ئەوە زۆر بێ‌ڕەحمو بەزەیی‌یە بەرانبەر بە هەژاران:

دەرپێ:

بنوارە شەروار:

دەستەندوو:

کەسێک لای وابوو دەستەندوی جووت کردنی بە دەستەوەیە ئەوە حەج دەکات لە خەودا لە دەست چوونی درامەتی شینا ووردی بەهۆی ئاگر.

دەسرازە: بەستە:

ژنێکی لە خەویا لای وابوو بە دەسرازە لە ناو لانک منداڵەکەی خۆی بەستەوە. ئەوە ئەو مەبەستەی هەیەتی بوی جی بە جی نابی

دەستە وانە:

کە سێک لای وا بو دەستە وانەای کردە دەست ئەوە پیاوەیکی ئایینی یارمەتی دەدات بۆ جێ بەجێ کردنی ئاواتەکەی وسەردەکەوێ

دەست بە سەراگرتن:

دەست بە سەراگرتنی هەر شتێک لە خەوا هەرکەسی هەبێت لادانە لە فەرمانی قورانی پیرۆز:

دژوینی دایک: چڵکن بونی دایک

کەسێ لای وابوو دژوێنوو چڵکنە ئەوە لادانە لە فەرموودەی خوا دیتنی بە شادی شادییە. کەسێ لای وابوو جیماعی لە گەڵ دایکی خۆی کرد ئەگەر دایکی مردبوو ئەوە خێری بۆ دەکات ئەگەر ناخزمەتی دەکات مردنی دایک مردنی ژنە.

« پیتی ڕێ »

ڕۆژی گرتن:

کەسێک لای وابوو لە مانگی ڕەمەزان بە ڕۆژووە ئەوە مژدەیە بەوەکە خوا عەفوی کردووە لە گوناحان: هەروەها ڕۆژی گرتن بە غەیری ڕۆژ جەژنەکان لە خەودا ڕیبازگرتنی دیندارانە.

ڕکوع: چەمینەوە:

کەسێک لای وابوو لە نوێژدا ڕکوعی برد بە تەواوی ئەوە بەختیاری دین‌و دونیایە بەڵام ڕکوعی ناتەواو زەکات نەدانی ماڵە ئەگەر ژنێک لای وابوو ڕکوعی برد ئەوە تۆبە دەکات لە ئازاردانی مێردی.

ڕووناکی:

کەسێک لای وابوو لە تاریکی هاتە ڕووناکی ئەوە لە ژیانی نالەبار دەکەوێتە خۆشی. دیتنی ڕووناکی زۆر دینداری‌یە. لە بەر کردنی جلکی ڕووناک حەج کردن‌و چاکە کردنە. کەسێک لای وابوو بەدەنی ڕووناکی دەدات ئەوە کوڕێکی دەبێ دوعای باشی بۆ دەکات.

ڕم:

بەدەستەوە گرتنی ڕمی درێژ لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزە ڕمی زێڕ موژدەی خۆشە. ڕمی زیو کوڕ پەیدا بوونە ڕمی مس و دار و ئاسن دەست کەوتنی رزقی حەلاڵە کورت بوون و شکانی ڕم لە دەست چوونی پایەیە بەهۆی زۆرداری کردن لە هەژاران.

ڕەنگ:

دیتنی ڕەنگی زەرد نەخۆشی یە هی ڕەش غەمە هی سوور تووش بوونی شەڕە. هی سپی شادی یە. هی سەوز شەهید بوونە.

ڕووبار:

دیتنی ڕووباری ڕووناک لە هەرێمێک ژیانی شادی یە بۆ خەڵکی هەرێمەکە بەڵام ڕووباری قوڕاوو بۆگەن ژیانی ناخۆشە بۆ خەڵکەکە پەڕینەوە لە ڕووبار ڕزگاری یە لە غەم دیتنی ڕووباری خوێن لە هەرێمێک تووش بوونی خەڵکی هەرێمە بە کوشتارو شەڕ پەیدا بوونی ڕووباری زۆر لە شارو دیهات دادی پاشای وولاتە.

ڕوو خۆشی:

کەسێک لە خەودا ڕووخۆش بوو ئەوە دڵی لە گەڵ خەڵک پاکە:

ڕاست گۆیی:

ڕاست گۆیی لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزوو ڕزگاری یە لە هەموو مەترسی یەک.

رەژوو: خەڵوز:

بارینی ڕەژوو لە ئاسمان گرانی شتی کشتوکاڵە: گەشاندنەوەی ڕەژوو لە خەودا ڕقەبەری‌یە لە گەڵ ڕژێمی پاشای وڵات درووست کردنی ڕەژوو فێر کردنی هەندێ دانیشتووانە بۆ.. پیشەسازی لە لایان ڕەژوو کەرەوە: خواردنی ڕەژوو تووش بوونی غەمی زۆرە لە لایەن خزم و کەسی خۆی:

ڕێوی:

گرتنی ڕێوی مارە کردنی ژنێکە کە ڕەسەنە بەڵام گرتنی بە تەڵە مارە کردنی ژنە بە درووو دەڵەسە: یاری کردن لە گەڵ ڕێوی دڵداری‌یە لە گەڵ ژنێکی فێڵباز خواردنی گۆشتی ڕێوی تووش بوونی دەردە لە بەر کردنی کەوڵی ڕێوی بەدەست کەوتنی پلەی بەرزە لە ناو کۆمەڵ:

ڕیخ: شیاکە: تەرس:

کەسێک لای وابوو بەدەنی‌یان جلکی بەڕیخ بووە ئەوە لە لای پاشای وڵات ماڵی زۆری دەست دەکەوێ بەهۆی زانیاری‌یەوە ئیش کردن لە ناو ڕیخ دەوڵەمەندی‌یە خواردنی ڕیخ وەرگرتنی پارەیە بەڕیبا لە دەوڵەمەند:

ڕویشتن:

کەسێک لە خەودا بەدەعیە بڕوات ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ بەڵام زوو دادەبەزێ.

ڕوو سپی بوون:

کەسێک لە خەودا ڕووی سپی بوو ئەوە تووشی دەرد دەبێ بەڵام بە

ئەندازە ڕوو سپی بوون بەدەست کەوتنی شەڕەفی دونیایە.

ڕێ خۆش کردن:

ڕێ خۆش کردن لە خەودا بە هەر جۆری هەبێ بە دووا کەوتنی فەرموودەی پێغەمبەرە(د.خ).

ڕوو: دەم‌وچاو:

جوانی‌و زیاد بوونی ڕوو لە خەودا بەرزی‌یە لە پلەدا ناشیرین‌و کەم بوونی بێ‌هێزی‌یە. داپۆشینی ڕوو قەردار بوونی زۆرە بەڵام داپووشینی بۆ ژن لە خەوداکردنی ڕەووشتی جوانە:

ڕان:

جوانی‌و ئەستوری. دەستەڵاتی خزم‌وکەسێتی باریک بوونی بێ هێزی کەسووکاریتی کەسێ لای وابوو پارچە گوشتێکی زیادی بەڕانەوە هەیە ئەوە کەسێک بەدرۆ خۆی دەکاتە کوڕی ئەوو بەڵام هەوینە:

ڕشانەوە:

کەسێک لای وابوو بەڕۆژوووەو ڕشایەوە ئەوە قەردی خەڵکی لایەو نایداتەوە. ئەگەر ڕشایەو ناو قاپ ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان ئەگەر لای وابوو ڕشانەوەکەی تام‌و بۆنی خۆشە بە کەیفی خۆی ڕێ‌ی چاکە دەگرێ بەڵام ئەگەر ناخۆش بوو ئەوە لە ترسان چاکە دەکات.. کەسێ لای وابوو بەڵغەم ڕشایەوە ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ بەڵام ئەگەر خوێن ڕشایەوە ئەوە ئەسپاردەی خەڵک دەداتەوە کەسێ لای وابوو ڕشانەوەی خۆی خواردەوە

ئەوە فەرمانی خوا جیٚبەجیٚ دەکات:

رشک:

خواردنی لە خەودا ژن هیٚنانی نابەدڵە هەبوونی ڕشک لە سەر بەدەن و جلک گوناح کردنە شوشتنی جلک و بەدەن لە بەر ڕشک تۆبە کردنە لە کرداری دژی ئایینی ئیسلام:

ڕازایانە:

خواردنی لە خەودا ئەمین بوونە لە فێڵی دووژمنان چاندنی بەدەست کەوتنی هێزە بەهۆی پاشای وولآت:

ڕەش وێڵە:

گرتنی لە خەودا برادەرایەتی کەسێکی کەم دینە زۆربوونی لە هەرێمێک.. پەیدا بوونی پیاوانی خواپەرستە لەو هەرێمە: گۆشت خواردنی بە دواگەڕانی مێبازی‌یە: کوشتنەوەی لە خەودا کردنی کارێکە کە ئابڕووی دەبات.

ڕەقێتە:

دەرکردنی لە خەودا لە سەر بەدەن نەکردنی نوێژە:

ڕزیو:

خواردنی شتی ڕزیو لە خەودا دوو دڵی‌یە بەرانبەر خوای گەورە..

ڕۆژ: خۆر:

گرتنی ڕۆژ لە خەودا دەست کەوتنی شەڕەفە. هەڵاتنی بە ڕووناکی ئەگەر پاشا دیتی ئەو دەستەڵاتی خۆیەتی: مەلا دیتی عیلمی زۆرە بۆ بازرگان سوودی زۆرە بۆ کچ میردی باشە بۆ کوڕ ژنی باشە بۆ غەمبار شادی‌یە بۆ حەپس ڕزگاری‌یە بۆ دیندار زیاد کردنی دینداری‌یە بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە. هەڵاتنی ڕۆژ بەسووری کوشتنی پاشایە گیرانی ڕۆژ لاچوونی پاشایە هەڵاتنی بە تاریکی بێ‌هێزی پاشایە کەوتنی بە سەر زەویدا مردنی پاشایە. ڕۆیشتن لەگەڵ ڕۆژ مردنە: قسە کردنی ڕۆژ لەگەڵ کەسێک دەست کەوتنی پایەی بەرزە دروڵەت بوونی ڕۆژ یاخی بوونی کەسێکە لە پاشاکە سەردەکەوێ. هەڵاتنی لە ڕۆژئاوا پەیدا بوونی کاری ناشیرینە لە ناو خەڵک پەیدا بوونی زۆر ڕۆژ لە ئاسمان پەیدا بوونی شتی دژی دینەو گرانی نرخی خواردەمەنی‌یە سوجدە بردنی ڕۆژ لادانە لە فەرمانی خوا کەوتنی ڕۆژ بۆ ناوماڵێک پەیدا بوونی کەسێکی عالمە لەو ماڵە هەڵاتنی ڕۆژو گەڕانەوەی لاچوونی پاشایە.

ڕاو:

کردنی ڕاو لە خەودا بە دواکەوتنی شتی بێ‌سوردە. ئەگەر لای وابوو بە تفەنگ یان بە تیر نێچیری کوشت ئەوە بەهۆی کەسێکەوە دەگاتە ئاواتی خۆی.

ڕەمڵ:

بنوارە زیخ.

ڕێگا:

ڕۆیشتن بە ڕێگای ڕاستدا جێ‌بەجێ کردنی فەرمانی خوایە بەڵام بە

ڕێگای جیاجیاو نالەبار لادانە لە فەرمانی خوا. کەسێ لای وابوو ڕێگەی لێ گۆڕاوە یان وونبووە ئەوە بە دژی ئایینی ئیسلام قسە دەکات ئەگەر لای وابوو ڕێگە پێشانی خەڵک دەدات ئەوە فەرمان بە چاکە دەکا ئەگەر لای وابوو پاشای وولات ڕێگەو بان دەکاتەوە ئەوە دادپەروەری بڵاو دەکاتەوە:

ڕدێن: ڕیش:

درێژ بوونی ڕیش لە خەودا دینداری‌یە. بەڵام کورتی هەژاری‌یە. منداڵ ئەگەر ڕدینی هەبوو لە خەودا ئەوە دەمرێ. ڕدین بۆ ژن لە خەودا تووش بوونی بەڵایە ڕدێنی ڕەش خۆشی و ماڵداری‌یە ڕدێنی سپی نزیک بوونەوەی مردنە ڕدێنی زەرد تووش بوونی دەردو بەڵایە تراشین لە خەودا سەرف کردنی ماڵە لە شتی بێ‌سوود کەسێ لای وابوو بە ڕدێنی ڕای دەکێشن ئەوە میراتی خزمێکی دەست دەکەوێ هەڵقەندنی موو لە ڕدێن لە دەست چوونی ماڵی دونیایە:

ڕیخۆڵە: ڕێولە:

هێشانی لە خەودا تووش بوونی دەست کورتی‌یە لە ماڵی دونیاوە... دڕانی خواردنی شیربایی‌یە خواردنی ڕیخۆڵەی حەیوانی حەڵاڵ دەوڵەمەندی‌یە:

ڕیس:

کەوتنە دەستی ڕیسی جوان گەیشتنە بە ئاوات بەڵام بە زەحمەت.. بوونەوەی ڕیس بە خوری‌و مەرزو لۆکە لە دەست کاتە بۆ خەبات کردن بۆ ئەو مەبەستەی کە هەیەتی.

ڕاونان: بەدواکەوتن: لە دواغاردان: سەرلەدناوە:

کەسێک لای وابوو ڕاوی ژن دەنێ ئەوە بە دواکەوتنی دونیایەو نایگاتێ ئەگەر لای وابوو ڕاوی کەسێک دەنی یان یەکێک ڕاوی ئەو دەنـی ئـەو هەردووکیان تووشی غەم دەبن:

ڕووناکی:

کەسێ لای وابوو شەو نەماوو ڕۆژهەڵات و ڕووناکی داهات ئەوە لەو خەمەی هەیەتی ڕزگاری دەبێ:

((پیتی زێ))

زەلزەلە: بومەلەرزە:

لە پیتی بێ بە کورتی باسمان کرد بەڵام لێرەدا بە گوێرەی کات بە درێژی باسی دەکەین هاتنی لە مانگی ئایار پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە. لە حوزیراندا لە ناو چوونی دزوو جەردەیە لە تەموزدا مردنی پیاوێکی ناودارە لە ئابدا هاتنی پاشاێکی زۆردارە لە ئەیلولدا هاتنی خەڵکی بێگانەیە بۆ هەرێمی بومەلەرزە لە تەشرینی‌یەکەمدا پیدا بوونی نەخۆشی‌یە لە تەشرینی دووەمدا مردنی بەزۆری ژنی ئاووسە لە کانوونی یەکەمدا گران بوونی نرخی خواردەمەنی‌یە لە کانوونی دووەمدا مردنی زۆری گەنجانە لە شوباتدا پەیدا بوونی نەخۆشی گرانی تایە لە مانگی ئاداردا هەرزان بوونی شتی پێویستە:

زیوان:

خواردنی و بەدەست کەوتنی دەرۆزە کردنە لە کەسێکی ناڕەسەن

زریشک:

خواردنی و بەدەست کەوتنی دەرۆزە کردنە لە کەسێکی ناڕەسەن چاکە کردنە لە گەڵ کەسێکی سپڵەو بێ ئەمەک:

زەمزەم:

خواردنەوەی ئاوی زەمزەم تۆبە کردنە لە گوناحان. خۆ شـوشتن بـە ئاوی زەمزەم حەج کردنە بە ماڵی حەڵاڵ ئاوی زەمزەم بە جلک داکـردن مردنی خاوەنەکەیەتی.

زەبور:

خوێندنی لە خەودا تۆبە کردنە لە گوناحان گرتنی ڕێبازی دیانەتە.

زەکات:

زەکات دان لە خەودا جێبەجێ کردنی فەرمانی خوایە بە دڵسۆزی

زەکەریا پێغەمبەر:

بـە خـزمەت گـەیشتنی لە خـەودا پـەیدا بـوونی کـوڕێکی بـاش و خوێندەوارە.

زیارەتی گوڕی مردوو:

لە خەودا زیارتی گۆڕی پیاو چاکان بەدەست کەوتنی شادییە هەروەها بڕوای تەواوە بە خوا.

زوهرە:

دیتنی ئەستیرەی زوهرە خواستنی ژنە یان بۆ خۆی یان بۆ خـزمێکی گرتنی ئەستێرەی زوهرە بوختانی پێ دەکرێ کە دوورە لەو بوختانە.

زەیتون:

خواردنی زەیتون لە خەودا دڵ نەرمی‌یە خێر کردن هەروەها.. دەوڵەمەندی‌یە کەسێ لای وابور ڕوونی زەیتونی لە ناو زەیتون دەکردەوە ئەوە بە نەزانین دایکی خوی مارەکردووە. چاندنی زەیتون دەرسی قورآنی پیرۆزە کە بە خەڵک دەڵێت بە دەستەوەگرتنی گەڵای زەیتون دینداری‌یە بە زۆری.

زەعفەران:

دیتنی لە خەودا خەڵک بە چاکە باسی دەکات زەرد کردنی بەدەن و جلک بە زەعفەران تووش بوونی دەردە کوتانی زەعفەران کردنی ئیشێکە کە غەم و خەفەتی هەیە:

زمرِوت:

بەدەست کەوتنی بە جوانی ماڵ و منداڵی گوێ ڕایێلو باشە.

زەنبیلە:

دروست کردنی زەنبیلە لە خەودا گرتنی ڕێگەی خواپەرستنە.

زەنجەفیل:

خواردنی لە خەودا بۆ نەخۆش مردنە بۆ لەش ساغ بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە.

زوبەرجەد:

بەدەست کەوتنی لە خەودا مردنە بە شەهیدی.

زەوی: زەملن: عارد:

کەسێک لای وابوو لە سەر زەوی جوان دانیشتووە ئەوە ژنی جوان مارە دەکات خواردنی زەوی سوود وەرگرتنە لە کشتو کاڵ کەسێ لای وابوو زەوی قوتی‌دا ئەوە سەفەرێکی درێژ دەکات شەق بوونی زەوی لە هەرێمێک گوناحباری خەڵکەکەیە کەسێ لای وابوو بوو بە زەوی ئەوە پایەی بەرز دەبێ کەسێ لای وابوو زەوی خەڵک قوت دەدات ئەوە لایان داوە لە فەرمانی خوا کەسێ لای وابوو بەدەست لە زەوی دەدات ئەوە سەفەری بازرگانی دەکات وە سوودی دەست دەکەوێ کەسێ لای وابوو لە زەوی شۆرەکات تۆو دەوەشێنی ئەوە ژنەکەی نەزۆکە فرۆشتنی زەوی بۆنە خۆش مردنە بۆ لەش ساغ هەژاری‌یە کەسێ لای وابوو زەوی پێچرایەوە ئەوە مردن زۆر دەبێ کەسێ لای وابوو گەنجێک لە زەوی هاتە دەرێ ئەوە بەڵایە بۆ خەڵکی هەرێمە کە بەڵام ئەگەر -پیری لێ هاتە دەرێ ئەوە دووبەرەکی دەکەوێتە نێوانیان ئەگەر دڕەندەی لێ هاتە دەرێ ئەوە پاشایێکی زۆردار دێتە سەر حوکم‌و زۆرداری دەکات.

زار: دەم: دەو:

بەستنی زار لە خەودا کافر بوونە. بۆگەن بوونی زار غەیبەت کردنە گەورە بوونی زار دەوڵەمەندی‌یە بەڵام بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە.

زمان: زوبان:

ڕەش بوونی زمان بەدەست کەوتنی پایەی بەرزە درێژبوونی دەستەڵاتە بۆ خاوەنەکەی زمان بە مەلاشۆرە نووسان شاردنەوەی شاهیدی‌یە زمان بڕین زاڵ بوونی ناحەزە بە سەر زمان بڕاودا لاڵ بوونی زمان لادانە لە

فەرمانی خووا بڕینی زمانی هەژارێک لە خەودا خێر کردنە بە هەژارەکە. کەسێ لای وابوو دووزمانی هەیە ئەوە زانینی زۆر دەبێ کەسێ لای وابوو مووی سپی لە سەر زمانی پەیدا بوو ئەوە بە درەنگی تووشی بەڵا دەبێ بەڵام مووی ڕەش بە زوویی توش دەبێ زۆری زمان پەیدا بوونێ منداڵی زۆرە نەبوونی زمان مردنی منداڵە گەستنی زمان ڕق قوت دانەوەیە دوولەت بوونی زمان درۆ کردنە تەماشا کردنی زمان پاراستنی زمانە لە قسەی خەراپ.

زگ: سگ: وورگ:

گەورە بوونی زگ لە خەودا پەیدا بوونی منداڵی باشە بەڵام بچووک بوونی توش بوونی غەمە لە سەر زگ ڕۆیشتنی پشت بەستنە بە ماڵی دونیا ئاگر پەیدا بوون لە ناو زگ خواردنی ماڵی هەتیوە برینداد بوونی زگ نەخۆشی بوونی خاوەن و مردنی منداڵی‌یە جوانی زگ دەوڵەمەندی‌یە بێ هێزی زگ هەژاری‌یە هێشانی پەیدا بوون لە ناو زگ زیاد بوونی دونیایە. دڕانی زگ تەماع کردنە بۆ ماڵی دراوسێ.

زرێ:

پۆشینی زرێ لە خەودا سەرکەوتنی بە سەر کوسپی ژیاندا پسانی زرێ کەم بوونی ماڵ و دەسەڵاتە.

زیڕنیگەر:

دیتنی لە خەودا بردەرایەتی کەسێکە جیاوازی چاکەو خەراپە ناکات. کەسێ لای وابوو بوو بە زڕینگەر ئەوە ژنێ بەفێڵ مارە دەکات کە ئەنجامی تووشی دەردەسەری دەبێ.

زیخ: ڕەمڵ:

کۆکردنەوەی لە خەودا ماڵ کۆکردنەوەیە بۆ ژن هێنان بەڵام ماڵەکەشی لێدە دزرێت. دانیشتن لە ناو ڕەمڵ بۆ پیاو پاشەکەوت کردنی ماڵە... بەڵام بۆ بێوەژن تۆبە کردنە لە گوناحان رەملی زەرد لە خەودا دیتنی خێر کردنە بە هەژاران بەڵام هی سپی دەستی لە دونیادا درێژ دەبێ بە دەستەڵات دەبێ بەڵام ئەم دەست درێژی‌یە زیان بە قەیامەتی دەدات.

زیننار:

بەستنی لە خەودا لە پشت. لادانە لە فەرموودەی پێغەمبەری ئیسلام د.خ.

زیناکردن:

کردنی زینا لە خەودا گوناحێکی گەورەیە ئەگەر ژنێک داوای زینا کردنی لە کەسێک کرد ئەوکەسە ماڵی حەڕام دەخوات کەسێ لای وابوو زینای لە گەل کچێک کرد ئەوە پارە لە جێگاێیکی توروند دادەنێ: کەسێک لای وابوو حەددی زینایان لێ‌دا ئەوە پایەی بەرز دەبێ کەسێ لای وابوو لە گەڵ چوونە لای ژنێک زینای لە گەڵ بکەن ئەوە چوونی لای عالمێکە کە زانیاری لێ فێر دەبن لە دەربارەی ئاینەوە چوونی قەحبەخانەو هاتنە دەری. مردنی زووە کەسێ لای وابوو کەسێک لە گەڵ ژنی کەسێکی درێژ بوو وە خاوەنی ژنەکەش ئاگای لێ بوو دەنگی نەکرد ئەوە کابرای درێژ بوو ئیشوو کاری خاوەن ژنەکە دەکات بە ئەمینی:

زنجیر: کۆت:

کەسێ لای وابوو دەستی بە زنجیر بەستراوون ئەوە زەکاتی ماڵ نادات

ئەگەر لای وابوو پێی بەستراوون ئەوە تەنەڵی دەکات لە کاروباری خۆیدا کەسێ لای وابوو زنجیر لە ملی دایە ئەوە تۆبە دەکا لە گوناحان. پساندنی زنجیر لە دەست و پێدا لاچوونی غەمو دەردە.

زەنگە سوورە: زەردەواڵە:
زۆر بوونی زەردەواڵە لە هەر جێگایێک هاتنی عەسکەرێکی زۆردارە بۆ جێگاکە تێک چوونی شانەی زەردەواڵە نەمانی دەستەڵاتی پاشای زۆردارە. کوشتنی زەردەواڵە زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا..

زنج: کوخ:
درووست کردنی زنج ئیش کردنی بەردەوامەو بەسوودە: ڕووخانی زنج لە دەست چوونی دەرامەتی کشتوکاڵە بە هەر هۆیێ بێ.

زەرافە:
گرتنی لە خەودا ئەوە ژنێ بێهوش و سادە مارە دەکات. خواردنی گۆشتی مارە کردنی کچێکە بەڵام کچەکە نابەدڵ شووی پێ کردووە..

زێرو: زالو: هەزارپێ:
کەسی لای وابوو زێرو پێیەوەدا ئەوە لە لای دووژمنەوە زیانی پێ دەگا: هاتنە دەری زێرو لە زارو لە لوت و لە عەوڕەت پەیدا بوونی منداڵی ناتەواوە بۆ ژنی خەوەن بینەکە:

زیــو:
[illegible]

دڵداری دەکات: تواندنەوەی زیو ڕقە بەری‌یە لە گەڵ ژنەکەی و بڵاو دەبێتەوە لە بەر کردنی بەرگی زیو. تووش بوونی غەم‌و خەفەتە:

زراو: کسیەی زەرداو

هێشانی زراو لە خەودا لە دەست چوونی برادەری دڵسۆزە خواردنی مارە کردنی ژنی نابەدڵە: کە ئەنجامی ئاژاوەو نالەباری‌یە..

زوشک: دوپشک

کوشتنەوەی لە خەودا شکاندنی دڵی ژنی خۆیەتی بە بەلاش خواردنی گۆشتی زوشک غەمێکە بێ هۆیە: گرتنی لە خەودا دۆستایەتی کەسێکی ناڕەسەنە: کە زیانی لێ دەبینی:

زیڕە کردن:

زیڕە کردن لە خەودا کردنی شتی ناڕەوایە زیڕە کردنی منداڵ مردنی زۆرە بۆ پیاوان ڕوو دەدات:

زینی ئەسپ:

دەست کەوتنی لە خەودا مارە کردنی سێ ژنە: کەسێک لای وابوو لە سەر زینی ئەسپەکەی سەگ یان پشیلە سوار بوون ئەوە کەسێک خەیانەت بە ژنەکەی دەکات: شکانی‌و بزر بوونی زینی ئەسپ مردنی خاوەنەکەیە.

زاوا:

کەسێک لای وابوو بوو بە زاوای بووکێکی ناسراوی جوان ئەوە پایەی

بەرز دەبێ بەڵام بۆ بووکی نەناسراو مردنی زاواکەیە:

زێڕ:

لە خەودا بەکار هێنان‌و دەست کەوتنی زێڕ بۆ پیاو غەم‌و خەفەتە بەڵام بۆ ژن ژیانی شادی‌یە:

زبڵ خانە: گوفەک: سەران گوێ لک: زبڵ دان:

کەسێک لە خەودا لای وابوو لە سەر زبڵ خانە وەستاوە ئەگەر فەقیر بێ دەوڵەمەند دەبێ ئەگەر بێ‌ژن بێ ژن دەهێنێ ئەگەر غەمبار بێ غەمی نامێنی: ڕاوەستان بە ڕووتی لە سەر زبڵ دان نزیک بوونی مردنیتی.

سینەما:
چوونی سینەما لە خەودا هەڵ خەڵەتانە بەهۆی بەڵێنی کچێکی بەدرۆ.

سەرتاشخانە:
دیتنی سەرتاشخانە لە خەودا دیتنی دادگای میری‌یە ئەگەر لای وابوو چوو بۆ سەرتاشخانەو سەری تاشی ئەوە لە داوایێکی خۆی بەرانبەر بە یەکێک کە کردوویەتی سەردەکەوێ بەڵام ئەگەر سەری نەتاشی ئەوە بن دەکەوێ دیتنی سەرتاش لە خەودا کەسێکە کە بە ئەنجامدانی ئیشی خەڵک هەڵدەستێ.

سەفەر:
کردنی سەفەر بۆ فەقیر دەوڵەمەندی‌یە بەڵام بۆ دەوڵەمەند کڕینی شتی سواری‌یە وەک ماین‌و ترومبیل‌و ماتۆڕ.

سنــدم:
بنوارە زنجیر.

سەوزە:
خواردنی لە خەودا زۆر باشە بە تایبەتی بۆ کوڕو کچی عازەب گەیشتنە بە ئاوات.

سپڵ: فاتەڕەشە:
گەورە بوونی تووشی بوونی دەردە. خواردنی سەرف کردنی ماڵە بە بێ سورد هێشانی فاتەڕەشە لە خەودا لە دەست چوونی ماڵی دونیایە.

سێڵ: ساچ:

بەدەست کەوتنی ساجی نان لە خەودا بۆ ژن مێردێکی باشە. بۆ پیاو ژنێکی کابانو ئارامە شکانو بزر بوونی یان مردنی منداڵە یان تەڵاقدانی ژنی خاوەن ساجە:

سوورکە: سوورێژە:

پەیدا بوونی لە سەر بەدەنی منداڵ لە خەودا دوا ڕۆژێکی باشو ڕووناکە بۆ ژن تەڵاقدانە بەهۆی چەنە بازی بۆ پیاو لادانە لە فەرمانی پاشاکە بەم هۆیە دەکوژرێ:

سەهوو:

کەسێک لای وابوو لە شتێکدا سەهووی کرد ئەوە تووشی ئاژاوەی ماڵی خۆی دەبێ بەهۆی ژنی چەنە هەراش:

سلق:

خواردنی لە خەودا بە کاڵی کردنی ئیشیو کاری بێ ئابڕووانەیە. چاندنی لە خەودا چوونە لای ژنی خۆیەتی لە پشتەوە کە نارەوایە.

سەروو:

چانی داری سەروو قسە کردنی بێ عەمەلە برینی داری سەروو بەشوو دانی کچە یان خۆشکە. بە دەستەوە گرتنی داری سەروو مارە کردنی کچێکی بەنازوو سادەیە:

سمۆره:

خواردنی گۆشتی قوت دانەوەی ڕقە بەرانبەر تاوانبار گرتنوو ڕام کردنی دڵداریی‌یە لە گەڵ ژنێکی حیلەباز. کەول کردنی سمۆره دەوڵەمەندی‌یە.

سعات کاتە ژمێر:

بەدەست کەوتنی سعاتی جوان سەرکەوتنە لە ژیاندا: وەستانی سعات مردنی خاوەنەکەیەتی سعاتی زێڕ دەست کەوتنی هێنانی ژنێکی زۆر بە ئەرکە.

سنەوبەر:

چوونی سەرداری سنەوبەر لە خەودا هاتنەوەی کەسێکی وون بووی خزمی خەون بینەکەیە بڕینی داری سنەوبەر تەلاقدانی دەسگیرانە دانیشتن لە بن داری سنەوبەر گەیشتنە بە ئاوات چاندنی کردنی کارێکە کە سوودی هەیە بۆ داهاتووی.

ساڵنامە: تەقویم:

بەدەست کەوتنی لە خەودا دۆستێکە کە هەموو کات دەیەوی تووشی قازانجت بکات بەڵام دەستەڵاتی نیە.

سالح پێغەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی سالح پێغەمبەر لە خەودا تووش بوونی کوێرەوەری‌یە لە لایەن ناکەسان بەڵام ئەنجام ئەو سەردەکەوێ.

سلەیمان پێغەمبەر:
بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا درروودی خوای لێ بێ ئەوە پایەی بەرزە کەسێک لای وابوو سلەیمان پێغەمبەر ئەنگوستیلەی دایە ئەوە ئەوکەسە بە ئیمانەوە دەمرێ. ئەگەر لای وابوو سلەیمان لە سەر جێگایێ بەرز ووتار دەدات دەنگ و باسی گرنگ لەو وولاتە پەیدا دەبێ ئەگەر ژنێک بە خزمەتی گەیشت ئەوە کوڕێکی زاناو لێهاتووی دەبێ:

(سدرةالمنتهى):
چوون بۆ ئەوێ لە خەودا بۆ هەر کەسێک مردنی کەسەکەیە بە ئیمانێکی تەواوو پتەو.

سارا خاتوون:
بە خزمەت گەیشتنی بۆ پیاو سەفەر کردنی دوورو درێژە بەڵام بۆ ژن هەوێ بە سەر هێنانی ژنەکەیە:

سوولکەی ئاو پسوولکە: سولاڤ:
کەسێک لای وابوو ئاوی سوولکەی ڕووناکی بە سەردا دەڕژا لە خەودا ئەوە تۆبەی دەکات لە گوناحان بەڵام ئەگەر ئاوی لێڵ بوو ئەوە تووشی غەمی زۆر دەبێ بە هۆی کردنی ئیشی دژی دەستەڵاتی میرییەوە.

ساتۆر: سیکارد:
بەدەست کەوتنی ساتۆر ئاشتی کردنە لە نێوان دوو شەڕکەر شکاندنی کۆڵی بێهێز بورنی خاوەنەکەیەتی:

سان: هەسان:
بەدەست کەوتنی لە خەودا برادەرێکی دڵ سووزە هەسوونی تیغ بە هەسان لە خەودا ئامادە کردنی شتی غەزا کردنە:

سمـاق:
خواردنی و چنینی لە خەودا مارە کردنی ژنێکی نابەدڵە بۆ هەردووکیان چاندنی سماق نانەوەی کارێکە کە ئاژاوەی دوا ڕۆژی هەیە:

سوجدە: کوڕنوش:
سوجدەی سوپاس لە خەودا بردنی ڕەزامەندی‌یە بە هەموو فەرمانی خوا: سوجدەی نوێژ بردنی لادانە لە کردنی بێ‌فەرمانی خوا. سوجدەی قورآن خوێندن بردنی حەج کردنە.

سیـر:
خواردنی بە کوڵاوی بۆ نەخۆش چاک بوونەوەیە: بۆ لەش ساغ دەوڵەمەندی‌یە چاندنی سیر قسە کردنی بێ‌سوودە:

سێو:
بۆن کردنی سێو بۆ کچ مێرد کردنە. بۆ کوڕ ژن هینانە. خواردنی سێوی شیرین دەوڵەمەندی‌یە. هی ترش ماڵی حەڕامە. چاندنی نەمامی سێو بەخێو کردنی مناڵی هەتیوە:

سوولی یەڕم: چلورە:
پەیدا بوونی چلورە لە زستاندا خێرو خۆشی‌یە بۆ هەرێمەکە. بەڵام لە

کاتی دیدا بڵاو بوونەوەی درۆو دەڵەسەیە.

سابات: کەپر:

دانیشتنی لە بن سابات گرتنی ڕێبازی یارانی پێغەمبەر(د.خ) ڕووخانی سابات لە هەرێمێک لادانە لە فەرمانی خوا بە تایبەتی خاوەن ساباتەکە.

سێبەر: نسێ:

دانیشتن لە ژێر سێبەری شاخ پشت بەستنە بە کەسێکی بەهێز بۆ کاروباری ژیان بەڵام لە بن سیبەری داروو خانوو پشت بەستنە بە ژنی خۆی کە جێی بڕوانیە.

سەبەتە:

بنوارە تریان:

سەگ: کسۆک: سە: کۆپەک:

کەسێ لای وابوو لە خەودا سەگ گەستیو بریندار کرد ئەوە لە لایان ناحەزانی زیان دەبینی: کەسێک لای وابوو سەگێ هار پەیدا بووە لە وڵات ئەوە پاشایێکی زۆردار دێتە سەر کار کەسێک لای وابوو دێڵە سەگێکی دەست کەوت ئەوە ژنێکی زۆر وەڕی تووش دەبێ دیتنی سەگی شوان دیندارەیە: کەسێک لای وابوو تاژی دەست کەوت پایەی بەرزی دەست دەکەوێ کوشتنی سەگ گەیشتنە بە ئاوات خواردنی گۆشتی سەگ خزمەت کردنی باب و داکە کەسێ لای وابوو سەگ قسەی لەگەڵا کرد ئەوە دینی بەهێز دەبێ. دیتنی سەگی (اصحاب الکهف) خواپەرستی‌یە بە دل سۆزی.

سینک: دەندە:

فراوان بوونی سینگ لە خەودا بڕوای تەواوە بە خوا. تەنگی کافر بوونە: هیشانی سینگ تاوانباری بەرانبەر بە باب و داک پەیدا بوونی مەمک لە سەر سینگی پیاو دڵداری کردنە لە گەڵ کچی منداڵ.

سی مرغ:

کەسێک لای وابوو سی مرخی گرت ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ سوار بوونی سی مرغ سەفەر کردنە هەڵ گرتنی سی مرغ جیماع کردنی نابەدڵە لە گەڵ ژنی خۆی خواردنی گۆشتی دەست کەوتنی ماڵی حەرامە.

سوێسکە:

بنوارە کەو:

سوانکیلە:

گرتنی و گۆشت خواردنی پەیدا بوونی کورێکی دەردەدارە:

سورەتەکانی قورآنی پیرۆز

سورەتی الفاتحة:

خوێندنی بەرەوانی لە خەودا کردنەوەی خێرو بەرەکەتە بۆ خوێنەر.

البقرة:

خوێندنی لە خەودا ئامۆژگاری کردنی خێزانی خۆیەتی بۆ چاکە کردن.

النساء:

بەدەست کەوتنی میراتە لە لایان ژنەوە:

المائدة:

دڵپاکی‌یە بەرانبەر بە ئایین:

الانعام:

گرتنی ڕێبازی دینداراتە: هەروەها خێر کردنە بە هەژاران:

الاعراف:

سەفەرێکی دووروو درێژو بەسوودە:

الانفال:

زاڵ بوونە بە سەر دووژمن‌و دەوڵەمەندی‌یە:

التّوبة:

فەرمان کردنە بە چاکەو بەرگری کردنە لە خەراپە بە پێی توانا:

سورەتی یونس:

خوێندنی لە خەودا رزگار بوونە لە بەڵای گەورە.

هود:

تووش بوونی دووژمنی زۆروو بە جێ هیشتنی وولاتە:

یوسف:

دەست کەوتنی پایەی بەرزە. هەروەها حەسوودی بردنی کەس و کاریتی بە ئەو.

الرعد:

نزیکبوونەوەی مردنە.

سورەتی ابراهیم:

خزمەت کردنی مزگەوتەو ماڵ سەرف کردنە بۆ خواو چوونیٚ حەجە.

النّحل:

گرتنی ڕێی شەریعەتە وە بۆ نەخۆش چاکبونەوەیە. بۆ هەژار دەوڵەمەندی‌یە بەزۆری.

الاسرار:

شاهیدی دانی بە ڕاستی‌یە.

الکهف:

خوێندنی لە خەودا حەجکردنە بە ماڵی پاک.

سورة مریم:

خوێندنی بوختان کردنە بە ئەوکە ئەنجام دەردەکەوێ بە پاکی خوێنەر.

طـــه:

خوێندنی لە خەودا لادانە لە فەرمانی خوا.

الانبیاء:

بەدەست کەوتنی ماڵی زۆروو بڕوای پتەوە بە خوا.

الحج:

چوونی حەجوو پایەی بەرزە:

المؤمنون:

خوێندنی لە خەودا بۆ نەخۆش چاکبوونە بۆ هەژار دەوڵەمەندی یە.

النّور:

فێر بوونی زانیاری و پایەی بەرز دەست کەوتنە:

الفرقان:

کردنی دینداری زۆروو بڕوای بەهێزە:

الشعراء:

گرتنی ڕیبازی دیندارانە:

النّمل:

خوێندنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ژنو منداڵی گوێ ڕایێڵە:

العنکبوت:

بەدەست کەوتنی پایەی مەزنە بەهۆی ماڵی دونیاوە:

الرّوم:

بەربەرەکانی کردنە لەگەڵ کەسێک و زاڵ بوونە بەسەریا.

سورة لقمان:

خوێندنی لە خەودا بوونی خوێنەرە یان خۆی یان خزمێکی بە پزیشکی زاناوو بەسوود.

السجدة:

خوێندنی لە خەودا دینداری ڕاستەقینەیە:

الاحزاب:

یارمەتی دانی هەژاران و دیتنەوەی هەندی پارەی کەوتووە دانەوەیەتی بە خاوەنەکەی بۆ خوا.

السباء:

خوێندنی لە خەودا بەدەست کەوتنەوەی ماڵێکە کە ناحەزان لێیانسانددووە.

الفاطر:

زاڵ بوونە بەسەر دووژمنانی دیندا بە گفتگۆ کردن لەگەڵیاندا..

یسین:

تۆبە کردنە لە گوناحان:

الصافات:

پەیدا بوونی ئەولادی باشە.

سورتی (ص):

سوێند خواردنە بۆ ئاشکرا بوونی ڕووداوێک.

الزمر:

خوێندنی لە خەودا دڵنیایی لە فێڵی فێڵ کەران.

الغافر:

زۆر کردنی زکری خوایە.

فصلت:

بە جێ هێنانی فەرمانی یەزدانە بە دڵ سۆزی.

سورەتی شوری:

خزمەت کردنی هەژارانە. کردنی کاری بەسوودە بۆ وڵات. سەرکەوتنە لە ژیاندا.

الزخرف:

جێبەجێ کردنی ئیشی هەژارانە.

الأحقاف:

سەرف کردنی ماڵە بۆ چاکە.

جاثیه:

کردنی ئیشێکە کە پەشیمانی لە دوایە:

سورەتی محمد:

لە خەودا خوێندنی پەیدا بوونی کوڕێکی باش‌و کردار جوانە:

الفتح:

دوعا قەبوڵ بوون‌و زاڵ بوونە بە سەر دوژمندا:

الحجرات:

بە جێ هێنانی سیلەی ڕەحمە هەروەها دڵ پیسی‌یە بەرانبەر بە خەڵک.

سورەتی (ق):

گرتنی ڕێگەی ڕاستی دین پەرستنە.

الذاریات:

ناوبژی کردنە بۆ ئاشتی لە ناو موسوڵمانان:

الطّور:

پەشێمانی‌یە لە قسە کردن:

النجم:

دڵ ڕووناکی‌یە بەهۆی پەرستنی ئایینی مەزنی ئیسلامەتی:

القمر:

ئاسان بوونی کاری حەستەمە:

الرحمن:

خۆ پاراستنە لە درۆووە دەڵەسە:

الواقعة:

دەوڵەمەندیو تۆبە کردنە لە گوناحان:

الحديد:

هێزوو دەستەڵاتە بە سەر کاری دونیادا:

المجادلة:

دینداری‌یە بە دڵ سۆزی:

الحشر:

یارمەتی دانی دیندارانە:

الممتحنة:

گەڕانەوەیە لە بیرباوڕی دژی ئایین بۆ بیروباوڕی پاک:

الصف:

غەزا کردنە بۆ خوا

الجمعة:

کردنی کاروباری کۆمەڵایەتی یە:

المنافقون:

دوودڵی یە بەرانبەر خوا زیان دیتنە لە ناحەز.

التغابن:

خوێندنی لە خەودا نەکردنی نوێژو رۆژووە:

الطلاق:

بەربەرەکانی کردنە لەگەڵ ژنەکەی.

سورة التحریم:

خوێندنی لە خەودا پەیدا بوونی ئاژاوەی ناو ماڵە بەهۆی ژنەکەی.

الملک:

ڕزگاری یە لە ئازاری گۆڕ.

المعارج:

دەست کەوتنی پایەی بەرزو ژیانی خۆشە:

سورەتی نوح:

خوێندنی لە خەودا ڕزگاری یە لە بەڵایێکی گەورە زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا:

سورة الجنّ:

خوێندنی لە خەودا ترسانە بە شەو بەهۆی بیر کردنەوەی پڕو پوچ.

المزمل:

گرتنی سوننەتی پێغەمبەرە د.خ.

المدثر:

فەرمانە بە چاکە بەرگری‌یە لە خراپە.

القیامة:

تووش بوونی زۆرداری لە لایان پاشای وولاّت.

الدهر:

یارمەتی هەژارانە بە بەرگ و وخواردن.

النّباء:

بیرکردنەوەیە لە بوونەوە روو بڕوای پتەوە بەخوای مەزن.

النازعات:

ترسانە لە غەزەبی خوا..

سورة عبس:

شکانی دڵی پیاوی دیندارە.

کوَّرت:

تروش بوونی دەردوو ئازاوە.

الانفطار:

بە دواکەوتنی دونیایەو خوا لە یادکردنە:

الانشقاق:

نزیکی‌یە لە خوا بە کردەوەی باش:

البروج:

تووش بوونی ئازارە لە سەر دین.

الاعلی:

زکر کردنی خوایە بە دەوام:

الطارق:

پەیدا بوونی کوڕێکی خواپەرستو خوێندەوارە.

الغاشیة:

یارمەتی کەسێکە کە پەشێمانی لە دوایە:

الفجر:

حەج کردنە: سوودی زۆرە لە کردنی بازرگانی:

سورة البلد:

خوێندنی لە خەودا زەکات دانی ماڵە.

الشمس:

کردنی ئیشی ناشیرینە:

اللیل:

ئەمین بوونە لە دەردوو بەڵاو خێر کردنە بە هەژاران:

الضّحی:

یارمەتی دانی خوێندە وارانە.

الانشراح:

ئاسانی کاروباری ژیانە:

التّین:

چاکبوونەوەیە لە نەخۆشی و ڕزگاری‌یە لە هەژاری:

العلق:

زوبان ڕەوانی‌و قسە زانینە.

القدر:

تەمەنی درێژ بە شادی:

البيّنة:

گەڕانەوەی هەندێ تاوانبارانە بۆ چاکە بە قسەی ئەو:

الزلزلة:

کەسێ لای وابوو خوێندی لە خەودا ئەوە زۆرداری دەکا لە هەژاران.

العاديات:

ڕقەبەری‌یە لە گەڵ نارەسەنان:

القارعة:

بە دەست کەوتنی پلەی بەرزە لە ژیاندا.

التكاثر:

هات و چۆ کردنی پیاوانی ئایینی‌یە کە سرودی هەیە.

العصر:

تووش بوونی کارێکی ئەستەمە بەڵام ڕزگاری لە دوایە.

الهمزة:

کۆکردنەوەی ماڵی دونیاو خواله یادکردنە.

الفيل:

یارمەتی دانی زۆردارانە.

القريش:

خۆشەویستی‌یە لای خەڵک.

الماعون:

نەکردنی نوێژە بە تەنبەڵی.

الکوثر:

خوێندنی لە خەودا دەوڵەمەندی‌یەو خێر کردنە بە هەژاران بۆ خوا.

النَصر:

کردنی ئیشی بە سوودوو زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا:

الکافرون:

خوێندنی بە دواکەوتنی ڕێگەی دژی ئایینی ئیسلامەتی‌یە:

سورة المسد:

فێڵ کردنە لە خەڵک:

الاخلاص:

خوێندنی لە خەودا بڕوای تەواوە بە خواو وەجاغ کوێری‌یە:

سورة الفلق:

ڕزگاری‌یە لە غەم و دەردو بەڵا.

سورة النّاس:

خوێندنی لە خەودا دڵ پاکیو بڕوای پتەوە بەرانبەر بە ئایین.

سەر:

گەورە بوونی بەدەست کەوتنی پایەی بەرزە بچووکی نزمی خاوەنەکەیەتی. هەبوونی دووسەر زاڵ بوونە بە سەر ناحەزاندا ڕووت کردنی سەر لادانە لە فەرمانی خوا: سەر لێ کردنەوە لە خەودا بۆ نەخۆش چاک بوونەوەیە بۆ غەمبار شادییە: هێشانی سەر ئازاردانی باوکە: سەرنەوی کردن تۆبە کردنە لە گوناحان: هەڵ گرتنی سەری ئادمێزاد بەدەست کەوتنی هەزار دینارە بەڵام هی شێر دەست کەوتنی پایەی بەرزە. کەسێ لای وابوو سەری بوویتە سەری کەرئەوە تووشی دەردەسەری دەبێ لە ژیاندا. ئەگەر لای وابوو بوویتە سەری دڕەندە ئەوە خەریکی کارێکە کە لە توانای ئەو نیە سەربڕینو جێ خۆ گرتنەوە مردنی بە شەهیدییە. تاشینی ڕزگارییە لە خەم.

« پیتی شین »

شەهید:

دیتنی شەهید لە خەودا هەروەها شەهید بوون لە خەودا کردنی فەرمانی باشە بە خەڵک بۆ گرتنی ڕێی ئایین پەرستن.

شیث پێغەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بەدەست کەوتنی منداڵی چاکەو ژیانی شادی یە.

شوعەیب پێغەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا زۆر بوونی فێڵە لە کێشانو پێوان کەسێ لای وابوو شوعەیب دەلەرزی ئەوە ئەو کەسە هەردوو چاوی کوێر دەبێ.

شوتی: شفتی: شامی:

خواردنی لە خەودا قوت دانەوەی ڕقەڵەو کەسەی خراپەی لە گەڵ کردووە هەروەها ئامۆژگاری ماڵو منداڵی خۆیەتی بۆ چاکە کردن و بە قسەی ناکەن.

شفته:

خواردنی لە خەودا بۆ کچ مێرد کردنە بۆ کوڕ ئازار دانی باب‌و داکیتی بۆ پاشا کەم بوونی دەستەڵاتە بۆ بازرگان سوودی کەمە: بۆ ژنی بە مێرد تەڵاق دانە.

شەپیور: بۆقیە: کەرەنا:

لێدانی لە لایان سەربازەوە بڵاو بوونەوەی دەنگ‌و باسی ترس هێنەرە لە لایەن مەلاوە بڵاو کردنەوەی فەرموودەی خوایە: لە لایەن بازرگان قازانجی زۆرە لە لایەن جووتیار سووتانی خەرمانە:

شەب: ناخ:

خواردنی بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە بۆ لەش ساغ ژیانی شادی‌یە بۆ جوتیار دەرامەتی باشە لە کشت‌و کاڵ:

شـــەڕ:

شەڕ کردنی ژن و مێرد خۆشەویستی‌یە: هی دوو عەسکەر پەیدا بوونی دەردوو بەڵایە بۆ هەرێمە کە هی دووکەس سوود بە یەکتری گەیاندنە:

شینایی:

بنوارە سەوزە:

شەیتان:

ئەگەر لای وابوو شەیتان شتێکی دایە کەسێک ئەو کەسە تووشی

حەرام خواردن دەبێ کوشتنی شەیتان یەک گرتنی موسوڵمانانە. دیتنی شەیتان بە شادی مێبازی کردنە ئەگەر شەیتان ویستی کەسێک بگرێ بەڵام بەهۆی زکر کردنی خوا نەیتوانی بیگرێ ئەوە ئەو کەسە دووژمنی دەیەوێت تووشی زیانی بکاتو ناتوانێ:

ئەگەر لای وابوو شەیتان چاوی لێ هەڵ دەتکێنی ئەوە کەسێک دەیەوێ حەز لە ژنی بکات کەسێ شەیتان قسەی لەگەڵا بکات ئەوە بە دژی دینداران دەجۆڵێتەوە ئەگەر لای وابوو لە شەیتانی دەدا ئەوە ڕزگاری لە غەمو پەژارە.

شەق:

لێدانی شەقو شەپازللە لە کەسێک لە خەودا سورد پێگەیانە ئەگەر ئێشی هەبێت ئەگەر نائەوە داوای یارمەتی یە لەو کەسەی شەقەکەی لێداوە.

شیعر:

هۆنینەوەو خوێندنەوەو نووسینەوەی شیعر ئەگەر بۆ دڵداری بێ ئەوە قسەی بێسوودە. وە ئەگەر شعیری ئایینی بێ ئەوە بە خزمەت گەیشتنی پێغەمبەرە لە خەودا د.خ: دیتنی شاعر لە خەودا برادەرایەتی کەسێکی حیلەبازە:

شێتی:

شێت بوون لە خەودا کەم دینی یە: شەڕ کردن لەگەڵ شێت تووش بوونی دەردە.

شمشیر:

بەدەست کەوتنی شمشیری جوان ژنی کابانو ئادامە. بۆ ژنی بێ مێرد مێرد کردنە شکانوو کۆلی شمشیر منداڵی مردووە لە زگی دایکیا بەڵام ڕزگار بوونی دایکە کەیە هێنانەدەری لە کالان بۆ لێدانی کەسێک خەریکبوونە بە فێڵ کردن لەو کەسە بەڵام وازدێنێ. لێدانی شمشیر لە کەسێک کە ئازاری نەبێ ئامۆژگاری کردنە کەسەکەیە کە بێ سوودە بەستنی شمشیر لە قەدوو لە شان تەمەن درێژی‌یە شمشیری زێڕ پایەی بەرزە بەڵام هی مسو ئاسنو گڵو داردەست کەوتنی ماڵی دونیایە شکانی شمشیر بەبی کالان مردنی خاوەنەکەیەتی.

شەروار:

جوانی شەروار ئارامیوو بەرزی‌یە. دڕانیو چڵکنی کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە درێژی لە ئەندازە بە دەر گوناح کردنە. کورتیو سووتانی هەژاریو چوونی ئابڕووە بەهۆی دڵداری لەگەڵ ژنێکی چەنەهەراش:

شەمامە:

دەست کەوتنو بۆن کردنی دینداری‌یە. خواردنی لادانە لە فەرمانی خوا:

شیر:

خواردنەوەی شیر لە خەودا بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە. بۆ کچ میرد کردنە. بۆ کوڕ ژن هێنانە بەڵام شیری ئاژەڵی گۆشت حەڕام خواردنی. خواردنی شیربایی‌یە دۆشینی شیر کردنی کاسپی حەڵاڵە ڕژانی شیر کەم دەرامەتی‌یە بۆ ئەوەی لێی ڕژاوە. خۆ شوشتن بە شیر تۆبە کردنە لە گوناحان:

شەلگەبێری:

دیتنی شەنگەبێری ساڵی خۆش و هەرزانی یە:

شەمشەمە کوێرە: چەک چەکیلە:

گرتنوو گۆشت خواردنی دەست کەوتنی ماڵی حەلاڵە بەزۆری. کەسێ لای وابوو بە کۆمەڵ چەک چەکیلە هاتن بۆ ماڵی ئەوە ژنێکی رەسەنی دەست دەکەوێ:

شەرم کردن:

ئەگەر لە سەر نان خواردن شەرمی کرد ئەوە تووشی هەژاری دەبێ وە ئەگەر لە بەر کردەوەی ناشیرین بوو ئەوە تۆبە دەکات لە گوناحان ئەگەر شەرمی دەکرد لە کەسێک بە بێ هۆ ئەوە تووشی ئاژاوەی ماڵ دەبی بەهۆی ژنی چەنەبازو بێ هۆش.

شادی: کەیفی خۆش:

لە خەودا شادمانی گەیشتنە بە ئاوات: کەسێ لای وابوو بەبێ هۆی دیاری شاد بوو ئەوە دینی بەهێز دەبێ:

شاهیدی:

کەسێک لای وابوو بوو بە شاهید بۆ کۆتایی ڕووداوێک ئەوە دەبێتە سەرۆکی کۆمەڵێکی گوێ ڕابێل:

شنگ: شواشینک:

دیتنی داری شنگ لە خەودا دەست کەوتنی ژنێکی هوشیارو کابانە:

چاندنی داری شنگ بەدەست کەوتنی پایەی بەرزە.

شەمی: مێو:

بەدەست کەوتنی و خواردنی مارەکردنی ژنێکی دەستو دامەن پاکە وە بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە:

شێلمە: شەڵغەم:

بەدەست کەوتنی و خواردنی لە خەودا دۆزینەوەی پارەی کۆنە کە ڕەواجی کەمە لە بازاڕدا:

شەوارە:

گرتنی شەوارە بۆ کوڕ دینداری‌یە. بەڵام بۆ کچ خەریکبوونە بە کاری ئەستەم:

شەوە: ئاڵ:

کەسێ لای وابوو لە خەودا شەوەی دی ئەوە بیر کردنەوەیە لە کارێکی بێ سوودو بێ ئەنجام:

شەوچەرە:

کەسێک لای وابوو لەماڵێکدا شەوچەرەی خوارد ئەوە لەو ماڵە کچێ داخوازی دەکات بۆ کوڕەکەی.

شەنگەبی: شۆڕەبێ:

دیتنی لە خەودا هۆی شادی‌یە: چاندنی لە خەودا داپۆشینی ئابرووی

ژنێکە کە بوختانی پێ کراوە: بڕینی. بوختان کردنە بە ژنی بێ تاوان:

شـــار:

چوونی ناوشار ڕزگاریی‌یە لە ترس وێران بوونی شـارێک گـوناحباری خەڵکی شارەکەیە کەسێ لای وابوو لەرزە شاری وێران کرد ئەوە بـاوکی دەمرێ چوونی شاری عارەبان زۆر بوونی دەرامەتی کشت‌و کاڵە بۆ کابرا. چونی شاری قدۆس‌و بیت لحم دینداری‌یە چونی شاری شـام شـادی‌یە چوونی بەغدا تووش بوونی ڕقە بەری‌یە لە گەڵ کەسێکی کەم دین. چوونی هیندوستان زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا. چوونی تورکیا بـڕوای پتەوە بـە خوا. چوونی یەمەن ئەمین بوونە لە دووژمن. چـوونی وولاتـی مـەغریب پایەی بەرز بەدەست کەوتنە. چوونی شاری فـارسان تـووشی کـاری بـێ ئابڕوانەیە.

شەکر:

خواردنی شەکر لە خەودا فەرمان کردنە بە چاکە: تواندنەوەی شەکر لە ناو ئاودا مانالێدانەوەی قورئانی پیرۆزە: سـووتاندنی شـەکـر ئامۆژگاری کەسێکە کە بێ سوودە.

شقارتە: شەمچە:

بەدەست کەوتنی شـقارتە کـە سـەری دەنکـەکـانی زەرد نـەبی ئـەوە شادی‌یەو دڵ خۆشی‌یە بەڵام ئەگەر دەرمانی سەری دەنکەکەی زەرد بوو ئەوە نەخۆشیو دەردە.

شـەنـە:

دەست کەوتنی شـەنەی دەمک ئـاسن هـێزوو دەسـتەڵاتە بـەڵام هـی دەمکدار دەرامەتی زۆری کشتوکاڵی ساڵە: شکانی شەنە لە ناو چوونی خەرمانی دەغڵە بە هۆی سووتان بۆ خاوەنی شەنەکە:

شووارک: شورک:

بەدەستەوە گرتنی لە خەودا دەستەڵاتە بـۆ خـاوەنەکـەی شکـانی بـێ دەستەڵاتی‌یە لێدان بە شورک لە هەر کەسێک سوود گەیاندنە بە کەسەکە: لێدانی لە کەر نزایە لە بەر خوا بۆ ژیانی خۆش:

شەدە: مشکی:

لە سەرنانی بۆ پیاو ئەگەر ئاوریشم بێت لادانە لە فەرمانی خوا بەڵام بۆ ژن بەختەوەری‌یە لای مێردی.

شەوگەرد:

کەسێک لای وابوو لە خەودا شـەوگەرد پـێ‌یەوەداو هـێشاندێ ئـەوە دووژمن زیانی لێدەدات. کوشتنی شەوگەرد ئەمین بوونە لە دووژمن:

شەپۆیە: مەکوک:

بەدەست کەوتنی‌و ئیش پێ کردنی بۆ خوێندەوار دانانی هۆنراوەیە. بۆ بازرگان قازانجی زۆرە لە بازرگانی بۆ جۆلا ژیـانی شـادی‌یە. بـۆ ژن زیـنا کردنە بۆ کچ پان پانۆک کردنە لە گەڵ کچێکدا:

شنەی با:

هاتنی لە وولاتی لاچوونی دەردو خەفەتە لە ناو خەلکی وولات:

شارەوانی:

دیتنی مەلبەندی شارەوانی بە جوانی دادی پاشای وولاتە ڕووخانی زۆرداری پاشایە.

شۆربا:

خواردنی لە خەودا دڵ سووتانو بەزەیی‌یە بە هەژاران وە بۆ نەخۆش چاکبوونەویە.

شەوڕۆ:

شەوڕۆ کردن لە خەودا لە لایان کەسێک ئەو کەسە دەیەوی ببێتە گزیری ئاغا یان کاربەدەستی میری:

شێر:

سوار بوونو ڕام کردنی شێر سەرکەوتنە بە سەر کۆسپی ژیاندا. خواردنی گۆشتی غەیبەت کردنی پاشای وولاتە. لە بەر کردنی کەوڵی شێر دەست کەوتنی پلەی بەرزە. زیڕەی شێر بلاو بوونەوەی دەنگو باسی بەترسە کوشتنی شێر جێ‌بەجێ کردنی ڕووداوێکە بە ئاشتی کە زۆر سوودی ئایینی هەیە شەر کردن لە گەڵ شێر ڕقەبەری‌یە لە گەڵ زۆردارێک. شێرگان گەیشتنە بە ئاوات. ئەگەر کەسێک لای وابوو شێرگای ئەوە خزمو کەسی خۆی لێ دوور دەبنەوە. ئەگەر شێر بریندرای کرد ئەوە لە لایان ناحەز تووشی زیان دەبێ هەلاتن لە بەر شێر رزگاری‌یە لە دووژمن:

شه: شانه:

ئەگەر لای وابوو ڕیشوو سمێلی بە شانەکردن ئەوە زەکاتی ماڵی دەدات بە هەزاران ئەگەر ژنێک لای وابوو سەری بە شانەکرد ئەوە مێردی دەمرێ. دەست کەوتنی شانەی زێڕ برادەری باشە:

شـــور:

گرتن و کوشتنەوەی چاکە کردنە لە گەڵ کەسێکی سپڵە ڕام کردنی شور گرتنی برادەرێکی بێ ئەمەکە:

شەداو: تۆڕ:

درووست کردنی لە خەودا بنیات نانی ئیشێکی بێ سودو بێ ئەنجامە.. هاویشتنە ئاوی تۆڕ بۆ گرتنی ماسی ئەگەر ماسی گرتن ئەوە ماڵی دونیایە دەستی دەکەوێ:

شینە شاهو:

گرتنی لە خەودا دۆستایەتی یە لە گەڵ کەسێکی هوشیار. خواردنی گۆشتی حەج کردنە فڕینی لە دەست چوونی برادەرێکی ئارامە:

شـــەو:

کەسێ لای وابوو لە ناو شەودا بوو ئەوە تەنبەڵە لە ئیشوو کاری خۆیدا کەسێک لای وابوو شەوە بەڵام مانگ شەوقی دەدا. ئەوە پاشای وڵات کاروباری داوەتە دەستی وەزیرێکی خۆی کە ئەو وەزیرە یارمەتی دزان دەدا بۆ دزی کردن. دیتنی شەوی تاریە بە هەوری تریشقەدار بێ ئەمری

کردنی خەڵکی هەریمەکەیە بۆ فەرمانی خوا. کەسێ لای وابوو لە دوای شەو بەیانی دا ئەوە ئەگەر نەخۆش بوو چاک دەبێت ئەگەر غەمبار بوو شاد دەبێ ئەگەر قەردار بوو قەرد دادەتەوە دیتنی شەوانی پیرۆز وەکوو شەوی جومعەو (لیلةالقدر)و شەوی بەرات. دینداری‌یە بە دڵ سۆزی:

شوێن کەوتن:

کەسێک لای وابوو لە خەودا شوێن کەسێک کەوت ئەوە ڕەفتاری ئەو کەسە دەگرێ لە ژیاندا:

« پیتی ژێ »

ژن: ئافرەت:

مارە کردنی ژنی گەنجو جوان لە خەودا ژیانی شادی‌یە و تەن.. درووستی‌یە بەڵام ژنی پیروو ناشیرین تووش بوونی غەمە: دیتنی ژنی نەناسراوی ناشیرین ساڵێکی بێ بارانو بێ‌دەرامەتی‌یە:

ژاڵە: لورک:

بۆن کردنو چنینی گوڵی ژاڵە مارە کردنی ژنێکی چەنە بازە چاندنی گوڵی ژاڵە قوت دانەوەی ڕقە بەرانبەری ڕەفتاری ناڵەباری ژنی خۆی:

ژاژی:

خواردنی ژاژی لە خەوداکردنی ئیشێکە کەلای ناخۆشە بەڵام سوودی هەیە بۆی لە ئەنجامدا:

ژووان:

ژووان گرتن لەگەڵ ژن بنیات نانی کارێکە کە هۆی دەوڵەمەندی‌یە

ژەک: فرچک:

خواردنی لە خەودا تەماشاکردنی ژنێکە بە دڵی پیسەوە کە ژنە کەشی پی‌ناشی بە فەرموودەی شەریعەت:

ژەهر:

کەسێک لای وابوو ژەهری دا بە کەسێک ئەوە زینا لە گەڵ ژنی کابرا دەکا ئەگەر بە خواردنی ژەهر بەدەنی ئەستوور بوو ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ.

ژیانەوە:

ئەگەر لای وابوو کەسێکی مردوو ژیایەوە ئەوە بە شەهیدی مردووە.

ژان:

بنوارە ئازار.

ژاندن:

کەسێک لای وابوو لانک دەژنێ ئەگەر لانکەکە کوڕی تێدابوو ئەوە دەوڵەمەندی‌یە: بەڵام ئەگەر کچی تێدا بوو ئەوە گران بوونی نرخی دەغلوو دانە ژانینی مەشکەی دۆو جێ‌بەجێ بوونی مەبەستەکەیەتی کە زۆر زۆر سوودی لێ دەست دەکەوێ.

ژیری:

لە خەودا کەسێک لای وابوو ژیر بووە ئەوە سەفەرێک دەکات بۆ موعامەلە کردن بەڵام تووشی زیان دەبێ: کەسێک لای وابوو پیان ووت لە خەودا ئەتو زۆر ژیری ئەگەر ئەوەی پێ‌ی وتووە بیناسێ ئەوە دەیەوێت حیلەی لێ بکات وە ئەگەر نەیناسێ ئەوە پیاوێکی مەزن میوانی دەبێ.

« پیتی عەین »

عەرشی خوا:

دیتنی لە خەودا بڕوای پتەوە. دیتنی خوا لە سەر عەرش خواناسینی تەواوە. ئەگەر لای وابوو لە سەر عەرشی خوایەو خواش لە بن عەرشە ئەوە بەرانبەر بە باب و داکی تاوانبارە. دیتنی عەرشی خوا بە نارێکی پەیدا بوونی شتی دژی ئیسلامەتی‌یە:

عەنبەر:

بەدەست کەوتنی لە خەودا دەوڵەمەندی‌یە بە هۆی بازرگانی حەڵاڵ..

عیسی د.خ پی‌غەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی و دەست ماچکردنی وازهێنانە لە دونیاو خواپەرستی ڕاستەقینەیە ئەگەر لای وابوو عیسی شتێکی دایە ئەوە یەکێک لە خزمەکانی دەبێتە پزیشک و زۆر سوودی کۆمەڵی دەبێ: مردنی عیسی لە هەرێمێک کز بوونی دینداری‌یە:

عوزەیر د.خ پی‌غەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بەدەست کەوتنی پایەی مەزنە:

عیزرائیل:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا ئەگەر رووی خۆشبو دینداری‌یە ئەگەرنا تاوانباری‌یە. شەڕکردن لە گەڵ عیزرائیل ئەگەر سەرکەوت تەمەن درێژی‌یە ئەگەر بن کەوت مردنی بە زوویی‌یە: ئەگەر لای وابوو عیزرائیل هات بۆ گیان کێشانی و نەی‌کێشا ئەوە تەمەنی درێژ دەبێ ئەگەر کێشای ئەوە تەن درووستی‌یە: دیتنی لەهەرێمێک زور بونی خواپەرەستی وە لاچونی شتی دژی ئیسلامەتی یە

عەلی کوڕی ئەبوتالیب:

دیتنی لە هەرێمێک زور بونی خواپەرەستی یە ولا چونی شتی دژی ئیسلامەتی‌یە.

عومەری کوڕی خەتتاب:

دیتنی لە هەرێمێک بە چەکەوە زۆر برونی دادپەروەری‌یە بە بێ چەک خواپەرستی‌یە. کەسێ لای وابوو عومەر شتێکی دایە ئەوە نرخی دەغلودان هەرزان دەبی و کابراش پایەی بەرز دەبێ.

عوسمان کوڕی عەففان:

بە خزمەت گەیشتنی و دەست ماچکردنی فێر بوونی زانیاری‌یە. عوسمان شتێکی دایە ئەوە دەبێتە زاوای پیاوێکی خواپەرست و رێزدار. ئەگەر عوسمان قسەی خۆشی لە گەڵا کرد ئەوە قورئانی پیرۆز لە بەر دەکات: ئەگەر لە هەرێمێک عوسمانی بە چەکەوە دیت ئەوە لەو هەرێمە دوو بەرکی لە نێوان پیاوانی ئایینی روو دەدات:

عائیشە:
بە خزمەت گەیشتنی خاتون عائیشە ژنی پێغەمبەر (د.خ) بەدەست کەوتنی پلەی بەرزە لە زانیاری ئایینداا:

عەمرە:
بەجێ هێنانی عەمرە بۆ نەخۆش مردنە بۆ لەش شاغ تەمەن درێژیوو تۆبە کردنە لە گوناحان:

عەرەفە:
وەستان لە شاخی عەرەفە بۆ حەج کردن ئەگەر ئەو کەسەی لە خەودا وای دیت ئەگەر کەسێکی وون بووبێ دێتەوە ئەگەرنا ئەو کەسە دینداری زۆر دەکات:

عاشوراء:
ئەگەر سەید ڕۆژی عاشوراء لە خەو ببینی ئەوە تووشی بەلا دەبێ ئەگەر سەید نەبوو ئەوە تووشی شادی دەبێ:

عارەب:
دیتنی عارەب لە خەودا لە هەرێمێک پەیدا بوونی دووبەرەکی‌یە لەوێ برادەرایەتی عارەب ڕاو کردنە لە دشت‌و کێو کە بەهۆی ڕاوەکە.. تووشی زیان دەبێ:

عــود:

لێدانی لە خەودا تووش بوونی غەم و خەفەتە. درووست کردنی هاندانە بۆبێ فەرمانی خوای گەورە: هەموو جۆرە مۆسیقا بەم جۆرەیە وەکور دووزەلەو زورناو کەمانچەو ئەوانیدی وەک شمشاڵ بەڵام لێدانیان لە مزگەوت هاندانی خەڵکە بۆ دینداری لە لایان لێدەرەوە.

عەورەتی ژن:

دیتنی لە خەودا جێ بەجێ بوونی مەبەست و ڕزگاری یە لە غەم دەست لێدانی دانەوەی سپاردەی خەڵکە بە تەواوی. دیتنی عەورەتی ژن بە جوانی تۆبە کردنە لە گوناح کەسێ لای وابوو عەورەتی ژنەکەی بچووکە ئەوە بە سەر دووژمندا زاڵ دەبێ کەسێ لای وابوو چووە ناو عەورەتی ژنی ئەوە دەمرێ پیاوی لای وابوو عەورەتی ژنی هەیە ئەو تووشی هەژاری دەبێ مژینی عەورەتی ژنی خۆی شادی یە گەستنی عەورەتی هەر ژنێک بەختیاری یە ئەگەر ژنێ لای وابوو عەورەتی دێشێ ئەو مێردی ئازار دەدات گەورە بوونی عەورەتی ژنی خۆی زاڵ بوونی دوژمنە بە سەریا.

« پیتی غەین »

غەریب: بێگانە:

دیتنی غەریب لە خەودا سەفەر کردنە کە سوودی هەیە. برادەرایەتی غەریب مارە کردنی ژنێکە خاوەن منداڵە. خزمەت کردنی غەریب گرتنی ڕۆژووی مانگی ڕەجەبە:

غاردان: هەڕا کردن: بەزین:

غاردان لە خەودا ئابڕوو چوونە بەهۆی کردنی ئیشی نارەوا.. کەسێک لای وابوو لە غار کردندا کەوتە سەر زەوی ئەوە دەمرێ:

غونچە گوڵ:

بۆن کردن‌و چنینی لە خەودا مارە کردنی کچێکە کە بە دڵ کچەکە ناڕازی‌یە خواردنی غونچە گوڵ بیر کردنەوەیە لە کاری بێ سوود:

غـــار:

بنواڕە ئەشکەوت:

غەیبەت کردن:

غەیبەت کردنی کەسێک بە هەر جۆرێ لە خەودا خۆی تووشی ئەو شتە دەبێ: کەسێ لە خەودا وتی فولان کەس حیلەبازە خۆی دەبێتە حیلەباز:

غەمباری:

کەسێک لای وابوو لە خەودا غەم بارە ئەوە تووشی شادی دەبێ کەسێ لای وابوو مردوونیکی بە غەمباری دیت ئەوە لە جەهەننەم دایە پێویستە خزم و کەسی خێری بۆ بکەن:

« پیتی فێ »

فرمێسک: ڕوواندک:

هاتنی فرمێسک لە چاو ئەگەر ساردبێ شادی‌یە. بەڵام گەرم غەم‌و خەفەتە ئەگەر کەسێک لای وابوو فرمێسکی چاوی ڕاستی دەچووە چاوی چەپی ئەوە کوڕی خۆی خۆشکی خۆی لە خۆی مارە کردووە. فرمێسک مانەوە لە سەر ڕوومەت غەیبەت کردنی خزمی خۆیەتی ئەگەر لای وابوو بەبێ گریان فرمێسکی دێتە خوارێ ئەوە ماڵی حەڵاڵی دەست دەکەوێ..

فێڵ: حیلە:

کەسێک لای وابوو فێڵ دەکا لە خەڵک لە هەر شتێ هەبێ ئەوە تووشی دەردەسەری دەبێ:

فیـــل:

دیتنی لە خەودا بە دوواکەوتنی نێر بازی‌یە. سوار بوونی فیل لە خەودا.. زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا. خواردنی گۆشتی فیل خواردنی ماڵی حەڕامە قسە کردنی فیل لە گەڵ هەر کەسێک تووشی ئاستە مسە.. بە شەڕ هاتنی دوو فیل شەڕی دوو پاشایە ئەگەر لای وابوو کەوتە بن پێی فیل ئەوە پاشای وولات زۆر داری لێدەکات سوار بوونی فیل سەرەوبن لادانە لە ڕیبازی ئایینی ئیسلام:

فیردەوس:

بنوارە بەهەشت.

فنجان:

خواردنەوەی قاوە لە ناو فنجاندا دڵداری‌یە لە گەڵ کچی تازە پێ‌گەیشتوو فنجانی زێڕ پایەی بەرزە بۆ خاوەنەکەی. هی ئاسن‌و زیوو مس دەست کەوتنی ماڵی دونیایە.

فلوس:

دەست کەوتنی فلوسی زێڕ بەرزی‌یە لە دونیادا هی زیوو ئاسن مۆژدەی خۆشە هی مس‌و قوڕ ژیانی غەماوی‌یە.

فڕاندن:

فڕاندن هەر شتێ لە خەودا باش نیە. بەڵام فڕاندنی قورئانی پیرۆز. ڕیبازگرتنی ئایینی ئیسلامە بە تەواوی.

فاڵچی: فەتاح فاڵ:

دیتنی لە خەودا تووش بوونی کردەوەی ناڵەبارە کەسێ لای وابوو لە هەرێمێک فاڵ چی زۆری لێ‌یە ئەوە خەڵکی هەرێمەکە لادەدەن لە شەریعەتی ئیسلام.

فڕن: تەنور

درووست کردنی‌و نان پێ کردنی خزمەت کردنی مزگەوتە... ڕووخانی فڕن لە هەرێمێک بڵاو بوونەوەی کەم دینی‌یە.

فرۆ:

خواردنی لە خەودا چوونی حەجە هەروەها درووست کردنی پرۆژەی چاکەیە وەکوو پردوو مزگەوت:

فــێ:

کــەسێ لای وابــوو دەردی فــێی گــرت ئــەوە گــوناحکردنی زۆرە. چاکبوونەوە تۆبە کردنە لە گوناحان:

فریز: جیگەی دروتیا کریاگ

چاندنی لە خەودا گرتنی برادەری بە ئەمەکە ویرزەحمەتە هەڵ قەندنی دڵ شکاندنی برادەرانە بە قسەی دووزمان:

فیشەک:

تەقاندنی لە خەودا بڵاو کردنەوەی شتی بێ‌سوودو بێ ئەنجامە

فیشاڵ: هەرەشە:

هەڕەشە کردن لە خەودا بەهەموو جۆرێ وە بۆ هەرچی هەبێ کردنی ئەو کارانەیە کە لای کۆمەڵ بێ‌نرخ دەبێ:

فستەق:

خواردنی فستەق لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵی حەڵاڵە بەڵام بە زەحمەت.

فاتیمە کچی پیغەمبەر:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بۆ ژن مردنی مێردی‌یە بۆ پیاو مـردنی

ژنە بۆ کوڕ مردنی باوکە بەڵام بۆ کچ مردنی دایکیتی. دەست ماچکردنی لە خەودا سەیدانە:

فڕفڕوکە:

کردنو دەست کەوتنی لە خەودا کردنی کاری سووکو بێ سوودە

فاقۆچک:

درووست کردنیو بەر بێ هاویشتنی دڵ شکاندنی خەڵکە بە قسەی ناخۆش.

فیکە: فیتە:

کەسێک لە خەویا لای وابوو فیکەی دەکرد بۆ هەر شتێک ئەوە دەیەوێ بەهۆی خۆ سپاندن بە سەر کۆمەڵێک دا دەستەڵات پەیدا بکاتو سەر دەکەوێ لە ئەنجامدا.

« پیتی قاف »

قورئانی مەزن:

بڕوانە سورەتەکان.

قەڵەوی: گۆشتن:

قەڵەو بوون لە خەودا بڕوای پتەوە بەخواو دەست کەوتنی پایەی بەرزوو ژیانی خۆشە:

قایش:

بەدەست کەوتنی لە خەودا هەر چەرمێک هەبێ بازرگانی بەسوودە:

قومری:

گرتنی لە خەودا بەدەست کەوتنی کوڕێکی قورآن خوێنە. دەنگی قومری دەنگی قورآنە: مردنی قورآن خوێنە. هێلانەی قومری جێگەی قورآن خوێندنە:

قەیماغ:

خواردنی لە خەودا دینداری‌یە. درووست کردنی شەو نوێژ کردنە:

قومار:

قومار کردن لە خەودا بیر کردنەوەیە لە ئاژاوەیە نانەوە بۆ کەسێک کە خۆی تووشی زیان دەبێ:

قوڕ:

کەوتنە ناو قوڕ لە خەودا تووش بوونی دەردو غەمە: بە کار هێنانی قوڕی ڕەش تووش بوونی ژیانی دەردەسەری‌یە: دانیشتنی لە ناو قوڕ دەوڵەمەندی‌یە سواق دانی خانوو بە قوڕ گەڕانە لە دوو نێربازی سواقدانی مزگەوت یان گوڕی پیاو چاکان بە قوڕ حەج کردنە

قەڵەم: پێنووس:

بەدەست کەوتنی لە خەودا پایەی مەزنە شکانی لە خەودا هەژاری خاوەنەکەیەتی نووسین بە قەڵەم جێ‌بەجێ کردنی کاری هەژارانە:

قمقۆک: خەگڕوو: پیس پیسکە:

کوشتنی قمقموک لە خەودا چاکە کردنە لە گەڵ پیاوانی ئایینی. گرتنی لە خەودا تەماع کردنە لە ژنی جیران.

قۆڕی:

هێلانەی پیس پیسکە لە خەوددا دیتنی یارمەتی دزانە بۆ دزی کردن.

قاوە:

خواردنەوەی لە خەودا مارە کردنی ژنێکی گەلحۆی بێ‌هۆشە. کوتانی

قاوەو برژاندنی. ئامۆژگاری کردنی ماڵو منداڵی خۆیەتی بۆ چاکە کردنی کەسوودی نیە.

قوربانی:

کردنی قوربانی لە خەودا بە حەیوانی حەڵاڵ گرتنی ڕێبازی پێغەمبەرانە بەڵام بە هی حەڕام لادانە لە فەرمانی خوا. خواردنی گۆشتی قوربانی یارمەتی دانی هەژارانە:

قازی:

دیتنی قازی لە خەودا شادی‌یە: ئەگەر لای وابوو قازی بە دادوەری ئیش دەکات ئەوە خەڵکی هەرێمەکە لەگەڵ یەک دلپاکن بەڵام ئەگەر لای وابوو قازی بە ناحەق کار دەکات ئەوە خەڵکی هەرێمەکە لەگەڵ یەک دڵ پیسن. کەسێ لای وابوو بووبوو بە قازیو حوکمی دەکرد ئەوە تووشی دەردەسەری دەبێ. مردنی قازی لە خەوداکەم بوونەوەی دادپەروەری‌یە لە هەرێمەکە:

قەساب:

کەسێ لای وابوو بویتە قەساب ئەوە ڕووی کردووتە کەم دینی. کەسێ لای وابوو قەساب لە جێ یەکی خەریکی ئاژەڵ سەربڕینە ئەوە ـ عیزڕائیلە لەو هەرێمە و مردن زۆر دەبێ. مردنی قەساب لە هەرێمێک لاچوونی دەردوو نەخۆشی‌یە.

قیر:

بەدەست کەوتنی. مارە کردنی ژنێکی نابەدڵە. کەسێ لای وابوو جلکی

بە قیڕ بووە ئەوە تەڵاقی ژنەکەی کەوتووە. خواردنی قیڕ کردنی کاری بەسوودو نابەدڵە.

قۆچ: شاخ:

کەسێ لای وابوو لە خەودا قۆچی هەیە ئەوە دەوڵەمەند دەبێ بەڵام ژنو خۆشکی کاری ناڕەوا دەکەنو دەنگ ناکات. شکانی قۆچ تووش بوونی هەژاری‌یە.

قوفڵ: ئاچەر:

دەست کەوتنی قوفڵ لە خەودا دەست کەوتنی ژنێکی ئارامو کابانە. کردنەوەی قوفڵ بە کلیلە ڕزگاری‌یە لە غەم شکانو شکاندنی قوفڵ ئاشکرا کردنی نهێنی برادەرانە:

قەپان:

قەپان کردنی شت لە خەودا ڕاوێژ کردنە بۆ چاکە کردنی دەست کەوتنی قەپان هاوبەشی کردنە لە گەڵ کەسێکی ئەمێن بۆ موعامەلە کردن. شکانی قەپان زۆر بوونی حیلەو حەواڵەی لە پێوانو کێشان:

قاورمە: قەریە:

بنوارە گۆشت.

قەلنە:

درووست کردنی قەلنەو توتن کێشان بە قەلنە سەرف کردنی ماڵە لە

شتی بێسوود.

قیمە:

بنوارە گوشت:

قاوەڵتی:

کـردنی بـە خـواردنـی بـاش وەک شـیر. هـەنگوین. هـێلکە ئـەوە دەوڵەمەندییە هەروەها تەمەن درێژییە.

قـــاز:

خواردنی گوشتیو گرتنی قـاز دڵـدارییـە لە گـەڵ ژنـێکی نـەناسراو. فیرەی قاز لە بەر دەرگا. تووش بوونی خاوەن دەرگـایە بـە بـەڵای گـەورە هێلکەی قاز خواردنی بەدەست کەوتنی پارەیە قسە کردنی قاز لە گەڵ هەر کەسێک سەفەر کردنی دوورە:

قەتێ: کورکورە

گرتنوو گۆشت خواردنی جێبەجێ بوونی ئیشی کابرایە فڕینی قەتی لاچوونی غەمە.

قوڵینگ: سی ی:

گرتنی لە خەودا دۆستایەتی خەڵکی بێگانەیە. سوار بـوونی سـەفەر کردنە: هەڵ گرتنی تووکی هەژارییە. گوێ گرتن لە دەنگی ڕزگارییە لە غەم:

قەلە بەرخۆڵە:

هاتنی قەلە بەرخۆڵە بە زۆری بۆ وولاتێک هاتنی عەسکەرێکی زۆرداره بۆ وولاتەکە کوشتنەوەی قەلە بەرخۆڵە زیناکردنە.. شاردنەوەی بە دواکەوتنی هەوای دونیایە.

قەرەباچکە:

گرتنی لە خەودا مارە کردنی بێوەژنە. خواردنی گوشتی دڵداری کردنە لە گەڵ ژنێک کە ئابڕووی پێ دەچێ.

قەلەرەش:

گرتنی لە خەودا برادەرایەتی کەسێکی دەروون پیسە: نیشتنەوەی قەلەڕەش لە سەر بانی کەسێک یان لە سەر بەدەنی ئەوە کەسێک بە خەیانەت هاتوروچۆی دەکات دەیەوی حەز لە ژنی بکات نیشتنەوەی قەلەڕەش لە بەردەرگەی کەسێک ئەو کەسە تووشی گوناحێکی گەورە دەبێ. کوشتنەوەو گۆشت خواردنی قەلەڕەش لە خەودا دەست کەوتنی ماڵی حەڕامە لە لایان پاشاوە.

قابیل:

دیتنی قابیل کوڕی ئادەم لە خەودا تاوان کردنە.

قیامەت: پەسڵان:

دیتنی لە خەودا سەفەر کردنی دوورە. ئەگەر وابوو خەڵک بۆ مەیدانی حەشر دەچێت پێویستە ئەو کەسە تۆبە بکات لە گوناحکردن کەسێ لای رابو و حیسابی قیامەتی بە سووکی لە گەڵ کرا ئەوە لە ناو ماڵ و منداڵی

خۆی بە خۆشی دەژی: ئەگەر لای وابوو مردوان لە ناو گۆڕ دێنە دەری‌و دەچن بۆ مەیدانی حەشەر ئەوە لەو هەرێمە داریەروەری بڵاو دەبێت وە کەسێ لای وابوو لە سەر پردی سیرات بە ئاسانی پەڕی‌یەوە یان دەفتەری کردەوەی بەدەستی راستی درایەو وەرگرت ئەوە موژدەیە بە چوونی بەهەشت بەڵام وەرگرتنی دەفتەری کردەوە بە دەستی چەپ مردنە بە بێ ئیمانی بەهۆی بیرو بڕوای پڕو پوچ.

قەبر: گۆڕ:

هەڵ قەندنی قەبر لە خەودا ژن هێنانە: پڕ کردنەوەی تەمەن درێژی‌یە: هەڵ نانی درووست کردنی خانووە. چوونی ناو قەبر حەپس بوونە. کەسێ لای وابوو کفن کراوو چووە ناو گوڕ ئەوە ژنێک بەدرۆو دەلەسە مارە دەکات کەسێ لای وابوو قەبری کەسێک هەڵ دەداتەوە بە دوای ڕەووشتی ئەو کەسە دەکەوێ.

قنوت:

قنوت خوێندن لە نوێژدا پتەوی ئیمانە بە خوا بەڵام لە غەیری نوێژ قەبوڵ بوونی دوعایە لای خوا.

قاپ: ئامان: سێنیە:

بەدەست کەوتنی قاپی زێڕ ناوبانگ دەرکردنە بە دەوڵەمەندی هی‌زیو [illegible]نی ژنێکی کابانە یان خۆی یان خزمی: یان پەیدا بوونی کچێکی باشە: [illegible] گڵ دەست کەوتنی ماڵێکی کەمە: دەست کەوتنی قاپی شووشە خوێندنی قورانی مەزنە. شکانی قاپ‌و ـ ژەنگداری. پەیدا بوونی ئاژاوەی

ناو ماڵە بۆ خاوەن قاپەکە بەهۆی پرتەو بۆڵەی ژنی چەنەباز.

قەفەز:

کردنی قەفەز لە خەودا کۆ بوونەوەی ئیشرو کاری ئاڵۆزە لە سەر شانی قەفەز کەر. بەڵام بۆ بێ ژن ژن هێنانی بە زەحمەتە.

قۆلنج:

ئەگەر ژنێکی ئاووس لای وابوو تووشی دەردی قۆلنج بوو ئەوە منداڵێکی دەردەار دەبێ. ئەگەرکچێ لای وابوو تووش بوو ئەوە قسەی دڵ تەزێنوو نالەبار بەرانبەر باوکی دەکات. ئەگەر ـ پیاوێ تووش بوو ئەوە ڕەزیلی دەکات بۆ سەرفی کردنی ماڵ لە ژیانی خێزانی خوێندا:

قاپ قاپ:

لە پێ کردنی قاپ قاپی دار لە خەودا دینداری‌یە. بەڵام هی زێڕوو هێ زیوو ئاسن ڕیابازی‌یە لە دینداریدا:

قەرد: وام: قەرز

کەسێک لای وابوو پارە بەقەرد دەدا بە خەڵک ئەوە فەرمانی خوا جێبەجێ دەکات. قەرد کردنی بۆ شتی باش دینداری‌یە بەڵام بۆ شتی خەراب تاوان کردنە.

قاوێت: پۆخین:

خواردنی لە خەودا هەڵ خەڵەتانە بۆ کردنی شتی نالەبار بە قسەی

هەندێ کەسێ نارەسەن و حیلەباز.

قیرەقیر:

کەسێ لە خەودا لای وابوو لە جێگایێک قیرەقیر پەیدا بوو ئەوە شتێ ڕوو دەدات کە غەمی پێ دەخوات.

قاشویان: شەقێنە:

کەسێک لای وابوو لە گۆڕە پانێک دووکـۆمەڵ شـەقێنە دەکـەن ئـەوە پاشای وولات دەمرێ.

قشـلاغ:

سووتانی قشـلاغ پـەیدا بـوونی مـردنی زۆرە لە هـەرێمەکـە بـەهۆی دەردەوە. چـوونە نـاو قشـلاغ تـووش بـوونی ڕقـەبەرەیەیە لە گـەڵ کاربەدەستانی میری. لەوەڕاندنی ئاژەڵ لە قشلاغ تـووش بـوونی خـەون بینەکەیە بە دەردەسەری بەهۆی خزمی نالەبار .

قرنی: مێشە بزنە:

کەسێک لە خەودا لای وابوو مێشە بزنە لە هـەرێمێک زۆر بـوو ئـەوە هەرزانی دەغلوو دانە لەو هەرێمە. کـوشتنی مـێشە بـزنە دەوڵـەمەندی‌یە. هاتنە ناو ماڵی هەر کەسێک هەژاری‌یە:

قاڵوچە:

کەسێ لای وابوو قاڵوچەی بۆلا دەهات ئەوە ماڵی دونیای زۆر دەبێ

گرتنی قاڵوچە پەشێمانی‌یە لە کردنی کاری سووک. دیتنی قاڵوچە لە ناو ماڵ دۆستایەتی ناکەسانە. خواردنی قاڵوچە لە خەودا سەرف کردنی ماڵە بە بێ سوود:

قەنەفل:

بۆن کردنی لە خەودا بڵاو بوونەوەی ناوبانگی چاکەیە. بەڵام خواردنی لە خەودا تووش بوونی غەم‌و دەردە:

قەیسی: زەردەڵو:

کەسێ لای وابوو قەیسی خوارد ئەگەر کاتی قەیسی بوو ئەوە دەست کەوتنی پارەیە ئەگەرنا تووش بوونی نەخۆشی‌یە. چاندنی نەمامی قەیسی تووش بوونی نەخۆشی‌یە لە بەر ماندوو بوون: دانیشتنی لە بن داری قەیسی برادەرایەتی کەسێکی دەردەدارە.

قەسەڵ:

کۆکردنەوەی قەسەڵ لە خەودا بۆ مەلا لادانە لە ڕێ‌ی ئایین بۆ بازرگان تووشی زیانە. بەڵام بۆ جووتیار بەدەست کەوتنی دەرامەتی زۆرە لە کشت‌و کاڵ:

قۆڕ بوون:

کەسێ لای وابوو قۆڕ بووە. پێ‌ویستە ئەو کارە کە خەریکە بیکات وازی لێ بهێنێ دەناتێدا دەچێ.

قدیله: خرتکه:

ئەگەر لای وابوو کەسێک قدیلەی کردەوە ئەوە کەسێکە کە خەریکە کاروباری لێ تێک بدات بە مەرجی کابرا بناسێ ئەگەر نەیناسێ ئەوە ژنی خۆیەتی دەیەوی دڵداری لەگەڵ بکات یان کوڕی خۆیەتی دەیەوی زیانی لێ بدات.

قامیش:

دیتنی قامیشی شەکر مارە کردنی ژنێکە کە زۆر ئارامو ڕەسەنە بەڵام ئەگەر هی شەکر نەبوو ئەوە ژنێکی حۆلو چەنەبازە.

قوندەیی:

کەسێک لای وابوو ئاژەڵێکی قوندەی هەیە ئەوە ئەولادی بێسوودو وێڵو کەم دینی هەنە و چاریان ناکرێ:

قرژاڵ:

گرتنی لە خەودا سەفەر کردنە لە ناو دەریادا ڕام کردنی ئامۆژگاری کەسێکی زۆردارە کە بە قسەی دەکات گۆشت خواردنی بە دەست کەوتنی ماڵی دونیایە بەهۆی بازرگانی.

قەتران:

خواردنو. کڕینو. بەدەست کەوتنی. موعامەلە کردنە لە ماڵی قاچاغ ئەگەر واز نەهێنی لە ناو دەچێ:

قەزوان:

خواردنی لە خەودا سەفەرێکی دوور دەیکات. سەرکەوتنی داری قەزوان مارە کردنی ژنێکی بێگانەیە بڕینی داری قەزوان ژن هێنانە بۆ خزمێکی خۆی.

قۆزی:

کەسێک لای وابوو لە خەودا زۆر قۆزە ئەوە بە سەر دووژمندا زاڵ دەبێ. دیتنی ژنی قۆز لە خەودا ساڵێکی خۆش‌و بەدەرامەتە.

قەشە:

دیتنی‌و دەست ماچکردنی قەسە لەگەڵ کردنی بە دوا کەوتنی شتی دژی ئیسلامە کەسێ لای وابوو بوویتە قەشە ئەوە دبێتە سەرۆکی کۆمەڵێکی دژی ئایینی ئیسلام.

قادرمە: پێپلکە: نەردیوان: پەیژە:

بە سەرکەوتنی قادرمە بۆ جێگاییکی ئەگەر دار بوو ئەوە دینداری‌یە. ئەگەر بەرد بوو دڵ ڕەقی‌یە. ئەگەر خشتی سوور وەکرابوو ئەوە تۆبە کردنە لە گوناحان. بە سەرکەوتنو هاتنە خواری قادرمە جێبەجێ کردنی ئیشی کۆمەڵە شکانی لە بن پێدا لە دەست چوونی پایەیە ـ بە سەرکەوتنی پەیژە بۆ دوایی پەیژەکە مردنی کابرایە. جوانی نەردیوان شادی خاوەنەکەیەتی:

« پیتی کاف »

کەوسەر:

خواردنەوەی ئاوی کەوسەر لە خەودا جێبەجێ کردنی فەرمانی خوایە: خۆ شووشتنی بە ئاوی کەوسەر تۆبە کردنە لە گوناحان و تەڵاقدانی ژنی خۆیەتی بە هۆی کەم دینی و مارە کردنی ژنێکی دیندارە.

کابە: کەعبە: قیبلە:

چوونی ناو کابە دڵ خوشی‌و دینداری‌یە ڕووخانی کابە مردنی پاشای وڵاتە ـ دزی کردن لە شتی بکا زینا کردنە لە گەڵ دایکی خۆی. نوێژ کردن لە ناو کابە مردنە بە شەهیدی کەسێ لای وابوو نوێژ دەکات ڕوو بە کابە ئەوە فەرمانی قوڕآنی جێبەجێ دەکات: نوێژ کردن لە سەر بانی کەعبە بەرز بوونی دینی ئیسلامەتی‌یە کەسێ لای وابوو لە ناو کابە دەست نوێژی شکا ئەوە پاشای وڵات تووشی بەڵا دەبێ. کەسێ لای وابوو کابەی لێ گوڕاوە ئەوە بە دووای شتی دژی ئیسلامەتی دەکەوێ. کەسێ لای وابوو ماڵی ئەو بووەتە کابە ئەوە ژنێکی دینداری هەیە کەسێ لای وابوو کابە تێک چووە ئەوە ئەو کەسە نوێژ ناکات.

کتێب:

دەست کەوتنی کتێبی بەرگ جوان شادی‌یەو نووسینەوەی کتێب بە

دەستی چەپ غەمو خەفەتە. هەڵ گرتنی کتێب غەمباری‌یە نووسینەوەی کتیب بە خەتی ناشیرین کردنی کرداری نارەوایە. دڕاندنی کتێب غەم لاچوونە دیتنی کتێبی لول دراوە نزیک بوونەوەی مردنی کابرایە کەسێ لای وابوو نەی‌دەزانی کتێب بخوێنی‌تەوە ئەوە فێڵ لە خەڵک دەکات بۆ ماڵی دونیا دیتنی نووسەر لە خەودا کەسێکی حیلە بازە.

کەڵەباب: کەرەباب: کەڵەشێر: دیقل:

بەدەست کەوتنی کەڵەباب برادەرایەتی پیاوی دیندارە کە سوودی هەیە بۆی کوشتنەوەی کەڵەباب وەڵام نەدانەوەی بانگی نوێژە کەسێ لای وابوو بووبوو بە کەڵەباب ئەوە زوو دەمرێ ئەگەر لای وابوو کەڵەباب دوو جار دەنووکی لێ‌دا ئەوە بە دەستی کەسێک دەکوژرێ. شەڕە کەڵەباب شەر کردنی دوو پاشایەکە زۆر کەس لە ناودەبا کەسێ لای وابوو کەڵەباب لە ماڵەکەیدا دەنکە گەنم دەخوات ئەوە دز بە ماڵی فێر دەبێ و دزی لێدەکات.

کورتان:

درووست کردنی کورتان لە خەودا قەرد دانەوەیە. بەدەست کەوتنی کورتانی نارێک مارە کردنی ژنێکی نالەبارە.

کۆچکە:

لە سەرنانی بۆ پیاوان تووش بوونی دەردەسەری‌یە. بۆ ژنان شادی بەختەوەری‌یە:

کێک:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنەوەی ماڵی لە دەست چووە بە ئاسانی.

کافور:

دەست کەوتنی لە خەودا ئامۆژگاری کردنی خەلکە بۆ چاکە کردن.

کەفارەت:

کەسێ لای وابوو کە فارەتی‌دا لەبری سوێند خواردنی یان لەبری خواردنی ڕۆژووی ڕەمەزان ئەوە قەردی خەڵک دادەتەوە..

کاهین:

کەسێ لای وابوو بووبوو بە کاهین ئەو تووشی خێرو خۆشی دەبێ.

کوڵ کردن:

کوڵ کردن بە ئاوی گەرم حەج کردنە. بەڵام بە ئاوی سارد غەمە:

کەر: گوێ درێژ:

بەدەست کەوتنی ماکەر لە خەودا دەوڵەمەندی‌یە کەرگان یان سوار بوونی گەیشتنە بە ئاوات زۆر بە ئاسانی. ئاژوانی کەر خێر کردنە بە هەژاران شەڕ کردن لە گەڵ کەر دووبەرەکی‌یە لە گەڵ خزمی خۆی: هەبوونی زۆرکەر: خزمی سادەو بێ‌هۆشن. هەڵ گرتنی کەر بێ دەستەڵاتی‌یە خەرج کردنەوەی تەرسی کەر دەست کەوتنی ماڵی دونیایە کەسێ لای وابوو کەر گای ئەوە پایەی بەرز دەبێ. لاوازی کەر هەژاری خاوەنەکەیەتی بردنەوەی کەر بۆ ماڵ دەست کەوتنی خێرو خۆشی‌یە. بەر بوونەوە لە کەر لە دەست چوونی پایەی خاوەنیتی: بوونی کەر بە هێستر شادی‌و خۆشی خاوەنیتی ئەگەر کەر لە ماڵی کەسێک بزێت ئەو کەسە دەوڵەمەند دەبێ بوونی کەر بە

مایین ژن هێنانی خاوەنیتی. خواردنی شیرو گۆشتی کەر تووش بوونی دەردوو نەخۆشی یە. کەسێ لای وابوو بووبوو بە کەر ئەوە تووشی بەلا دەبێ ئەگەر لای وابوو کەرەکەی جاشکی هەیە ئەوە کورێکی باشی دەبێ. مردنی کەر لە دەست چوونی پایەو ماڵی خاوەنیتی دەنگی نرخ گرانی بوونی دەغلودانە کەسێک لای وابوو کەرەکەی فڕی ماڵێکی زۆری لە دەست دەچێ قسە کردنی کەر لەگەڵ هەر کەسێک دین پتەوی کابرایە..

کەنیشتە: کڵیسا:

چوونە ناوی بۆ بێ‌ژن ژن هێنانە بۆ بێ‌ماڵ ماڵی دونیایە بۆ دیندار کەم کردنەوەی بە جێ هێنانی فەرمانی دینە ڕازاندنەوەی کڵیسا لە خەودا نزمی ئایینی ئیسلامە ڕووخانو سووتانی بەرزی ئایینی ئیسلامە.

کافر: گاور:

کافر بوون لە خەودا مردنی بێ‌ئیمانە دیتنی ژنێکی کافر تووش بوونی دەردەسەری‌یە بەڵام بۆ جوتیار دەرامەتی زۆری شینایی‌یە.

کورسی:

دانیشتنی لە سەر کورسی دار گەیشتنە بە ئاوات لە سەر هی‌زێڕ پایەی مەزنە لە سەر هی زیو دەوڵەمەندی‌یە.

کل: سورمە:

لە چاو کردنی سورمە لە خەوداگرتنی ڕێبازی پێغەمبەرە(د.خ) لە چاو کردنی کل بۆ کچ مێرد کردنە بۆ کوڕ ژن هێنانە. ئەگەر بێوەژنێک یان پیاوێک

شتێکی پیسی کردە چاوی ئەوە مارە کردنی ژنێکە کە بە فەرموودەی شەریعەت مارەیی نایەت.

کێل: قێل:

دیتنی کێلی قەبر لە خەودا بە چەقاوی ئامۆژگاری کردنە بە چاکە بۆ خەڵک. نەخشاندنی کێل بە دواکەوتنی شتی بێسوودە.

خەڵک: شووتکە:

کەمەرە بەستن لە پشت بۆ کچ مێرد کردنە بەڵام بۆ پیاو تووش بوونی غەمە.

کاولەخانوو: کەلاوە:

چوونە ناوی لە خەودا مارە کردنی بێوەژنە: چاک کردنەوەی لە خەودا بە دوواکەوتنی کاری بێ‌سوودە:

کاروان:

هاتنی کاروان هەرچی هەبێ بۆ وڵاتێ هەرزانیو خۆشی‌یە. ڕۆیشتن لە گەڵ کاروان گەشتنە بە مەبەست:

کەسکوو سوور کۆلکەزێڕینە:

دیتنی بە ڕەنگی سوورەوە کوشتنی کابرایە لە لایەن دووژمنەوە. بە ڕەنگی سەوز هەرزانی نرخی خواردەمەنی‌یە.

کەندوو:

درووست کردنی کەندوو پاشە کەوت کردنی پارەیە کەبەس ژنەکەی سوودی لێ وەردەگرێ. شکانی کەندوو بڵاو بوونەوەی نهێنی خاوەنەکەیەتی.

کەنداو:

ئەگەر کەسێک لای وابوو لە کەنداوی عارەبە ئەوە مەڕوو ماڵانی زۆر دەبێ ئەگەر لای وابوو لە کەنداوێکە نازانی کۆی‌یە ئەوە ئیشی دەکات بە دژی یاساکە تووشی سزا دەبێ.

کوڕادە:

خواردنی لە خەودا لادانە لە ڕەووشتی پێغەمبەر(د.خ).

کەرکەدەن:

سوار بوونی زاڵ بوونە بە سەر ناحەزاندا: کوشتنی دەست کەوتنی پلەی بەرزە شەڕ لەگەڵ کردنی بەرانبەری شەر کردنی کەسێکە کە لە خۆت بەهێزترە. خواردنی گوشتی دەست کەوتنی ماڵی حەڕامە:

کراس:

لە بەر کردنی کراسی جوان بۆ بێ ژن ژن هێنانە بۆ ژندار شادی‌یە پێنە کردنی کراس جیا بوونەوەیە لە ژنی خۆی. دڕانی کراس ئاژاوەیە بەهۆی ژنی حۆلی بە هەراش سووتانی کراس ژن تەڵاقدانە پۆشینی کراس سەوز وسپی مردنە بە شەهیدی هی زەرد دینداری‌یە پۆشینی کراسی کۆن مارە

کردنی ژنی خاوەن منالّە.

کورەی ئاگر:

کەسێ لای وابوو کورەی ئاگر خۆش دەکات ئەوە دوو زمانی دەکات لە ناو خەڵک.

کاریلە: کارژۆڵە:

دەس[illegible]تنی لە خەودا. دەوڵەمەندی یە. کوشتنەوەی لە خەودا [illegible]ەیشتنە بە ئاوات قەڵەوی کاریلە پایەی بەرزی خاوەنەکەیەتی. لاوازی بێ هێزی یە بۆ خاوەنەکەی مردنی کاریلە لە دەست چوونی پایەی خاوەنەکەیەتی.

کۆخە: کۆلە: کۆکین:

بە توندی نیشانەی نزیکی مردنە: هەروەها ئەگەر کەسێک ویستی بکۆکی و نەیتوانی نیشانەی مردنی کابرایە ئەگەر کوکە بەڵغەمی لە گەڵ بوو ئەوە شادی و خۆشی یە. کوکینی توند کەخوێنی لە گەڵ بێ گوناح کردنە.

کـــوێن:

بەدەست کەوتنی لە خەودا جێ بەجێ بوونی کاری خاوەنەکەیەتی بەهۆی کەسێکی هێزدار: شکاندنی بەربەکوێن مردنی کەسێکە لە هەرێمەکە.

کـەپـر:

بنوارە سابات.

کفتە:

خواردنی لە خەودا مۆژدەی شادییە: ژنێک لای وابوو کفتەی درووست کرد بۆ خواردن ئەوە لای مێردی خۆشەویست دەبێ:

کدو: کولەکە:

خواردنی لە خەودا هەر جۆرێ هەبێت خێرو خۆشییە لە ژیاندا چاندنی کولەکە بە دواکەوتنی ڕێبازی دیندارانە:

کەوگیر: کویە:

هەڵگرتنی بە دەست لە خەودا تووش بوونی دەردی لەرزووکییە

کوپــە:

دیتنی کوپەی شەراب دزی کردنی خاوەنەکەیەتی: هی پڕ ئاو دڵپاکی خاوەنەکەیەتی. جوانی کوپە بەرزی خاوەنێتی. شکانی هەژارییە.

کلک:

درێژ بوونی کلکی هەر ئاژەڵێک گران بوونی نرخیەتی کورت بوونی هەرزانییە گرتنی کلکی ئاژەڵ داواکردنی کاریکی خۆیەتی کە بۆی ئەنجام بدرێت لە لایەن کەسێکی ڕاست گۆ: ئەگەر کەسێک لای وابوو کلکی هەیە ئەوە کارێ دەکا ئابڕووی دەچێ لە ناو کۆمەڵ:

کــەو:

گرتنی کەو لە خەودا بۆ کەسێک بێ ژن ژن هێنانە. ماڵی کردنی کەو فێر

بوونی قورئانی پیرۆزە. گۆشت خواردنی کەو بەرگی نوێ لە بەر کردنە خوێندن کەو لە کێو نیشانەی ساڵی خۆشە بەڵام لە گوند ئەوە پەیدا بوونی پیاوی دینداری سوود بەخشە.

کۆتر:

بەدەست کەوتنی لە خەودا ماڵی حەڵاڵە. بەرد گرتنە کۆتر بوختان کردنە بە ژنی بێ تاوان. هەبوونی کوتری زۆر لە لای کەسێک سەرۆکایەتی کەسەکەیە بۆ کۆمەڵێک کە حەزی پێ ناکەن گرتنی کۆتری سپی شادی یە. هی ڕەش فێر بوونی پیشەسازی یە فڕینی کۆتر لە ماڵ تەڵاقدانی ژنی خاوەن ماڵە یاری کردن بە کۆتر: کردنی کاری بێ سوودە بڵاو کردنەوەی دانەوێڵە بۆ کۆتر گرتنی حیلەبازی یە لە خەڵک. گرتنی فەرخەی کۆتر پەیدا بوونی منداڵە یان بۆ خۆی یان بۆ خزمێکی.

کۆلارە:

گرتنی کۆلارە لە خەودا تەماع کردنە لە ژنێکی بێ وێڵ، خوێندنی کولارە لە هەرێمێ زۆر بوونی زینایە لەو هەرێمە. فڕینی کۆلارە لە دەست کەسێک سەرف کردنی ماڵە بە بێ سوود.. خواردنی گوشتی کۆلارە ماڵی حەڕامە:

کەڵک: پاسارە یاماسی خوار

کوشتنی کەڵک لە خەودا تەڵاقدانی ژنێکی چەنەبازە خواردنی گۆشتی لە خەودا تووش بوونی غەم و دەردە بە هۆی کەسوو کاری ناپەسند. گرتنی کەڵک لە خەودا دڵداری یە لە گەڵ ژنێک کە ئەو پەری جوانە. بەڵام ئەو پەڕی بێ هۆشە.

کوندەبەبو:

دیتنی لە خەودا لە هەرێمێک: چۆل بوونی هەرێمەکەیە گرتنی و گۆشت خواردنی غەم و دەردە. کوشتنی لاچوونی غەمە.

کوزەڵە:

خواردنی لە خەودا ژیانی شادی‌یە.

کلیل:

کەسێک لای وابوو کلیلەی داری بە دەستەوەیە ئەوە ئەسپاردەیە ولای کەسێک دانیاوەو ئەویش نایداتەوە کلیلەی بێ ددانە بەدەست کەوتنی خواردنی ماڵی هەتیوانە. کەسێ لای وابوو کلیلەی بەهەشتی لایە ئەوە بە شادی دەژی. کەسێک لای وابوو قوفڵی کردەوە بە کلیلە ئەوە ئیشی خەڵک جێبەجێ دەکات. ژنێ لای وابوو کلیلەی درایە ئەوە مێرد دەکات.

کوتەک: تۆپز:

لە خەودا تۆپز بە دەستەوە گرتن مەیل کردنە بۆ زۆرداری کردن لە خەڵک بەلام دەستەلاتی نابێت.

کارتیغ: برِبەند:

کەسێ لای وابوو برِبەندی پێیە ئەوە بە زمانی شیرین ئیشی خۆی جێبەجێ دەکات لای خەڵک: ئیش کردن بە کار تیغ دانانی ماڵە بۆ کورِی.

کونکەر درەوشە:

کەسێ لای وابوو درەوشەی هەیە ئەوە خێر دەکات بە هەزاران. ئەگەر

لای وابوو کون کەرەکەی شکا ئەوە تۆشی هەژاری دەبێ:

کلۆ: کولە:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵی بێ ماندوو بوونە. هاتنی بۆ وولاتێ ئەگەر زیانی نەبێ خێرو بەرەکەتە بەلاّم ئەگەر زیان بەخش بوو ئەوە عەسکەری پاشایێکی زۆردارە. کۆکردنەوەی کولە: پاشەکەوت کردنی ماڵە بۆ ژن هێنان:

کیسەڵ:

دیـتنی لە خـەودا بـرادەرایـەتی پـیاوانـی ئـاینییە کـە سـوودیان لێ وەردەگـرێ زۆر بـوونی کـیسەڵ لە هـەرێمێک زۆر بـوونی دیـنداریـیە خواردنی گۆشتی زانیاریو چاکە کردنە. کوشتنی لە خەودا گوناح کردنە:

کێچ:

کەسێ لای وابوو کێچ گەستی ئەوە پیاوێکی ناکەس دەیەوێت زیانی لێ بدات. کوشتنی لە خەودا زاڵ بوونە بەسەر ناحەزدا.

کوندە:

بنوارە جەوەندە:

کـــون:

چوونە ناو کون لە خەودا گوناح کردنە. گرتنی کون تۆبە کردنە لە گوناح.

کرم:
خواردنی کرم لە خەودا تووش بوونی مالی حەرامە. هاتنە دەری کرم لە زار منداڵی خۆیەتی دەیەوێ حیلەی لێ بکات. کەسێ لای وابوو کرمی زۆر کەوتە سەر بەدەنی بەڵام ئازاری نەبوو ئەوە ئیمانی بە خوای گەورە زۆر بەهێز دەبێ. بەڵام ئەگەر ئازاری هەبوو ئەوە ئەو کەسە لایداوە لە فەرمانی خوا.

کالان: کیف:
کالانی خەنجەرو شمشیرو کیفی دەمانچە ئەگەر لە خەودا بە جوانی کەوتە دەستی ئەوە مارە کردنی ژنێکی دیندارو ئارامە بەڵام بەشکاویو ناشیرینی ژیانی غەمباریو تەڵاقدانی ژنەکەیەتی.

کەڕی:
کەڕ بوون لە خەودا کردنی گوناحی زۆرە چاکبوونە وە تۆبە کردنە.

کارگەی جووجەڵە:
دروست کردنی کارگەی جووجەڵە لە خەودا منداڵی زۆرە بۆ خاوەن ژن. وەبۆ هەژاران دەوڵەمەندییە بەماڵی حەڵاڵ.

کتێب بەرگ کەر:
کەسێ لای وابوو بوویتە کتێب بەرگ کەر، ئەوە دەبێتە مردوو شۆر و سوودی قیامەتی دەست دەکەوێ.

کێلون: قفل

کەسێ لای وابوو دەرگەی بەکێلونی هەیە ئەوە ژنێکی کابان مارە دەکات یان خۆی یان خزمێکی. شکانی کێلون. مردنی ژنی خاوەنیتی بزر کردنی کێلون خواردنی شیربایی‌یە.

کلّدان:

کەسێکی لای وابوو کلدانی کەوتە دەست و کلی تێدایە ئەوە دینداری بە هێز دەبێ.

کەروێشک: کویریشک:

گرتنی لە خەودا مارە کردنی ژنێکی بێ هۆشە خواردنی گۆشتی دەست کەوتنی ماڵێکی کەمە. گرتنی بە تاژی شیربایی خواردنە:

کەرمۆزە: مێشە کەرە:

زۆر بوونی کەرمۆزە لە وولاتێک: تووش بوونی خەڵکە کەیە بۆ دەردو نەخۆشی. کوشتنی مێشەکرە لە خەودا لاچوونی غەمە.

کەتیرە: جەوی:

کردنی لە خەودا کاسبی کردنی حەلاڵە. خواردنی لە خەودا قازانجێکی زۆرە کە لە پیشەسازی دەستی دەکەوێ:

کانیـاو:

دیتنی بەڕوونی ژیانی شادی‌یە. بەلاّم بە لێلی تووش بوونی غەم و دەردە: هەڵ قوڵینی کانیاو لە ناو ماڵ خێرو خۆشی‌یە.

کـــزن:

خواردن‌و چاندنی لە خەودا یارمەتی دانی زۆردارانە.

کــوڕی:

کەسێک لای وابور پشتی کورِ بووە لە خەودا ئەوە تووش بوونی غەمە بە هۆی منداڵی خۆی.

کـــوڕ:

کەسێ لای وابور لە خەودا کوڕی بووە ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ. مردنی کوڕ لە دەست چوونی زەوی و زارە.

کـــچ:

ژنێک لای وابور کچی بووە ئەوە هەوێی بە سەر دێت.. مردنی کچ لە دەست چوونی ماڵە بەهۆی قومار کردن...

کەلەکە: تەن‌کێشە:

هێشان و شکانی غەم‌و خەفەتە کە بە هۆی خزمی خۆی تووش دەبێ

کێم: زوخاو:

خواردنی زوخاو زەکات نەدانە. کەسێ لای وابور کێم لە بەدەنی دێت ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ.

کفن: خەڵات:

کفن کردنە بەر لە خەودا ئەگەر کفنی تەواو بوو ئەوە مردنە بە شەهیدی

بەڵام ناتەواو بوو ئەوە زینا کردنە: کفنی مردوو ئەگەر جوان بوو ئەوە مردووە کە لە بەهەشتە:

کەفتیار: کەمتیار:

گرتنی لە خەودا مارە کردنی ژنێکی هەڵەوەڕە. گۆشت خواردنی مانای وایە کەسێک بە ناوی دۆستایەتی دەیەوێت فێڵی لێ بکاتو نازانی بەو فێڵبازە سوار بوونیو گاینی کەمتیار دەست کەوتنی پایەی بەرزە ئەگەر کەسێک تفنگ یان بەردی لە کەمتیار دادا ئەوە بوختان بە ژنێک دەکات کە ژنە کە پاکە:

کوارگ: قارچک:

خواردنی لە خەودا بۆ دەوڵەمەند هەژارییە. بۆ هەژار دەوڵەمەندییە بۆ نەخۆش چاکبوونەوەیە. بۆ لەش ساغ نەخۆشییە:

کەوەت: داری جەنگەلی

دیتنی داری کەوەت دینداریيە. بڕینی داری کەوەت لادانە لە فەرمانی خوا بە هۆی برادەری کەم دین چوونی سەرداری کەوەت گرتنی ڕێی دینداریيە.

کەوا:

لە بەر کردنی کەوای جوان دینداریيەو پایەی بەرزە سووتانی کەواو دڕانی تووش بوونی هەژاری و بێدەستەڵاتی خاوەنێتی. ئەگەر لای وابوو کەسێ کەوای دایە ئەوە لە خزمی خۆی ژنێکی دەداتێ.

کیسە: جۆرک:

هەڵ گرتنی کیسە هەرچێکی هەبێ ئاگاداری کردنی ئەسپاردەی خەڵکە دڕانی جۆرک خەیانەت کردنە بە ئەسپاردەی خەڵک...

کولاو کڵاو:

لە سەر نانی کڵاو لە خەودا پەیدا بوونی ڕێزە بەلام لە سەر لابردنی بێ ڕێزی یە ڕفاندنی کڵاو لە سەری کەسێک کردنی کارێکە لە لایەن ئەو کەسەی لێ ی ڕفاوە کە ئابڕووی پێ دەچێ. کڵاوی تەنگ ئازاردانی باوکی خۆیەتی لە لای خۆیەوە. هی فراوان خزمەت کردنی باوکە بزر بوونو و دڕانی کڵاو کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە...

کەڵەک: بەلەم: قایغ

سوار بوونی بەلەمو کەڵەک لە ناو ئاودا بە دوا کەوتنی کارێکی زۆر ئاستەمە بەڵام بەهۆی کەسێکی بەهێز بۆی جێبەجێ دەبێ نقووم بوونی کەڵەک لە دەست چوونی پلەی بەرزی خاوەنیتی:

کاردی:

چاندنی درووست کردنی ئاژاوەی ناوماڵە هەڵ قەندنی بەرگری کردنە لە ئاژاوە خواردنی قوت دانەوەی ڕقە بەرانبەر ژنە چەنە بازەکەی.

کەف:

دیتنی کەفی سابوون لە سەر جل و بەدەن دڵپاکی یە بەرانبەر بە خەڵک. دیتنی کەفی ئاو بەرگری کردنە لە لایان میری لە کردنی کاری دژی یاسا بە توندی.

کاکوڵ: پەرچەم: پرچ: کەزی: بسک: قژ:

جوانیو ڕەشی ناوبراوان بۆ ژن بەختیاریو ڕەووشتی مەزنە بەڵام بۆ پیاو بسک هەبوون تووش بوونی غەمە ئەوانی کە هەمووی باشن سپی بوونی قژی ژنی گەنج مردنێتی بە زوویی بەڵام سپی بوونی بۆ پیاوی گەنج دەست کەوتنی پایەی بەرزە درێژ بوونی ناوبراوان زیاتر لە خۆی ژیانی پڕ دەردەسەرییە بەڵام بە قەدەر خۆی ژیانی شادییە.

کونجی: قونجی:

خواردنی کونجی یان دۆشاوی بەدەست کەوتنی ماڵی حەڵاڵە چاندنی لە خەودا پەیدا بوونی مەڕی زۆرە بو بینەرەکە

کشپل: پشقل:

کۆ کردنەوەی لە خەودا کە سابەت کردنێکە کە سوودی کەمە. خواردنی لە خەودا خەفەت خواردنی کەم دەستییە. یان خواردنی ماڵی حەرامە.

کەوان:

دەست کەوتنی کەوانی جوان پایەی بەرزەو برادەری باشە یان کوڕی باشە شکانی کەوان مردنی کوڕی یان برای خاوەنەکەیەتی. ئەگەر کەوانی دا بە ژنی خۆی ئەوە ژنەکە کچی دەبێ وە ئەگەر ژن کەوانی دا بە مێردی خۆی ئەوە کوڕی دەبێ ئەگەر کەوانی خواری ڕاست کردەوە ئەوە تەمەن درێژ دەبێ ئەگەر لای وابوو کەسێک کەوانی دایە ئەوە سوودی لێ دەبینی بزر بوونی کەوان مردنی خزمێکی خاوەنیتی ژێ کەوان ئەگەر توندو باش

بوو ئەوە ژنەکەی گوێ ڕایێلی دەکات ئەگەر ناشیرین بوو ئەوە ژنەکەی لاسارە پسانی ژێ کەوان تەلاقدانی ژنێتی فرۆشتنی کەوان هەڵ بژاردنی کارێکی پڕوو پووچە بە سەر کارێکی مەزندا. هاویشتنی تیر لە کەوان سەفەر کردنی دوورە:

کـا:

کۆکردنەوەی کاو خستنە ناو کەندوو نرخ گران بوونی دەغلوو دانە بەلام خستنە ناو کادین هەرزانی‌یە خواردنی کا ئیش کردنی ناشیرینە لە ناو کۆمەڵ سووتاندنی کا ماڵ سەرف کردنە بە بێ سوود:

کادین:

درووست کردن‌و سواقدانی مێبازی کردنە ڕووخانی کادین هەژاری خاونیتی.

کەلەم:

خواردن‌و چاندنی تووش بوونی غەم‌و خەفەتە لە لایەن خزم‌و کەسێ خۆی.

کەنگر:

خواردنی بە کاڵی کچ فرۆشتنە بە پارە. پاک کردنەوەی زەکات دانی ماڵە. خواردنی بە کوڵاوی بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە بە زۆری هەڵ قەندنی بەدەست کەوتنی دەرامەتی باشە لە کشت و کاڵ:

کۆل: تەشت

گوشینی تری‌و هەناروو قەسپ لە ناو کۆلدا نزیک بوونەوەیە لە پاشای

وولات و سوود وەرگرتنە لە کار بەدەستانی میری.

کەنێر: ناوگوڵە

بۆن کردنی کەنێر لە خەودا بۆ نەخۆش چاکبوونە بۆ بێ ژن ژنهێنانە خواردنی کەنێر دینداری‌یە بە باشی.

کوشتن:

خۆ کوشتن لە خەودا تۆبە کردنە لە گوناحان بەڵام کوشتنی کەسێک لە خەودا کردنی گوناحێکی گەورەیە. کوشتنی کوڕی خۆی لە خەودا چاکە کردنە لەگەڵی کوشتنی جەردە یارمەتی دانی دیندارانە ئەگەر لای وابوو لە خەوداکەسێک کوشتی ئەوە نوێژ ناکات تۆبە بکات باشە: کوشتنی پاشا لە خەودا لە لایان هەر کەسێک پەیدا بوونی ئاژاوەو بێ دادی‌یە لە ناو کۆمەڵدا:

کەشتی:

سوار بوونی کەشتی ئاسن لە خەودا لە ناو دەریادا کردنی کارێکی ترسناک و سامناکە بەڵام هی دار هەر وەک کەڵەک و بەڵەم وایە لە مانای خەوەکەی:

کەلایان موشێن: هەلمأتێن

کەسێک لای وابوو لە خەوداکەلایانەی دەکرد ئەوە هەرگیز خەرێکی ئیشی منداڵانەیە: دەست کەوتنو درووست کردنی کەلاگرتنی برادەرێکی بێ سوودە:

« پیتی گاف »

گـــا:

کەسێ لای وابوو لە ماڵدا گۆشتی گای هەیە ئەوە تووشی هەرزانـیو خۆشی دەبێ سوار بوونی گای سپیو ڕەش سەر کـردایـەتی کـۆمەڵێکی کاتی‌یە. سوار بوونی گای سوور مـردنی کـوڕی سـوارەکـەیە قـەڵەوی لە خەودا ساڵی ـ هەرزانیو بـە دەرامـەتە لاوازی گـا سـاڵێکی ووشکو بـێ دەرامەتە بۆڕاندنی گا بە سەر کەسێکدا مـردنی کـەسەکـەیە گـەستنی گـا تووش بوونی غەمە مردنی گاجووت لە جێگاێیکی مردنی پیاوێکی ناودارە کەسێ لای وابوو گای سوار بوو ئەوە دەمرێ بە زوویی کەسێ لای وابوو بوو بوو بەگا ئەوە پایەی بـڵند دەبـێ. بـەستنەوەی گـا لە بـەر مـاڵ ژیـانی خۆشی‌یە بە کار هێنانی پیستی گا بەدەست کەوتنی ماڵی زۆرە.

گاڕان: گاگەل:

کەسێ لای وابوو بوو بوو بە گاوان ئەوە دەبێتە سەرۆکـی کـۆمەڵێکی گوێ لەمست. بۆڕاندنی گا گەل لە هەرێمێک هـاتنی بـەلایە بـۆ خـەڵکی هەرێمەکە: گاوان لە خەودا عالمێکی دینی‌یە مردنی گاوان مردنی عالمێکی بەرزی ئایینی‌یە.

گاسن: گاواسن:

کەسێ لای وابوو گاسنی هەیەو جووتی پێ دەکات ئەوە ڕوو دەکاتە دینداری شکانی گاسن لە خەودا لادانی خاوەنەکەیەتی لە ڕێی دینداری:

گـوڵ:

هەڵ گرتنوو بوون کردنی گوڵەباغ بەدەست کەوتنی ژیانی شادی‌یە.. بوون کردنی گوڵی شلێرو میلاقو خاوو گیابەندو گوڵەڕوون هەمووی تووش بوونی غەمو دەردە بۆن کردنی گوڵی نەستەڕەنو نەسرینو بەی بوون مارە کردنی کچێکی جوانو هۆشیارە: گوڵی هێرۆو حاجیلە تەن درووستی‌یە. گوڵی بنەوشەو نێرگزو خەزێمە داخوازی کچێکە کە بۆی نابێ. گوڵی نەورۆزو. ناسکە بیزووینان لە خەودا بۆن کردنیان شادی‌یە. گوڵی نارنجو هەرمیو سێوو پرتەقاڵ بۆ کەسێک لە هەرێمی سارد بژیت نەخۆشیو دەردە بەڵام بۆکەسێک لە هەرێمی گەرم دەژی دەوڵەمەندی‌یە: چاندنی هەر گوڵێک بە هەر جۆری هەبێت سوود گەیاندنە بە خەڵکی هەرێمەکە. هەروەها هەڵ قەندنی زیان گەیاندنە بە خەڵکەکە.

گۆڕ: قەبر:

کەسێک لای وابوو لە خەوداگۆڕ بۆ خۆی هەڵ دەقەنی ئەوە ژن دێنێ ئەگەر لای وابوو قەبر پڕ دەکاتەوە ئەوە تەمەنی درێژ دەبێ کەسێ لای وابوو بە زیندوویی خرایە ناو قەبر ئەوە حەپس دەکرێ ئەگەر لای وابوو کەسێک لە گۆڕ هاتە دەریو ویستی ئەو بخاتە گۆڕ ئەوە کەسێک بوختانی پێ دەکات ئەگەر لای وابوو هەڵ قەندنی قەبر گەیشتنە جەنازەو ئەوە تووشی شادی دەبێ:

گـەنـم:

خواردنی گەنم بە ووشکی تـووشی بـوونی دەردە. دەست وەردان لە گەنم گران بوونی نرخیتی. بۆگەن بوونی گەنم گوناح کردنی خەڵکە ـ گران بوونی گەنم هەرزان بوونی جۆیە. بەشی نەوەی گەنم بە سـەر هـەژارانـدا سوێند خواردنی بەدرۆیە گەنم بارین لە ئـاسمان هـەرزانـیو خـۆشی‌یە: ئەگەر مردوو گەنم بکڕێ ئەوە نرخی گران دەبێ.

گیرفان: باخەڵ: بەرک: بەری:

گیرفانی توونددو ڕێک لە خـەودا کـەسێک هـەیبێ داپـۆشینی عـەیبی خەڵکە. بەڵام دڕانی گیرفان لە خەودا بڵاوکردنەوەی نهێنی خۆی و خەڵکە کە تێدا تووشی ماندوو بوون دەبێ:

گۆچان: گۆپاڵ: گالوک: چەلاک:

کەسێک لای وا بوو لە خـەودا گـۆچانی بـە دەسـتەوەیە ئـەوە دەبـێتە پێشەوای نوێژ یان خۆی یان خزمێکی شکانی گۆچان لە دەستی هەرکەس لە خەودا تووش بوونی دەردەسەری‌یە.

گـــوێ:

گەورە بوونی لە خەودا دینداری‌یە بچووک بوونی لادانە لە ئایین زۆر بوونی گوێ فێر بوونی شتی بەسوودە بڕینوو هێشانی گوێ کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە. کەسێ لای وابوو گوێی بووێتە گوێی ئاژەڵ ئەوە دەستەڵاتی کەم دەبێ کەسێ لای وابـوو قـامکی لە گـوێی خـۆی وەردەدا ئـەوە بـە ئیمانەوە دەمرێ. خواردنی چلکی گوێ نێربازی کردنە. ئاخنینی گوێ بە

کافری مردنە. راکیشانی گوێ ئامۆژگاری کردنە.

گـۆیـژ:

خواردنی تەن درووستی‌یە: چاندنی داری گۆیژ خەریکبوونی ئیشێکی زەحمەتە برینی داری گویژ وازهێنانە لە کارو کاسبی:

گـەرما:

تووش بوونی گەرما لە خەودا لە زستانا. ژیانی خۆش‌و شادیە... بەڵام لە هاوینا هەژاری‌یە. خواردنی شتی گەرم بەدەست کەوتنی ڕزقی زۆرە شـــووشتنی مردوو بە ئاوی گەرم نیشانەی چوونی مردووەکەیە بۆ جەهەننەم:

گەوادی: پێناو:

کەسێک لای وابوو پێناوی دەکرد لە نێوان ژن‌و پیاوی نامەحرەم ئەوە لادانە لە فەرمانی ئایینی ئیسلام.

گەوهەر:

بەدەست کەوتنی گەوهەر لە خەودا فێر بوونی مانای قورئانی پیرۆزە:

گالیسکە: عارەبانە:

سوار بوونی لە خەودا داخوازی ژنێکە بۆی نابێت. کڕینی گالیسکە خزمەت کردنی هەژارانە بە ماڵ شکانی گالیسکە لە دەست چوونی ماڵە بە هۆی ئیشی سووک:

گێلی: دەلویی:

ئەگەر لای وابوو لە خەودا گێڵ بووە ئەوە ڕوو دەکاتە کەم دینیو یان شیربایی دەخوات.

گریـان:

گریان بە دەنگ تووش بوونی غەمو دەردە بەڵام بە بێ دەنگی دینداریو شادی یە:

گزیر: خوبزە:

کەسێک لای وابوو لە خەودا بوویتە گزیری کار بەدەستان ئەوە لادەدا لە دینداریو ڕوو دەکاتە تاوان کردن:

گۆڕستان قەبرستان مەقبەرە:

دیتنی گۆڕستان کە هی موسوڵمانان بێ تۆبە کردنە لە گوناحان. بەڵام دیتنی گۆڕستانی کافران: لادانە لە فەرمانی خوا. خوێندنی قورآن لە سەر گۆڕستان یارمەتی هەژارانە بە پارە بۆ خوا..

گێرە کردن:

گێرە کردنی دەغلودان لادانی حەسوودی‌یە لە دەروون..

گەدە: مەعیدە:

هێشانی گەدە لە خەودا ئاژاوەیە لە لایەن ماڵو منداڵی خۆی بێ هێزی مەعیدە کەم بوونی دەستەڵاتی خاوەنیتی:

گەسک:

ماڵینی زەوی بە گەسک ئامووژگاری کردنی ژنەکەیەتی بۆ چاکە کردن سووتانی گەسک لە دەستی هەر کەسێک تووش بوونی دەردی سامناکە بەڵام چاکبوونەوەی چاوەنوار دەکرێ:

گێزەر:

خواردنو چاندنی لە خەودا ئاسان بوونی کاری ژیانە:

گوێز:

خواردنی گوێز بەدەست کەوتنی ماڵی زۆرە. چوونە سەرداری گـوێز پشت بەستنە بە کەسێکی بەهێز بۆ ئیشو کاری خۆی. داوەشاندنی گوێز خێر کردنە بە هەژاران. خـواردنـی گـوێزی هـیندی فـێر بـوونی زانـیاری ئەستێرە ناسی‌یە یاری کردن بە گوێز خواردنی ماڵی حەڕامە:

گامێش:

بنوارە چێڵ.

گیلاس:

خواردنی لە خەودا تەن درووستی‌یەو ژیانی شادی‌یە.

گـــاز:

بەدەست کەوتنی لاچوونی ئاژاوەیە لە ماڵی خاوەنەکەی.

گڵ: خۆڵ: خاک:

هەڵ قەندنی گڵ لە خەودا ژن هێنانە بۆ بێ ژن. بۆ بازرگان سوودی زۆرە خۆڵ بە سەرا کردن تووش بوونی غەمە. خواردنی خۆڵ خواردنی ماڵی حەرامە خۆڵاوی بوونی بەدەنو جل دەوڵەمەند بوونی خاوەنەکەیەتی بارینی خۆڵ. غەمو دەردە بۆ خەڵکی هەرێمەکە:

گوبنەد:

ڕاوەستان لە بن گوبنەدا پشت بەستنە بە کەسێکی هێزدارو دادوەر دیتنی گوبنەدی جوان بڵاوبوونەوەی دادوەری‌یە لە وڵات ڕووخانی گوبنەد ڕووخانی پاشای وڵاتە.

گرمە:

گرمەی هەور لە خەودا لە هەرێمێک گوناح کردنی خەڵکەکەیە.

گەستن:

کەسێک لای وابوو یەکێک گەستی‌و هێشاندی ئەوە قسەی ناخۆشی بەرانبەر دەکرێ لە لایەن ناحەزەوە:

کورچیلە:

هێشانی لە خەودا ئازاردانی باب‌و داکە. جوانی و پتەوی خزمەت کردنی باب‌و داکە. خواردنی کورچیلە گەیشتنە بە ئاوات...

گۆرانی: بەستە: ستران: بەند:

وتنی لە خەودا بە دەنگی بەرز تووش بوونی غەمو خەفەتە بەڵام بە

نزمی موژدەی خۆشە.

دیتنی گۆرانی بێژ لە خەودا بەرادەرایەتی کەسێکی تەنبەڵو چاو لە دەستی خەڵکە:

گرد: تەپۆلکە:

ڕاوەستان و ووتاردان لە سەر گرد دەست کەوتنی پایەی بەرزە ڕووخانی گرد لە خەودا مردنی پاشای وولاتە...

گوارە: گۆش وار:

ئەگەر کچێ لای وابوو گوارەی کردە گۆیی ئەوە مێردی باشی دەست دەکەوێ بەڵام بۆ پیاو گوارە کردنە کۆی غەمو خەفەتە گوارەی زێڕ بۆ ژن کە بێکاتە گوێ دەست کەوتنی کوڕێکی قورئان خوێنە بەڵام هی زیو کوڕێکە نیوەی قورئان دەخوێنێ.

گەردەلول گێژەلوکە:

هاتنی گەردەلول لە هەرێمێک کە خانوو بەرە بڕووخێنێ ئەوە پەیدا بوونی غەزەبی خوایەو مردنی زۆری خەڵکەکەیە.

گەردە لەغ: گەردانە: دوڕبەند:

گەردانە لە مل کردن بۆ پیاو دەست کەوتنی پایەی بەرزە. بۆ ژن ئەگەر زێڕ بێ گەیشتنە بە ئاوات پسانی گەردانە لە ملی شووکردنە لە ملی ژنی بە مێرد تەڵاقدانە پسانی دوڕبەند لە ملی پیاو لاچوونی غەمو خەفەتە:

گەنە:

کەسێ لای وابوو لە خەودا گەنە پێوەیداو هێشاندی ئەوە لە لایان

کەسێکی ناکەس بوختانی پێ دەکرێت. کوشتنی گەنە ڕزگار بوونە لە غەم.

گۆرەوی:

گۆرەوی جوان لە پێ کردنی زەکات دانی ماڵە بە تەواوی دڕانی گۆرەوی سەرف کردنی ماڵە بێ سوود. چنین گۆرەوی کۆکردنەوەی ماڵە.

گـــون:

ئەستووری گون لە خەودا هێزوو دەستەڵاتە بچووکی بێ دەستەڵاتی‌یە ئەگەر ژنی لای وابوو گونی هەیە ئەوە بەس کوڕی دەبی: ئەگەر لای وابوو دوو گونی هەیە ئەو ژنە دوو کوڕی بە جارێ دەبێ هێشانی گون نەخۆشی ژنی خاوەنیەتی:

گـولاو:

بەخۆدا کردنی گولاو لە خەودا بۆ پیاو مردنی نزیکە بۆ ژن بەختیاری‌یە خواردنی لە خەودابار کردنە لە گوندی خۆی بۆ گوندێکی دوور...

گەزۆ: گەزگولە: شۆک:

کەسێک لای وابوو لە خەودا یەکێک گەزگولەی بۆ هێنا بە دیاری ئەوە مژدەیێکی خۆشی پێدەگات دەربارەی خزم و کەسێ خۆی.

گلەیی:

گلەیی کردن لە کەسێک یان کەسێک لە ئەو ژن بە ژن کردنە کە ئەنجامی

گوێزان: چەقوی موتاشین

دەست کەوتنی گوێزان لە خەودا پەیدا بوونی کوڕێکی خوێندەوارە مرو تاشین بە گوێزان لاچوونی غەمە. گۆشت بڕین بە گوێزان غەیبەت کردنی خەڵکە.

گومرگ: باج:

ئیشی کردن لە گومرگ بە هەموو جۆری بێ فەرمانی خوایەکە دەیکات پێویستە تۆبە بکات:

گندۆرە کاڵەک:

خواردنی گندۆرەی زەرد تووش بوونی غەم‌و دەردە. هی سەوزو سوورو بۆرو سپی بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە بە حەلاڵی دیتنی گندۆرە فرۆش لە هەرێمێک یان خۆی گندۆرە بفرۆشێ سوود گەیاندنە بە خەڵک بە جێ‌بەجێ کردنی کاریان.

گژنیژ:

چنینی گیای گژنیژە لە خەودا کردنی کاری بێ سوودە هەڵ قەندنی لە خەودا لاچوونی غەمە.

گیـــا:

دیتنی گیا بە هەموو جۆرێ لە خەودا دڵ خۆشی‌یەو تەمەنی درێژە:

« پیتی لام »

لوط پیغەمبەر د.خ:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا تووش بوونی غەم و خەفەتە دیتنی ژنی لوط لە هەرێمێک پەیدا بوونی نێربازی‌یە لەو هەرێمە:

(لوح المحفوظ):

دیتنی لە خەودا. چوونی بەهەشتە لە دوای مردن. خوێندنەوەی شت لە (لوح المحفوظ) دڵپاکی‌یەو فەرمان کردنە بە چاکە:

لـۆلـۆ:

هۆنینەوەی لە خەودا لە بەر کردنی قورئانی پیرۆزە. کـون کـردنی فـێر بوونی مانای قورئانە. کەسێک لای وابوو لە ناو دەریا لۆلۆئی دەرهێنا ئەوە لە لای پاشای وڵات خەڵات دەکرێ:

لاله: سورەیا:

بنوارە چرا:

لـم:

بنوارە زیخ:

لـولـه:

دەست کەوتنی دەستەڵاتە شکـانی لولە بێ دەستەڵاتی خـاوەنیتی: لولەی دار بەدەست کەوتنی دینداری‌یە:

لێو: لچ:

جوانی لێو لە خەودا قسە کردنی باشە بۆ کۆمەڵ ناشرینی لێو قسەی بێ سوودە دوولەت بوونی لێوی سەرێ گرتنی دوو برادەری باشە لەت بوونی لێوی خوارێ مارە کردنی دوو ژنە: نەمانی لێو لە دەست چوونی برادەروو ژن تەڵاقدانە هێشانی لێوو ئەستوور بوونی. دوورزمانی کردنە لە ناو کۆمەڵ:

لە پی دەست بەری دەست:

جوانی بەری دەست لە خەودا خێر کردنە بە هەژاران. هێشانی بـەری دەست سەرف کردتی ماڵە بە بی‌فایدە فراوانی بەری دەست زەکات دانە تەسکی بەری دەست گرتنی ماڵی دونیایە:

لێرەوار: دارستان:

دیتنی لێرەوار بە جوانی گرتنی برادەرانی بەسوودە: سووتانی لێـرەوار بە ئاگر گوناحکردنی خەڵکی هەرێمە:

لانک: بێشکە

کرینی لانک بۆ منداڵ تووش بوونی شادی‌یە درێژ بـوونی نـاو لانک لاچوونی غەمە شکانی لانک مردنی منداڵی خاونەکەیەتی:

لغـاو:

لغاو کردنە زار لە خەودا ڕۆژی گرتنە. سوار بوونی وولاغی بە لغاو گەیشتنە بە ئاوات. شکانی لغاوی وولاغ مردنی مەیتەری وولاغەکەیە.

لیمـۆ:

خواردنی بۆ نەخۆش چاک بوونەوەیە بەلام بوو لەش ساغ تووش بوونی دەردوو نەخۆشی‌یە:

لادان لە خەراپە:

کەسێ لای وابوو لە خەودا لە خەراپە کردن لایدا ئەوە ڕوو دەکاتە کرداری دینداران بە دڵسۆزی:

لباد: نمەد:

بەدەست کەوتنی لە خەودا جێ‌بەجێ بوونی مەبەستەکەیەتی کە هەیەتی دڕانی لباد لە دەست دانی کاتی پێ‌ویستە بۆ ئیشوو کار. کردنی لباد سەرکەوتنە لە ژیاندا. لباد کەر دیتنی لە خەودا دەوڵەمەندی‌یە.

لیفـە:

بەدەست کەوتنی لیفەی جوان مارە کردنی ژنی باشە. دڕانی لیفە تەلاقدانی ژنی خاوەن لیفەیە:

لیفکـە:

کڕینی لیفکە لە خەودا وەرگرتنی تەریقەتی نەقشبەندی‌یە دڕان و

پسانی جیّبەجیّ نەکردنی یاسای تەریقەتە: خۆ شووشتن بە لیفکە تۆبە کردنە لە گوناحان:

لاولاو:

بۆن کردنو چاندنی لە خەودا حیلەبازی کردنە لە گەڵ خەڵک...

لاووک:

بنوارە گۆرانی.

لاسار:

لاساری کردن لە خەودا تووش بوونی غەمو خەفەتە جا لاساری‌یە.

لینوفەر: لەیلووپەڕ:

بەدەست کەوتنو چاندنی جیّبەجیّ بوونی ئاواتە بە ئاسانی خواردنی تووش بوونی برادەری نالەبارە.

لەقە: لوشکە:

لوشکە وەشاندن لە خەودا دەعیەلیّدانە بەهۆی ماڵی دونیاوە ئەگەر کەسیّک لەقەی لە کەسیّکدا ئەوە بوختان بەو کەسە دەکات.

لەنجە:

ڕۆیشتنی بە لەنجە بۆ پیاو تووش بوونی بیّدەستەڵاتی‌یە بەڵام بۆ ژن بەختیاری‌یە لای میّردی یان کەسوو کاری:

لۆر: لۆرکە: لە شیر دروست دەکری

خواردنی لە خەودا موژدەی خۆشە دروست کردنی لە خەودا کاسبی کردنی حەلاڵە:

لورەی گورگ:

بیستنی لە خەودا ترسانە لە زۆردار بەلام زۆردارەکەش ناتوانی زیانی لێ بدات:

لورەی سەگ:

بیستنی لە خەودا هاتنی بەلایە بۆ سەر خاوەنی سەگەکە. ئەگەر خاوەنی نەبوو ئەوە بەلایەکە بۆ سەر خەڵکی هەرێمەکە دەبێ.

لیکـــاو:

هاتنە خواری لیکاو لە زار خۆشەویستی یە لای خەڵک بەهۆی قسەی باش.

لەڕی لاوازی:

لاوازی لە خەودا کەم دینی یەو لادانە لە فەرمانی قورئان..

لافاو: لێمشت: لێشاو: سێلاو:

هاتنی لافاو بەزۆری بۆ هەرێمێک هاتنی عەسکەری پاشایە. ئەگەر لافاوەکە زیاندار بوو ئەوە عەسکەرەکە زۆرداری دەکا لە خەڵک لافاوی خوین غەزەبی خوایە بەهۆی گوناحی زۆرەوە هاتنی لافاو بۆ ناو شاریک

پەیدا بوونی دەردی سامناکە لەو شارە:

لاسایی:

کەسێک لە خەودا لاسایی کەسێک بکاتەوە ئەوە بە دوای ڕەووشتی ئەو دەکەوێ:

لایەلایە:

کردنی بۆ مناڵ لە لایەن پیاوەوە دەردو غەمە لە لاین ژنەوە خۆشی‌یە

لاواندنەوە: پێ‌هەڵ ووتن:

کەسێک لای وابوو کەسێک دەلاوێنێتەوە ئەگەر دونیایی بوو ئەوە ڕیایی کردنە لە بەر دەوڵەمەند بەڵام ئەگەر ئەوەی دەی لاوێنێتەوە ئایینی بوو ئەوە بڕوای پتەوە بۆ ئەوەی لاواندنەوە دەکات:

لـــوس:

دەست لێدانی هەر شتێ لوس کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە:

لەرزین:

بەدەن لەرزین لە خەودا بە گشتی ترسانە لە خوا. سەر لەرزین بەدەست کەوتنی پایەی بەرزە لە لای پاشاوە. لەرزینی ڕان تووش بوونی غەمو خەفەتە بەهۆی کرداری نارەوای خزمو کەسی... دەست لەرزین هەژاری‌و دەست کورتی‌یە:

لول دانی شت:

لول دانی هەر شتێک لە خەودا ژووان گرتنە لەگەڵ ژن بۆ کردنی خراپە:

لاو: گەنج: هەرزەکار: کورپوکاڵ: تۆلاز: عازەب:

دیتنی گەنجێکی ڕەنگ سپی لە خەودا دووژمنێکی بەدزی‌یە. ئەگەر ڕەشتاڵ بوو.

ئەوە دووژمنێکی دەوڵەمەندە. ئەگەر چاوشین بوو دووژمنێکی پیرە مارە کردنی کچی گەنج زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا کوشتنی گەنج ڕزگار بوونە لە دووژمن گەنج بوونەوەی پیرێک لە خەودا ژیانی شادی‌یە. دیتنی کچی گەنج مژدەی خۆشە کەسێک لای وابوو پیرەژنێکی دیت بۆوە بە گەنج ئەوە ئەو کەسەی دیویە دەوڵەمەند دەبێ. دیتنی مردووی پیر بە جەحێڵی چوونی بەهەشتە بۆ مردوودەکە:

لــو:

کەسێ لای وابوو لوی لە بەدەن هاتووە ئەوە زۆر دەوڵەمەند دەبێ .

لێ بوردن:

لێ بووردن لەو کەسەی تاوانت بەرانبەر دەکات لە خەودا ڕازی بوونی خوایە لەوەی بوری‌وە:

لێدان:

لێدانی بێ ئازار لە هەر کەسێک سوود گەیاندنە بەو لێدراوە بەڵام کە ئازاری هەبێ بوختان کردنە بە لێدراوەکە:

لستنه‌وه:

لستنه‌وه‌ی قامک به‌ده‌ست که‌وتنی ماڵێکی که‌مه:

لۆمه کردن: سه‌رزه‌نش تانوت لێدان:

که‌سێک لای وابوو لۆمه‌ی خۆی ده‌کرد ئه‌وه تووشی کارێ ده‌بێ که سه‌ری لێ ده‌شێوێ هه‌روه‌ها لۆمه‌ی هه‌موو که‌س وه‌هایه.

له‌وه‌ڕگا:

که‌سێک لای وابوو له‌وه‌ڕگه‌ی هه‌یه ئه‌وه ده‌سته‌ڵاتی زۆر ده‌بێ بردنی ئاژه‌ڵ بۆ له‌وه‌ڕگاه ده‌ست که‌وتنی پایه‌ی به‌رزه ئه‌گه‌ر که‌سێک لای وابوو دوو ئاژه‌ڵ له ناو له‌وه‌رگه‌ی ئه‌ون ئه‌وه دو که‌س حه‌ز له ژنی ده‌که‌ن سووتان‌و ووشک بوونی له‌وه‌رگا هه‌ژاری خاوه‌نه‌که‌یه‌تی.

« پیتی میم »

محمد پێغەمبەر دروودی خوای لە سەر بێ:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا بە هەر جۆرێ هەبێ بڕوای پتەوو کردەوەی باشە بەڵام هەندێ لە زانایانی خەون ناسین دەڵێن دیتنی بەڕووی گرژ گوناح کردنی زۆرە لە لایەن کابراوە. کەسێ لای وابوو پێی لەجێ پێی ئەو دەنا لە ڕۆیشتن ئەوە ڕەووشتی ئەو جێبەجێ دەکات. زیارەتی گوڕی پێغەمبەر ژیانی شادی وکامەرانی یە حەج کردنە کەسێک لای وابوو خوێنی پێغەمبەری بەرزی خواردەوە ئەو بە شەهیدی دەمرێ بەڵام بە ئاشکرایی خواردنەوەی خوێنی ئەوە کەم دینی یە. هاتنی بۆ وولاتیک خۆشی و شادی خەڵکەکەیە. مردنی لە هەرێمێک کەم بوونەوەی ئایین پەرستنە لەوێ: دیتنی جەنازەی لە هەر جێگایی تووش بوونی خەڵکە بە غەم و دەرد: ئەگەر لای وابوو پێغەمبەر شتێکی دایە ئەگەر ئەو کەسە بۆ پاشایی بشێت دەبێتە پاشا ئەگەر نا لە ژیاندا ئەوپەڕی بەختەوەر دەبێ ئەگەر لای وابوو وێنەی وەک وێنەی پێغەمبەر لێهات ئەوە دەبێتە پێشەواییکی مەزنی ئایینی. ئەگەر لای وابوو پێغەمبەر بانگی نوێژی دا لە هەرێمێک ئەوە خۆشی زۆر بۆ خەڵک دەبێ ئەگەر لای وابوو بوو بە کوڕی پێغەمبەر موسوڵمانان یەک دەگرن ئەگەر لای وابوو بوو بە کوڕی پێغەمبەر ئەوە ئیمانی بەهێز دەبێ ئەگەر لای وابوو پێغەمبەر دروودی خوای لێ بێ گل

لە چاوی خۆی دەکا ئەو کەسەی دیویە بە ئیمانەوە دەمرێ. ئەگەر لای وابوو ریشی پیرۆزی درێژەو ڕەشە ئەو کەسەی دیویە دەکەوێتە شادی و خۆشی ئەگەر لە ناو عەسکەرێکی دی بە چەکەوە ئەو عەسکەرە بە سەر دووژمندا زاڵ دەبێ. ئەگەر کەسێک پێغەمبەری دی بە پێی پەتی ئەوە ئەو کەسە نوێژی بە جەماعەتی تەرک کردووە:

بە کورتی بە خزمەت گەیشتنی حەزرەتی (محمد) دروودی خوای لێ بێ بە هەموو جۆرێ بەختیاری دین و دونیایە چوونکە خۆی فەرموویەتی:

من رأني في المنام رأى الحق فان الشيطان لا يتمثل بي:

واتە هەر کەسێک لە خەودا من ببینی ئەوە بە ڕاستی منی دیوەو منم چوونکە شەیتان ناتوانی وێنە و شێوەی من وەرگرێ وەک خۆی بنوێنێ:

موسا پێغەمبەر دروودی خوای لێ بێ:

بە خزمەت گەیشتنو دەست ماچکردنی لە خەودا مردنە بە موسوڵمانی. دیتنی لە وولاتێک لە ناو چوونی زۆردارانە لەو وولاتە. دیتنی دەست بەدارعە ساوە زاڵ بوونی موسولمانانە بە سەر دووژمندا. ئەگەر نەخۆش و قەرزدارو حەپس کراو بە خزمەتی بگات ئەوانە ڕزگار دەبن:

میکائیل:

بە خزمەت گەیشتنی بۆ کەسێکی گوناحبار ئاگادار کردنەوەیەتی بۆ تۆبە کردن بەڵام دیتنی بۆ دیندار موژدەیە بە چوونی بەهەشت وە بۆ ژنی بێ منداڵ بە منداڵ بوون ئەگەر لە هەرێمێک دیترا کە بارانی کەم بێ ئەوە بارانی زۆری لێ دەباری:

ملائکەت فریشتە: پێ‌مێردی خوا:

کەسێک لای وابوو بە خزمەتیان گەیشت و قسەیان لەگەڵا دەکرد ئەوە ئایین پەرستنی بەهێز دەبێ. فرین لەگەڵیاندا موژدەیە بە بەهەشت هاتنی ملائکەت بۆ ووڵاتی ئەگەر خەڵکی ووڵاتەکە لە شەڕدا بن ئەوە زاڵ دەبن بەسەر دووژمندا ئەگەر لە شەڕدا نەبن و بەڵام خەڵکی هەرێمەکە لیان دەترسا ئەو خەڵکە تووشی دەرد دەبن ئەگەر لای وابوو لەگەڵ مەلائکەت جیماعی کردوو لای خۆش بوو ئەوە پایەی بوڵند دەبێ ئەگەر نادەمرێ. هاتنی مەلائکەت بۆ بازاڕ مانای وایە خەڵکی بازاڕ لە پێوان‌و کێشان حیلە دەکەن. ئەگەر لای وابوو چەکی پێیە مەلائکەت لیان ستاند ئەوە لەماڵی دونیا دەستی کورت دەبێ.

مەڕڕیخ:

دیتنی ئەستێرەی مەڕڕیخ زۆربوونی کوشتاروو خوێن ڕشتنە لە دونیادا بەهۆی شەڕکردنی دەوڵەتان.

موشتەری:

دیتنی ئەستێرەی موشتەری لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزە

موزدەلیفە:

چوونی لە خەودا قەرددانەوەیەو زیاد کردنی ئایین پەرستنە..

مەقامی ئیبراهیم:

چوونە ناوی لە خەودا ڕزگاری‌یە لە هەموو پەژارەو ژیانی نالەبار:

مینـــا:

چوونی له خه‌ودا گه‌یشتنه به ئاوات. هه‌روه‌ها کچ به شوودانه بـه بیّ ته‌ماع.

مزگه‌وت:

درووست کردن و هاتوو چۆ کردنی و خزمه‌ت کردنی ئایین پەرستنه به دڵسۆزی: ڕووخانی مزگه‌وت مردنی عالمی ئایینی‌یه. کـه‌سیّ لای وابـوو چوو بۆ مزگه‌وتیّکی نویّ ئه‌وه هه‌ر ئه‌و ساڵه حه‌ج ده‌کات ئه‌گه‌ر لای وابوو مزگه‌وت بوو بوو به حه‌مام ئه‌وه مه‌لاییّکی ناودار تاوانیّکی گه‌وره به‌رانبه‌ر ئایین ده‌کات ئه‌گه‌ر لای وابوو ماڵی یان دووکانی بوویته مـزگه‌وت ئـه‌وه زه‌کاتی شه‌رعی ده‌دات ئه‌گه‌ر لای وابوو فه‌ڕشی مزگه‌وت دڕاوون ئه‌وه خه‌ڵکی گه‌ڕه‌ک وازیـان له دیـنداری هـیّناوه. کـه‌سیّک لای وابـوو له نـاو مزگه‌وت مردووه ئه‌وه تۆبه‌ی ده‌کات له گوناحان:

میحڕابه:

نویّژ کردن له میّحڕاب موژده‌یه به چـوونی بـه‌هه‌شت. کـه‌سیّک لای وابوو دوو دڵۆپه‌ی میّز له ناو میّحڕاب کرد ئه‌وه دوو کوڕی ده‌بی. ڕووخانی میّحڕاب لادانی خه‌ڵکه له دینداری.

جـوانـی میّحڕاب. زیـاد بـوونی دیـنداری‌یـه بـۆ خـه‌ڵکی گـه‌ڕه‌کـی مزگه‌وته‌که.

مینبه‌ر:

کـــه‌سیّک لای وابـــوو ووتـــاری ده‌دا له ســـه‌ر مـــینبه‌ر ئـــه‌وه ده‌بیّته

کاربەدەستی هەرێم ڕووخانی مینبەر بێهێز بوونی پاشای وولاتە: کەسێ لای وابوو لە مینبەری سێ پایە سەرکەوت ئەوە ڕێبازی دینداران دەگرێ.

منـــارە:

کەسێک لای وابوو لە سەر منارە زکری خوای دەکرد ئەوە پایەی بەرزی دەست دەکەوێ. ئەگەر لای وابوو لە منارە کەوتە خوارەوەو کەوتە ناو چاڵێکەوە ئەوە ژنێکی لاسار مارە دەکات.

مـەیـدان: کۆڕەپان:

کـەسێک لای وابـوو لە مـەیدان وەسـتاوە ئـەوە بـە سـەر دووژمـندا سەردەکەوێ یان دەبێتە سەرۆکی کۆمەڵی موسوڵمان:

مەککـــە:

چوونی شاری مەککە زاڵ بوونە بە سەر ناحەزدا. بۆ نـەخۆش چـاک بوونەوەیە بەڵام دەردەکەی درێژ دەبێ. ئەگەر لای وابوو مـاڵی لە نـزیک مەککەیە ئەوە لە بەر پیری پەکی دەکەوێ. ئـەگـەر لای وابـوو خـانووی مەککەی دەڕووخان ئەوە تەرکی نوێژ دەکات ئەگەر لای وابوو چـوو بـۆ مەککەو لە گەڵ مردووان لەوێ قسەی دەکرد ئەوە بە شەهیدی دەمـرێ. چوونی مەککە بۆ بازرگانی واز هێنانە لە دینداری:

مەدینە:

چوونی ناو مەدینەی پێغەمبەر بە هەموو جۆری بەختیاری‌یە لە دین و دونیا دینداری کردنی ڕاستەقینەیە:

مەقلی: تاوە: مەدنە:

کەسێک لای وابوو مەقلی هەیە ئەوە ژنەکەی خۆیەتی کە منداڵی بۆ نامێنێ:

مەقەست: برێنگ:

کەسێک لای وابوو مەقەستی پێیەوە سمێڵ و ریشی خەڵکی پێ کورت دەکرد ئەوە غەیبەتی خەڵک دەکات. برینەوەی مەرەزو خوری بە مەقەست دەست کەوتنی ماڵی دونیایە. شکانی مەقەست جێبەجێ نەبوونی کاروباری خاوەنەکەیەتی:

مـــردوو:

دیتنی بە شادی و بەرگی جوانەوە لە بەهەشتە بەڵام بە غەمباری و بەرگی نابود ئەوە لە جەهەننەمە زیندوو بوونەوەی کچی مردوونێک. شادی‌یە بۆ مردووەکە. کەسێک لای وابوو دایکی زیندوو بۆوە ئەوە تووشی غەم دەبێ. بەڵام هی ژنی دەوڵەمەندی‌یە: هی کوڕی زیندوو بوونەوە نەخۆشێک کە بە نەخۆشی‌یێکی توند مردبێ مانای پلەی شەهیدی وەرگرتووە ئەگەر لای وابوو کافرێکی زیندوو کردەوە ئەوە گوناهبارێک بە قسەی ئەو تۆبەی دەکات لە گوناحان. زیندوو بوونەوەی باب و داکت کەم دینی‌یە دەیکا. هی خاڵ و مام بە دەست کەوتنی پایەی بەرزە. هاتنی مردوو بۆ ماڵی هەرمەس بە شادی قەبوڵ بوونی دوعای خاوەن ماڵەکەیە لای خوا. دیتنی مردووکە جار بگری و جارجار پێبکەنێ مانای وایە بە کافری مردووە. گەمە کردن لە گەڵ مردوو سەفەر کردنە. ڕەش بوونی ڕووی مردوو مردنی بێ‌ئیمانی‌یە. دیتنی مردوو بە بەرگی سەوزەوە یان تاجی لە سەر بێ یان بازنی لە دەستا

بێ یان ئەنگوستیلەی لە قامک دابێ ئەوە بەهەشتی‌یە: هەروەها دیتنی مردوو بە نووستوویی چوونی بەهەشتە کەسێک لای وابوو مردوونیک دووبارە مردەوە ئەوە ئەو کەسە ژنێک بۆ خزمی خۆی دێنێ. ئەگەر مردوو شتێک بخوات یان بکرێت ئەوە نرخی شتە کە گران دەبێت کەسێ لای وابوو رێگە پێشانی مردووان دەدا ئەوە ئامۆژگاری موسوڵمانان بە پاشی دەکات ئەگەر لای وابوو شتێکی دایە مردوو وە مردووەکەش دایەوە ئەوە تووشی غەم دەبێ.

کەسێک لای وابوو مردوونیک شتیکی دایە ئەوە سوودێکی دەست دەکەوێ کەسێک لای وابوو مردوو کۆڵی بە پشتەوەیە ئەوە گوناحی زۆر کردووە. کەسێ لای وابوو لە گەڵ ژنی خۆی کە مردووە جیماعی کرد ئەوە تووشی غەم دەبێ دروونە کردنی مردوو بە داس بەهەشتی‌یە. ماچکردنی مردوو دەست کەوتنی خێرە. کەسێک لای وابوو مردوو ژن دەهێنێ ئەوە یەکێک لە خزمی مردوو ژن دەهێنێ. کەسێ لای وابوو نوێژی جەماعەت بۆ مردوان دەکات ئەوە ئەو مردووانە لە نوێژ کردن تەنبەڵیان کردوە. دیتنی مردووان کە شایی بکەن مانای وایە لە بەهەشتن ئەگەر مردوو شتێ لە کەسێک وەرگرێ ئەوە ئەو شتە گران دەبێت لە نرخا. ئەگەر مردوو ئامۆژگاری هەر کەس بکات بە هەر جۆرێ پێ‌ویستە بە قسەی بکات چوونکە ئەوەی مردوو بیڵێ ئەوە ڕاستە:

مەرەکەب:

خولردنی لە خەودا بەرگری کردنە لە مارە کردنی ژنێک لە پیاوێک کە هەردووکیان حەز لە یەک دەکەن. نووسینی بە مەرەکەب جێ‌بەجێ کردنی کاری هەژارانە بۆ خوا. درووست کردنی: کردنەوەی کتێب خانەیە:

مسقاڵ:

بەدەست کەوتنی لە خەودا فەرمان کردنە بە چاکە.

مەندیل: مێزەر: دەسماڵ: شاشک:

لە سەر نانی مەندیلی سپی دینداری‌یە. هی زەرد نەخۆشی‌یە. هی ڕەش پایەی بەرزە. هی سەوز دەست کەوتنی کچێکی ڕەسەنە. دڕان و کۆنی و چڵکنی مەندیل کەم دینی خاوەنەکەیەتی.

ماسی:

گرتنی ماسی گەورە دەوڵەمەندی‌یە بەڵام بچووک تووش بوونی غەمە کەسێک لای وابوو خەریکی گۆشت خواردنی ماسی‌یەو یەکێک هات لە گەڵی خوارد ئەوە ئەو کەسەی هاتووە حەز لە ژنەکەی دەکات دۆزینەوەی ئەنگوستیلە لە سکی ماسیدا دەست کەوتنی پایەی مەزنە. خواردنی ماسی بۆگەن خواردنی ماڵی حەڕامە. برژاندنی ماسی خەتەنە کردنی کوڕێتی هاتنە دەری ماسی لە کێر ئەوە ژنی کابرا کچی دەبێ. بەڵام لە زار کوڕی دەبێ. قسە کردنی ماسی بڵاو بوونەوەی نهێنی پاشای وولاتە مردنی نەهەنگ لە دەریا مردنی پاشای وولاتە. هەبوونی ماسی لە ووشکانی جاسووسی کردنی هەرێمەکەیە لە سەر یەکتری:

مار: ئەژدیها: عەزیا:

کوشتنی مار لە خەودا زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا. کەسێ لای وابوو لە ناو ماڵێدا مار هەیە ئەوە منداڵانی خۆی خۆشیان ناوێ. کرتنی ڕق قوت دانەوەیە قسە کردنی مار لە گەڵ کەسیک دەست کەوتنی پایەی بەرزە

دیتنی ماری زەرد دووژمنێکی نەخۆشە هی سەوز دووژمنی بەهێزە هی سوورروو ڕەش پایەی مەزنە دەستی دەکەوێ. کەسێک لای وابوو ماری زۆری لە دەورە ئەوە خزمانی خۆیەتی دووژمنایەتی دەکەن پێوەدانی مار کە نەهێشێ مانای وایە دووژمنی دەیەوێ فێڵی لێ بکات و ناتوانێ. کەسێ لای واوو مار کێری قوت دا ئەوە ژنەکەی زینا دەکات. هاتنە دەری مار لە کێر یان لە زار یان لە قون ئەوە منداڵی خۆیەتیو دووژمنایەتی دەکەن: خواردنی گۆشتی مار دەست کەوتنی ماڵی حەلاڵە لە لایان پاشای وولات.

مارمێلکە: خاتوونە:

خواردنی گۆشتی لە خەودا کردنی کاری بێ ئابڕووانەیە بە تایبەتی کردنی نێربازییە: کوشتنی مارمێلکە لادانە لە کردەوەی سووک:

مقەڵی:

دەست کەوتنی مقەڵی ئاگروکە ئاگری لە ناودا هەبێتو گەش بێت ئەوە دەست کەوتنی پارەی زێڕە شکانو پسانی مقەڵی لە دەست چوونی ماڵی دونیایە بە هۆی کردنی مەسرەفی بێ فائیدە:

میسک:

بەدەست کەوتنو بۆن کردنی خێر کردنە بە هەژاران بە دزی سووتاندنی لە خەودا هاندانی دەوڵەمەندانە بۆ یارمەتی هەژاران میسک پێدا کردنی کفنی مردوو چوونی مردووەکەیە بۆ بەهەشت: بۆن کردنی میسک بۆ ژن منداڵ بوونە:

مەشکە:

دۆ ژاندن لە ناو مەشکە کردنی دینداری‌یە بە دڵسۆزی. بەدەست کەوتنی مەشکە دۆزینەوەی پارەی کۆنە لە بن خاک..
درانی مەشکە لە دەست چوونی ماڵی خاوەنەکەیەتی بە زۆری.

مۆرانە مۆریکانە:

ئەگەر مۆرانە لە جلگی کەسێکی دا لە خەودا ئەوە ئەو کەسە تووشی نەخۆشی تاداری دەبێ.

مێــز:

درووست کردنو دەست کەوتنی ژیانی خۆشەو بێ دەردەسەری‌یە شکانی مێز لە دەست چوونی پایەی مەزنە:

مشک:

گرتنی مشک لە خەودا مارە کردنی ژنێکی فێڵبازو چەنە هەراشە. پەیدا بوونی مشک لە ماڵی کەسێک ئەوە دەیەوێت دزی لێ بکات گانی مشک لە خەودا منداڵ بوونی ژنەکەیەتی: دیتنی مشکی زۆروو ڕەنگ جیا تەمەنی درێژە ـ دەرچوونی مشک بە کۆمەڵ لە ماڵەکەی کەم بوونی بەرەکەتە لە ماڵ تفەنگ و بەرد هاویشتنی بۆ مشک بوختان کردنە بە ژنێکی بێ‌تاوان. گرتنی مشکی بێ کلک مارە کردنی ژنی نارەسەنە خواردنی گۆشتی مشک ـ خواردنی شیربایی‌یە. ئەگەر کەسێک لای وابوو مشکێک هاتووتە سەر جێگای نووستنی ئەوە ژنێکی داوێن پیس دێتە لای.

مەسینە حەوجۆش:

بەدەست کەوتنی لە خەودا و ئیش پێ کردنی ئەوە تۆبە کردنە لە گوناح کردن:

میــز:

مێز کردن بە سەر قورآنی پیرۆزدا پەیدا بوونی کورێکی خوێندەوارە: خواردنەوەی میز. خواردنی ماڵی حەڕامە. میز کردن بە پێوە کردنی کاری ناشیرینە میز کردن لە ماڵێک خواستنی ژنە لەو ماڵە. میز کردن بەزار غەیبەت کردنی قورآن خوێنە. کەسێک لای وابوو کەسێک میزی پیا کرد ئەوە سوود لەو کەسە دەبینی.

مل ملانە زۆرەوانە تێک وەرانە:

کەسێک لای وابوو لە خەویا تێک وەرانەی کرد لە گەڵ کەسێک ئەگەر سەرکەوت دەگاتە مەبەستی خۆی. ئەگەر ژێر کەوت ناگات بە ئاوات:

مــازوو:

چنینی لە خەودا بەدەست کەوتنی ماڵی حەلاڵە. چنینی مازووی زۆر لە لێرەوار حەج کردنە: چوونە سەرداری مازوو حەج کردنە بۆ داکوور بابی خـۆی خـواردنـی مـازوو بـۆ نـەخۆشی چاکبوونەوەیە بـۆ لەش ساغ دەوڵەمەندی یە.

مـردار:

گـۆشتی مـردار لە خـەودا خـواردنـی داهـاتنی گـرانـی نـرخـی

خواردەمەنی یە. لەبەر کردنی کەوڵی مردار ڕیایی کردنە لەبەر کەسانی ماڵدار. هەڵ گرتنی کەلاکی مردار بە دوا کەوتنی دونیاو لە بیر کردنی فەرمانی خوایە. دیتنی کەلاک لە خەودا دونیایە.

مریشک:

خواردنی گۆشتی بەدەست کەوتنی ماڵە زۆربوونی مریشک لە ماڵدا زاڵ بوونە بە سەر کۆسپی ژیاندا. خواردنی هێلکەی مریشک قوربانی کردنە بەدەست کەوتنی مریشکی جوان مارە کردنی ژنێکی کابانە: هەبوونی جوجەڵەی مریشک پەیدا بوونی منداڵە.

مراوی:

گرتنی لە خەودا ژن هێنانە بۆ بێ ژن مێرد کردنە. بۆ کچ چاکبوونەوەیە بۆ نەخۆش فڕینی مراوی لە دەست کەسێک تەلاقدانی ژنەکەیەتی یان ڕەدوو کەوتنی کچی یان خوشکیتی:

مەیمون: سەکسار:

سواربوونی و گرتنی و گانی لە خەودا زاڵ بوونە بەسەر دووژمندا.. کەسێک لای وابوو مەیمون سواری ئەسپی بوو ئەوە جولەکەیێک بە ژنەکەی فێر بووە. کەسێک لای وابوو مەیمون دەیگا ئەوە لە لایان کافرێک سوودی پێ دەگات. ئەگەر لای وابوو کەسیک مەیمونی دایە ئەوەی وەری گرتووە دڵی تاریکە بەرانبەر ئایینی ئیسلام.

مەجوس:

دیتنی لە خەودا قسە کردن لە گەڵیا نەگەیشتنە بە ئاوات. کوشتنی لە

خەودا بەدەست کەوتنی ژیانی خۆشە.

مـل:

جوانیو قەڵەوی مل خزمەت کردنی باب‌و داکیتی بێ‌هێزی مل تووش بوونی غەم‌و دەردەسەری‌یە:

مژانە: نیر:

دەست کەوتنی مژانەی جووت لە خەودا دینداری: پەرو شکانی لە خەودا لادانی خاوەنەکەیەتی لە دینداری.

ماندوو بوون:

ماندوو بوون بە ئیشێکەوە جێ‌بەجێ بوونی ئیشکەکەیە.

مەمک:

ئەگەر پیاوێ لای وابوو مەمکی هەیە ئەو ژنێکی باشی دەست دەکەوێ وە ئەگەر ژنی هەبوو ئەوە ژیانی خۆش دەبێ. کچێک لای وابوو مەمکی شیری هەیە ئەوە مێرد دەکات بە زوویی. ئەگەر ژنێک لای وابوو مەمکی براون ئەوە کچی دەبێ ئەگەر لای وابوو شیری دابە مێردی خۆی ئەوە لە لایەن مێردەکەی بەختەوەر دەبێ ئەگەر لای وابوو مەمکی شیری نەما ئەوە دەمرێ. ئەگەر ژنێ لای وابوو مەمکی دێشێ ئەوە ئازاری مێردی دەدات:

ماسولکە دەمار:

بتەوی‌و جوان بوونی ماسولکەو دەمار لە خەودا پەیدا بوونی نەوەی باشە هیشانیان. قەرد نەدانەوەی خەڵکە:

مێش:

خواردنی له خه‌ودا ده‌ست كه‌وتنی ماڵی دونیایه به‌هۆی ناحه‌زی خۆی كه‌سێک لای وابوو مێش كه‌وته خواردنی و ئه‌ویش به ته‌واوی نقومی كردو خواردنه‌كه‌ی خوارد ئه‌وه به دوای سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌كه‌وێ هاتنه ده‌ری مێش له زاروو لووت ده‌ست كه‌وتنی ماڵی دونیایه له لایه‌ن ناحه‌زی خۆیه‌وه:

مۆری مل‌وانه:

كه‌سێک لای وابوو مل‌وانه‌ی كرده مل ئه‌گه‌ر ئه‌و كه‌سه پیاو بوو ئه‌وه تووشی ده‌ردو به‌ڵا ده‌بێ به‌ڵام بۆ ژن به‌ختیاری‌یه له لای مێردی خۆی.

مـرواری:

به‌ده‌ست كه‌وتنی له خه‌ودا فـێر بـوونی قـورئانی پیرۆزوو هـۆنراوه‌ی ئایینی‌یه كه زۆر سوودی لێ وه‌رده‌گرێ:

مه‌ستی: سه‌رخۆشی:

كه‌سێ لای وابوو به‌هۆی ئاره‌ق‌و شه‌راب‌و بیره له خه‌ودا مه‌ست بوو ئه‌وه به ته‌واوی له فه‌رمانی خوا لاویداوه:

مه‌تاره‌ی ئاو:

خواردنه‌وه‌ی ئاو له مه‌تاره شه‌هید بوونه له غه‌زادا كون بوونی مه‌تاره‌ی ئاو ئه‌سیر بوونی خاوه‌نه‌كه‌یه‌تی به‌ده‌ست دووژمنی به‌ڵام زوو رزگار ده‌بێ خواردنه‌وه‌ی ئاوی مه‌تاره به‌زۆری دوعاكردنه بۆ داک و بابێ خۆی.

مەتاڵی شەڕ:

دەست کەوتنی مەتاڵ کەپۆڵابێ پایەی بەرزی خاونیتی. شکانی مەتاڵ تووشی بوونی هەژاری‌یە بۆ خاوەنەکەی لە خۆ بەستنی مەتاڵ: کەسێکی هێزدارە کە یارمەتی دەدات لە ژیاندا.

مامز: ئاسک: ئاهو:

کەسێک لای وابوو لە خەویا مامزی گرت ئەوەکچی جوان مارە دەکات سوار بوونی مامز لە خەوداو هەروەها گانی مامز زینا کردنە لەگەڵ کچێک... بەرد گرتنە مامز تەڵاقدانی ژنیتی فەرخەی مامز پەیدا بوونی کچێکی جوانەماڵی کردنی مامز مارە کردنی کچێکە کە کچەکە نارازی‌یە خواردنی گۆشتی مامز دەست کەوتنی ماڵی دونیایە.

مەنچەڵ:

بنوارە دیزە:

مێروو:

زۆر بوونی لە ناو ماڵ پەیدا بوونی منداڵی زۆرە. ڕۆیشتنی لە ناو ماڵ مردنی منداڵی خاوەن ماڵە. دیتنی شارە مێروو لە هەرێمێک زۆر بوونی دینداران‌ە خواردنی مێروو لە بیر کردنی قورآنە کەسێ لای وابوو مێرووله زاری هاتنە دەرێ ئەوە دەبێتە گۆرانی بێژ یان خۆی یان خزمێکی.

ماش:

خواردن و چاندنی مارە کردنی ژنێکی ئابڕوو مەندوو مەردە.

مێـــو:

چاندنی داری مێو کردنی کاروباری بەسوودە بۆ کۆمەڵ بـڕینی داری مێو ئازاردانی باب و داکیتی:

مانگ گیران: ڕۆژگیران:

گیرانی مانگ لە خـەودا مـردنی وەزیـری وولاتـە. ڕۆژ گیران مـردنی پاشای وولاتە. گیرانی مانگو بوونەوەی مردنی وەزیـرێکو هـاتنە جـێ‌ی وەزیرێکی ترە هـەروەها ڕۆژگـیرانو دەرکـەوتنەوەی مـردنی پـاشایێکوو هاتنەوەی یەکی ترە:

مێکوک: بەلەک:

چاندنی مۆژدەی خۆشە. خواردنی نێربازی‌یە هـەڵ قـەندنی سـەفەر کردنی دوورە:

مـــاست:

درووست کردنو خـواردنـی کـچ بـە شـوودانـی نـابەدڵی کـچەکـەیە. خواردنەوەی ماستاو لاچوونی غەمو دەردە:

مانگ: هەوی: هەیو:

دیتنی مانگ بە ڕووناکی لە هەرێمێک دادوەری وەزیری پاشایە شەڕ کردن لە گەڵ مانگ بەربەرەکانی یەکێکە لە کاربەدەستە لاتەکانی مـیری. گرتنی مانگ لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزە: دوولەت بوونی مانگ زۆرداری کردنی وەزیـری پـاشایە: شـەڕ کـردنی دوو مـانگ شـەڕی دوو

پاشایە ئەگەر لای وابوو مانگی یەک شەوە بوو بە مانگی چاردە ئەو یەکێک دەبێتە وەزیر کەسێ لای وابوو مانگ بە تەنیا مانگی یەک شەوەی دیتە ئەوە دەمرێ ئەگەر لای وابوو مانگ ئاوابوو ئەو کارەی مەبەستی‌یە جێبەجێ دەبێ ئەگەر لای وابوو مانگ قسەی لەگەڵ کرد پایەی زۆر بەرز دەبێ.

مــەڕ:

هەبوونی مەڕوو گۆشت خواردنی لە خەودا بۆ هـەر کـەسێک ژیـانی شادی‌یە و تەمەن درێژی‌یە. کوشتنەوەی مەڕ لە پشتەوە چوونی لای ژنی خۆیەتی لە پشتەوە بیستنی دەنگی مەڕ سکـاڵای زۆر لێ کـراوانـەو خـوا وەری دەگرێ: کەسێ لای وابوو بووە تەشوانی مێگەلی مەڕوو دەیـباتە لەوەڕ ئەوە دەبێتە سەرۆکی قەومێکی باش مردنی یەک مەڕ. مردنی ژنی خـاوەنەکـەیەتی بـەڵام هـی زۆر مـەڕ لە دەست چـوونی مـاڵی دونـیایە. خواردنی دوونگی مەڕ تەمەنی درێژە کـەسێ لای وابـوو گـورگ دەوری مەڕەکەی داوە ئەوە کەسێک حەز لە ژنی دەکات بڕینەوەی مەڕ لە کـاتی خۆی حەج کردنە بەڵام کاتی خۆی نەبێ وەسیەت کردنە بەوە. کـە دوای مردنی خێری بۆ بکەن:

مایــن:

بنوارە ئەسپ:

مێگەل:

بنوارە مەڕ:

مشـــار:

بـــەدەست کـــەوتنو درووست کـردنی جیّبەجیّ بـوونی کـاروبارێتی شکانی مشار بێدەستەڵاتی خاوەنەکەیەتی.

مـــزراح:

بەدەست کەوتنیو سوورِاندنی. تووشی ژیانی خۆشو بیّدەردە

مەنجەنیق:

درووست کـــردنی لە خـــەودا راو کـردنە. مـەنجەنیقی ئـاسن دەست کەوتنی دەستەڵاتە.

مانگانە موچە:

کەسیّ لای وابور لای پاشا مانگانەی هەیە ئەوە پاشەکەوت کردنی ماڵە بۆ منداڵەکانی ئەگەر لای وابور مانگانەی برِا ئەوە دەمریّ ئەگەر کەسێک لای وابور کەسێک بە مانگانە ئیشی بۆ دەکات ئـەوە خـەریکە ژنـەکـەی هەڵگریّ.

مەلە کردن:

مەلە کـردن لە دەریـادا زۆر بـوونی زانـیاری‌یە ئـەگـەر لە مـەلە کـردن گەرِایەوە کەناری ئەوە زانیاری لە بیر دەچێتەوە. بزر بوون لە مەلە کـردنی دەریا مردنی بە زوویی‌یە ئەگەر لای وابور پاشای وولاّت مەلەی دەکرد لە دەریادا ئەوە لەگەڵ پاشایکی دەکەوێتە شەرِکردن. مەلە کردن لە رووباردا رِزگاری‌یە لە غەم مەلە کردن لە ناو ئاوی وەستاو خەریک بوونە بە ئیشی

پیاوێکی بەرز بەڵام بۆی ناکرێ پشتە مەلە کردن تۆبە کردنە لە گوناحان مردن لە کاتی مەلەوانێدا لە خەودا مردنی کابرایە بە شەهیدی مەلە کردن بەڕووتی لە ناو ئاودا مەلەوانە کە دەبێتە گزیری زۆردارێک زۆر لە خەڵکی بێ تاوان دەکات ڕۆیشتنی بە سەر ئاودا ـ لە خەودا دینداری کردنی زۆرو پتەوە:

مەرجان:

دەست کەوتنی مارە کردنی ژنێکی جوانە پسانو بزر بوونی لە دەست جەکە: کەسێ لای وابوو مەرجان لە ناو دەریا دەر دەهێنی ئەوە کچی سەرۆکی هەرێم حەزی لێدەکات:

مێشک: دەماغ: مۆخی:

هیشانی لە خەودا تووش بوونی کاری ئاستەمە. خواردنی مێشکی ئاژەڵ دەست کەوتنی پایەی بەرزە. ماندوو بوونی مێشک کردنی کاری ناڕەوایەو ئازاردانی باوکی خۆیەتی

مورتک:

خواردنی بەری لە خەودا دینداری‌یە دانیشتنی لە بن داری مورتک گرتنی ڕیبازی دیندارانە: بڕینی مورتک لادانە لە فەرمانی خوا درووست کردنی تەسبیح لە بەری مورتک مارە کردنی ژنێکی پاکو دیندارە.

مانگەکان:

دیتنی مانگی موحەڕرەم شادی. هی سەفەر غەمە. هی رەبیع‌الاول

بەختیاری‌یە هی (ربیع‌الاخر) مژدەی خۆشە. هی (جمادالاول) حەسانەوەیە لە دوای ماندوو بوون. (هی جمادالاخر) خێرو بەرەکەتە هی ڕەجەب وەستانی شەڕە لە نێوان شەڕکەران هی شەعبان بەرەکەتە هی ڕەمەزان دڵ خۆشی کۆمەڵی موسوڵمانانە. هی شەووال سەفەر کردنە هی (ذی‌الحجة) و (ذی‌القعدة) حەج کردنە.

ماتۆر: قوڵکەی ئاو:

خواردنەوەی ئاو لە ماتۆر دەست کەوتنی پلەی بەرزی دونیایەو ژیانی شادی‌یە:

مافور: قالی:

بەدەست کەوتنی کردنی لە خەودا تۆبە کردنە لە گوناحان هەروەها چنینی لە خەودا بۆ خوێندەوار دانانی هۆنراوەی بەسوودە بەلام بۆ نەخوێندەوار لاچوونی هەژاری‌و غەمە.

مێ بازی: حەز لێ کردن دڵداری:

بە دوا کەوتنی لە خەودا کردنی کاری سووک‌و بێ ئەنجامە کردنی دڵداری لەگەڵ ژنێک کە بۆی ناشێ بە شەریعەت ئەوە خۆشەویستی‌یە لە نیوانیان:

مەریەم: دایکی عیسا:

بە خزمەت گەیشتنی مریەم دایکی عیسا پێغەمبەر بو ژن پەیدا بوونی کوڕیکی دیندارو نازدارە بەلام بۆ پیاو جیا بوونەوەو دوور کەوتنەوەیە لە خزم و کەسی.

مەهدی:

هاتنی (محمد مهدی) لە خەودا بڵاو بوونەوەی دادپەروەریو خێرو خۆشی یە

مجلیس: یانە: کۆڕ:

دانیشتن لە یانەی دینداران دینداری یە. لە یانەی گوناحباران لادانە لە فەرمانی خووا. دیتنی یانەی بێدەنگ لە خەودا زیارەت کردنی گۆڕستانە.

مـــۆز:

خواردنی لە خەودا مارە کردنی کچێکی عارەبە لە بن دانیشتنی داری مۆز برادەرایەتی دیندارانە. خواردنی مۆز بۆ نەخۆش مردنە بۆ مەلا عیلمی زۆرە کۆ کردنەوەی مۆز گوێڕایێڵی پیاوی ئایینی یە بڕینی داری مۆز کرداری دژی ئایینە:

مەقاش پەنگرکێش:

درووست کردنو دەست کەوتنی پشتگیری کەسێکی بەهێزە بۆ ئەوەی کــەوتووتە دەست خـوار بـوونو شکـانی مـەقاش تـووش بـوونی خاوەنەکەیەتی بە دەردی لەرزۆکی:

مـاچ:

ماچکردنی ژنی خۆی لە خەودا دەوڵەمەند بوونە. ماچکردنی مردوو خێر کردنە بۆ مردووەکە. ماچکردنی دەست و پێی هەر کەسێکی لە خەودا لادانە لە هەواو دەعیە. ماچکردنی پیاو سوود پێ گەیاندنیتی ماچکردنی قرآنی پیرۆز ڕێز گرتنی سەیدانە ماچکردنی کزڕی پیاو چاکان

بڕوای پتەوە بە فەرمانی خوا. ماچکردنی ئاژەڵ هەرچێکی هەبێ دڵداری کردنە لەگەل بێوەژندا. ماچکردنی شتی بێ گیان بـرادەرایـەتی کـەسێکی زەبەللاح و بێ سوودە:

منداڵ بوون:

ئەگەر پیاوێ لای وابوو منداڵی بووە ئەوە تووشی دەردەسەری دەبێ ئەگەر ژنێک لای وابوو کچی بووە ئەوە دەوڵەمەند دەبێ ئەگەر لای وابوو کوڕی بووە ئەوە لای مێردی بـەختەوەر دەبـێ مـردنی مـنداڵ لە خـەودا غەمێکی کەمەو دەڕوات ئەگەر ژنێک لای وابوو کوڕی بووو قسەی لەگەڵ کرد ئەو ژنە کوڕێکێ زاناو دینداری دەبێ.

مشەمش:

کەسێک لای وابوو لە خەودا مشەمشی دەکرد ئـەوە دەیـەوێ کـاری بکات بەدزی‌و بەڵام زوو ئاشکرا دەبێ.

مرخە نوێڵ:

کەسێک لای وابوو خەریکە بە مرخە بەرد هەڵ قەنێ ئـەوە یـارمەتی کەسێکی دڵ ڕەق دەکات بۆ جێ‌بەجێ بوونی کاری خۆی واتە کاری دڵ ڕەقە کە شکان‌و خوار بوونی مرخە بێ‌هێزی خاوەنەکەیەتی

میــوان:

کەسێک لای وابوو میوانی هاتووە ئەگەر ژنـی ئـاووسی هـەبێ ئـەوە منداڵی دەبێ و منداڵەکەش نازی ئەگەرنا خێرو بەرەکەتە

مامۆستا: مەلا:

دیتنی ماموستا لە خەودا شـادی و خـۆشی‌یە. مـردنی مـامۆستا کـەم بوونی زانیاری‌یە. بوون بە مامۆستا لە خەودا دەست کەوتنی پایەی بەرزە.

مەنی: تۆی ئادەمی:

کەسێ لای وابوو مەنی لێ هاتە دەرێ ئەوە دەوڵەمەند دەبێ ئـەگـەر کەسێ مەنی بە ژنێک داکرد ئەو ژنە قازانجی پێ دەگات لە لایان کابراوە. ئەگەر کەسێ مەنی کەسێک بکەوێتە دەستی سوود لە خاوەن مەنی دەبینی. خواردنی مەنی تەمەن درێژی‌یە. کەسێ لای وابوو مەنی ژنـی خـۆی بـە سەردا ڕژا ئەوە ژنەکە قازانج بە مێردەکەی دەگەینی:

مەترِان:

بڕوانە قەشە:

مزەورە:

خواردنی لە خەودا ئەگەر بەتام و خۆش بوو ژیانی شادی‌یە بەڵام ئەگەر بێ‌تام بوو ژیانی دەردەسەری‌یە:

مێرگ چەمەن چیمەن:

گەڕان لە ناو مێرگ یان نووستن ڕابواردنی ژیانی شـادی و خـۆشی‌یە گەڕان لە مێرکێک بۆ یەکێتر. خەبات کردنە بۆ دینداری بەڵام ئەنجامی واز دەهێنیو ڕوو دەکاتە خەراپە کردن:

مـژین:

مژینی شتی شیرین دینداری پتەوە بەڵام هی ترش و تاڵ غـەم و دەردە هی سوێر تووشبوونی نەخۆشی یە:

مەساسە: بێڵەقان: پیشک:

کەسێک لای وابوو خەریکە شتێک بە مـەساسە هـەڵ بقەنێ ئـەوە نێربازی دەکات لەگەڵ منداڵان شکانی مەساسەکەم هێزی یە بۆ کاروباری ژیان.

مەیخانە: شەراب خانە:

چوونی مەیخانە لە خەودا بۆ مەی خواردنەوە کەم دینی یە نووستن لە مەیخانە دینداری یە ڕووخانی مەیخانە زۆر بوونی کرداری ئایینی یە.

مـەیگێڕ:

کەسێ لای وابوو مەی دەدات بە خەڵک ئەوە قسەی دڵ خۆشکەر بۆ خەڵک دەکات.

مەی فرۆش:

کەسێ لای وابوو بوویتە مەی فرۆش ئەوە یان خـۆی یـان خـزمێکی دەبیتە مۆسیقا ژەن:

ماڵ بار کردن:

لە دێهات بۆ شار دەوڵەمەندی یە. لە شار بۆ دێـهات هـەژاری یـە. بـار کردن لە وولاتێ بۆ وولاتی مردنی بار کەرە.

موژدە: مزگێنی:

کەسێک لە خەودا لای وابوو موژدەیێکی خۆشی بۆ هات ئەوە ڕوو دەکاتە خواپەرستی بەڵام ئەگەر لای وابوو منداڵ موژدەی خۆشی بۆ هێنا ئەوە لە لای سەرۆکی هەرێم ماڵی دونیای دەست دەکەوێ.

مەڕ مەڕ..

دەست کەوتنی بەردی مەڕ مەڕی سپی پەیدا بوونی برادەرێکی دیندارە هی سوور برادەرێکی کەم دینە. هی بۆر برادەرێکی دوو ڕوووە هی زەرد برادەرێکی دڵ پیسە: دووست کردنی خانوو بە بەردی مەڕمەڕ مارە کردنی بێوەژنە کە ماڵی دونیای زۆرە:

مەلاشوو:

مەلاشوو هێشانی لە خەودا لادانە لە فەرمانی خوای گەورە.

مێوژ:

خواردنی لە خەودا بەدەست کەوتنی ڕزقی باشوو زۆرە فرۆشتنی مێوژ یارمەتی دانی هەژارانە. دیتنی مێوژ فرۆش عالمێکی دینی‌یە کە سوودی هەیە بۆ کۆمەڵ.

ماڵ ئاوایی:

ئەگەر کەسێک لای وابوو لە خەودا ماڵ ئاوای لە کەسێک کرد ئەوە دەبێتە زاوای کەسەکە. ماڵ ئاوایی کردنی ژن لە مێردی خۆی تەلاقدانی ژنەکەیە. بەلام هی پیاو لە ژنی خۆی دینداری‌یە بە دڵ سۆزی:

« پیتی نون »

نوح پێغەمبەر:

به خزمەت گەیشتنی لە خەودا تەمەنێکی درێژی بە ئازارە دیتن لە هەرێمێکی کەم باران باران بارینی زۆرە. ئەگەر ژنێ بە خزمەتی گەیشت ئەوە کورێکی دەبێ بەڵام کافر دەبێ وە ژنەکەش لە فەرمانی مێردی لادەدا: هەروەها دیتنی نوح هەرزان بوونی نرخی دەغلوو دانە:

نور: ڕوناکی:

دیتنی هەر جۆرە نورێک لە خەودا ژیانی خۆشە.

نانەوا:

کەسێک لای وابوو بوویتە نانەوا ئەوە ئیشوو کاری هەزاران دەکات بۆ خوا.

نوێژ:

نوێژ کردنی بە چاکی لە خەودا ڕەزامەندی خوایە لە نوێژ کەرەکە بەڵام نوێژ کردن بە نوقسانی لادانە لە فەرمانی خوا کردنی نوێژی هەموو جۆرە سوننەت گرتنی ڕێبازی پێغەمبەرە(د.خ) نوێژ کردن ڕوو بە ڕۆژهەڵات کردنی دینداری‌یە بەڵام بە ڕیابازی: نوێژ کردن لە جێگەی تاریک لادانە لە

فەرمانی خوا. کردنی نوێژی مردووو. بارانەو نوێژی جەژنەو تەراویحو هاتنەوە لە سەفەر هەمووی مانای دینداری تەواوی نوێژکەرەکەیە.

ناشکوری کردن:

ناشکوری کردن لە خەودا بەرانبەری هەرچی هەبێ غەزەبی خوایە لە ناشکوری کەرەکە:

نــاو:

کەسێک لای وابوو لە خەودا بە ناوی خۆی بانگ نەدەکرا بەڵکو ناوێکی تریان لێنابوو جا ئەگەر ناوە نوێیەکە خۆشبوو وەک شادمان. ڕزگار. ئومێد. ئەوە ئەو کەسە زۆر بەخۆشی دەژی بەڵام ئەگەر ناوەکە ناخۆشی بوو وەک پەشێو. ناکام. غەمبار. هەژار ئەوە تووشی کوێرەوەری و ژیانی دژوار دەبێ.

نــۆرە:

مرو هەڵ قەندن بە نۆرە بۆ پیاو دینداری‌یە بۆ ژن غەمە.

نووسین:

نووسین لە خەودا هی شتی باش ناو دەرکردنی نووسەرە بە باشی بەڵام نووسینی شتی خراپ ئاژاوە درووست کردنە بۆ خەڵکی بێ تاوان کەسێک لای وابوو شتێکی نووسیو ڕەشی کردەوە ئەوە تۆبە دەکات لە کرداری درو زمانی لە ناو عالەمدا.

نیشانە: ئامانج:

ئەنگاوتنی نیشانە بە بەرد یان تفەنگ گەیشتنە بە ئاوات بە ئاسانی.

ناشتنی مردوو:

ناشتنی مردوو لە خەودا دانانی ئەسپاردەیە لە لای کەسێکی ئەمین.

نـەمـام:

چاندنی هەر نەمامێک لە خەودا یارمەتی دانی هەژارانە بە زمانو بە دڵ شکاندنو برینی نەمام زۆرداری کردنە لە بێ تاوانان.

نزگرە: بەسنچکە: دەڤک:

تووش بوونی نزگەرە لە خەودا یارمەتی دانی زۆردارانە بـۆ زۆرداری. هەروەها نزگرەی بەهێز مردنی کابرایە.

ناوبژی کردن: بەرڕەوانی:

ناوبژی کردن لە نێوان دوو کەسی شەڕکەر یـان نـاحەز ئـەوە فـەرمان کردنە بە چاکەو بەرگری‌یە لە خەراپە لە لایان ناوبژی کەرەوە.

نۆک:

خواردنی لە خەودا دەست کەوتنی ماڵی دوونیایە بەڵام خواردنـی بـە گەرمیو کوڵاوی ماچکردنی ژنی خۆیەتی لە ڕەمەزاندا کە هەردووکیان بە ڕۆژون.

ناروک:

هێشانی لە خەودا مردنی باوکی خاوەن ناوکە یان مردنی داکیتی ئەگەر کەسێکی نەخۆش لای وابوو ناووکی کون بووە ئەوە دەمرێ. کەسێک لە وولاتی غەریبی لای وابوو ناووکی دیشێ دەگەڕێتەوە وولاتی خۆی.

نینۆک:

جوانی لە خەودا ژیانی شادیە: درێژ بوونی کەم دینی یە کردنی نینۆک لە خەوداگرتنی ڕێگەی شەریعەتی ئیسلامە نارێکی لە خەوداکەم دینی یە:

نووشتە:

کەسێک لای وابوو مەلایێک نووشتەی بۆ دەکرد ئەگەر نووسیتی شتی پیرۆز بوو ئەوە نووشتە کەرەکە دەبێتە پشت گیری کابرا لە کاروباری ژیاندا بەڵام ئەگەر نووسینی نوشتە شتی پڕوو پوچ بوو ئەوە بە دواکەوتنی شتی نالەبارە لە لایان نووشتە بۆ کراوەکە:

نووستن: خەوتن:

بنوارە خەوتن

نـــەرد:

یاری کردنی نەرد لە خەودا بە فیرۆ دانی ماڵی دونیایە.

ناقۆس:

[illegible] دەلەسەیە لە لایان ناقوس لێدەر:

نەورۆز:

کەسێک لای وابوو جەژنی نەورۆزی دی لە خەودا ئەو شتەی لێ ی وون بووە دەی دۆزێتەوە ئاهەنگ کردن بۆ نەورۆز شادی‌یە بۆ کۆمەڵ.

نارنج:

خواردن‌و چاندن‌و بۆن کردنی حەز لێ کردنی ژنێکە کە پێ ی ناشێ وەک خۆشکی ژنی بۆ نمونە: هەروەها گوشین نارنج تووش بوون دەردوو غەمە:

نیلی میسر:

خواردنەوەی ئاوو خۆ شووشتنی‌و مەلە کردن لە نیلی میسر دەست کەوتنی پایەی مەزن‌و خۆش‌یە:

نەوت: نەفت:

کەسێک لای وابوو نەوت دەسووتێنێ ئەوە تەمەنی لە شتی بێ سوود سەرف دەکات. ئەگەر لای وابوو نەوتیان بە سەرا کرد ئەوە لە لایان کاربەدەستی مێری تووشی ئازاردان دەبێ. دۆزینەوەی نەوت لە زەویدا کشت‌وکاڵ کردنە لە زەوی زەوت کراو لە خاوەنەکەی. خواردنەوەی نەوت: خواردنی ماڵی حەرامە.

نەعل:

لە پێ کردنی نەعلی زەرد مارە کردنی ژنێکی دەردەوارە هی سەوز مارە کردنی ژنی دیندارە. هی ڕەش مارە کردنی ژنی دەوڵەمەندە. هی سوور

ژنی کەم دینە. بزر بوونی نەعل تەڵاقدانی ژنی خاوەنێتی. دەست کەوتنی نەعلی زێڕ ژنی جوانە هی زیو ماڵ دونیایە هی چەرم ژیانی خۆشە.

ناڵەناڵ:

لە خەودا ناڵەناڵ کردن ئەگەر لە بەر نەخۆشی بوو ئەوە لە لایان زۆردار غەدری لێ دەکرێت ئەگەر لە بەر برینداری بوو ئەوە بوختانیان پێ‌ی کردووەو بەڵام زوو دەردەکەوێ.

نشتەر:

لێدانی نشتەر لە هەر کەسێک لە خەودا دڵ شکاندنی کابرایە بە قسە پێ وتنی ناخۆش.

نێزە:

بەدەست کەوتنی. پەیدا کردنی برادەرێکی بە ئەمەکە..

نـــان:

خواردنی نان لە خەودا تەمەن درێژی‌یە هەبوونی نان‌و نەخواردنی ئازاردانی خزمی خۆیەتی. خواردنی نانی زۆر گەرم تووش بوونی غەمە. خواردنی نانی جۆوو هەرزن‌و نۆک‌و نیسک و زیوان خێر کردنە بە هەژاران بە زۆری و دڵسۆزی...

نیسک:

خواردنی لە خەوداگرتنی ڕێبازی پێغەمبەرانە.. چاندنی‌و درەو کردنی

نیسک لە خەودا تورش بوونی ژیانی بەدەردەسەری‌یە بەڵام ئەنجام ڕزگار بوونە.

نەنک: داپیرە:

دیتنی نەنک لە خەودا گەیشتنە بە ئاوات ئەگەر کەسێک لای وابوو نەنکی شتێکی دایە ئەوە کەسێک دەیەوێت لە پێناوی دۆستایەتی فێڵی لێ بکات.

نـــاڵ:

کەسێک لای وابوو وولاغی خۆی ناڵ کرد ئەوە بە شەهیدی دەمرێ ئەگەر لای وابوو ناڵی زێڕی لە پێ‌ی وولاغدا ئەوە ڕوودەکاتە دینداری. کەسێ لای وابوو ناڵی لە پێ‌ی وولاغ کردەوە ئەوە ئازاری دایکی دەدا بە زۆری.

نـامــە:

کەسێک لای وابوو نامەی بۆ کەسێک نورسی هەر چۆنێ هەبێ ئەوە یان خۆشکی یان کچی یا خزمێکی مارە دەکات بو نووسەرەکە نووسەرەکە.

« پیتی واو »

وێنەگر:

کەسێک لای وابوو بوویتە وێنەگر ئەوە بە دوای عەیبی خەڵک دا دەگەڕێ. کەسێک لای وابوو وێنەی ژنێکی بە دەستەوەیە ئەوە بیر کردنەوەیە لە دەوڵەمەندیو. نایگاتێ بەڵام ئەگەر وێنەی پیاو بوو ئەوە دەیەوێت ئاژاوەیێک بۆ کەسێکی بێ تاوان درووست بکات کە خۆی تووشی زیان دەبێ. ڕەش بوونەوەی وێنەی هەر کەسێک مردنی خاوەن وێنەکەیە بە زوویی دۆزینەوەی وێنەیی هەرکەس دۆزینەوەی ئەو پارەیە کە وونی کردووە:

وون بوون: بزر بوون: گوم بوون:

کەسێک لای وابوو شتێکی لێ وون بووە ئەوە گوناحێکی گەورە دەکات ئەگەر شتەکەی دۆزی‌یەوە ئەوە تۆبە دەکات:

وەرس:

کەسێ لای وابوو وەڕسە لە خەودا لە هەر شتێک ئەوە لە ماڵی ئاژاوەی هەیە:

وڕلە: جۆبڕکە: کەڵەپەز:

کەسێک لای وابو جۆبڕکەی کوشت ئەوە یارمەتی جووتیار دەدا بە

ماڵی دونیا زۆر بوونی کەڵەپەز بێ دەرامەتی کشت و کاڵی ساڵە:

وەرگرتن:

کەسێک لای وابوو شتێکی لە کەسێک وەرگرت ئەوە خۆشی‌یێکی کەمەو دەڕوات:

وەرگەڕان:

کەسێک لای وابوو لە خەودا لە سەر پشت کەوتە سەر زگ ئەوە هاوەڵ بۆ خوا جێ دەکات و بە بێ بڕوا دەمرێ بەڵام وەرگەڕان لە سەر زگ بۆ سەر پشت تۆبە کردنە لە گوناحان.

وەردانەوە:

کەسێک لای وابوو زەوی وەردەداتەوە بۆ تۆو کردنی ئەوە دەچێتە حەجوو لەوێ دەمرێ:

وازی: یاری: گەمە:

کردنی هەر جۆرە وازێیک لە خەودا ژیانی شادی‌و دەست کەوتنی ماڵی دونیایە:

ووشتر: حۆشتر:

دیتنی لە خەودا سەفەر کردنە لە بیابان و تووشی کوێرەوەری بوونە کوشتنەوەی ووشتر سەرکەوتنە بە سەر ناحەزدا خواردنی گۆشتی خواردنی ماڵی حەڕامە:

« پیتی هی »

هارون پێغەمبەر د.خ:

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا تووش بوونی ئازارو غەمە لە لایەن هەندی کەسێ نارەسەن و کەم دین:

هود پێغەمبەر د.خ:

بە خزمەت گەیشتنی تووش بوونی بەربەرەکانی یە لە گەڵ کەسێکی زۆردار کە لە ئەنجامدا زاڵ دەبێ بە سەر زۆردارەکەدا.

هابیل:

بە خزمەت گەیشتنی مارە کردنی ژنێکی لاسارە: یان بە ناحەق دەکوژرێ.

هەرمێ:

خواردنی هەرمی کە زەرد نەبێ دەست کەوتنی ماڵی دونیایە بەڵام هی زەرد تووش بوونی نەخۆشی یە: چاندنی نەمامی هەرمێ خزمەت کردنی بێوەژن و هەتیوانە.

هێلانە:

دیتنی هێلانەی هەر باڵندەیێکی لە خەودا خزمەت کردنی باب و داکە بەڵام تێکدانی لادانە لە فەرمانی خوای مەزن.

هەرس: وورچ: حورچ:

کوشتنی هەرس لە خەودا زاڵ بوونە بە سەر دووژمندا گۆشت خواردنی هەرس نیاز کردنی دزی‌یە لە ماڵی مزگەوت گانی هەرس ئاشت بوونەوەیە لەگەڵ ناحەز: شەڕ کردن لەگەڵ هەرس گرتنی ڕۆژوی سونەتە.

هەڵ خلیسکان بەربوونەوە:

کەسێک لە خەویدا لای وابوو لە ڕۆیشتندا هەڵ خلیسکا ئەوە ئەو ئیشەی کە خەریکە بیکات سەر ناکەوێ ئەگەر لای وابوو کەسێک دەستی گرت و ڕاستی کردەوە ئەوە بە هۆی کەسێکەوە دەگاتە ئاوات.

هاوار:

ئەگەر کەسێک هاواری کرد لە ناو کۆمەڵێک ئەوە دەبێتە سەرۆکی کۆمەڵەکە بەڵام هاوار کردن بە تەنیا لە دەست چوونی پایەی بەرزە:

هەوار:

کەسی لای وابوو گەڕایەوە ئەو هەوارەی بە جیّی هێشتبوو ئەوە دەگەڕێتەوە ئەو کردەوانەی وازی لیان هێنابوو.

هاری:

هار بوون لە خەودا لادانە لە دینداری:

هیزەی روون:

بەدەست کەوتنی لە خەودا فەرماندانە بە چاکەو خۆ لەبیر کردنە بۆ چاکە کردن درانی هیزەی ڕوون کەسێکە کە خۆی بە زانیار دەزانێ بەلام زۆر نەزانە یانی خاوەن هیزەکە:

هەویر:

کردنی هەویر لە خەودا هاتنی میوانی پایە بەرزە بۆ لای هەویر شێلان لە قاپی تەسکدا بەدوا کەوتنی نێرجازی‌یە لە شتی فراواندا مارە کردنی کچە لە خۆی ئەنگوشکی هەویر کردن دەوڵەمەندی‌یە.

هۆزەبانە: گوێزەبانە:

بەشی‌نەوەی هەر شتێک بە بۆنەی منداڵ بورن بە ناوی هۆزەبانە لە خەودا بەدوا کەوتنی فەرمرودەی پێغەمبەرە.

هەنگوین:

خواردنی لە خەودا تەن درووستی‌یە دیتنەوەی شانەی هەنگوین دۆزینەوەی زێڕە لە بن گڵ: خواردنی هەنگوینی سپی دینداری کردنە بە دڵ سۆزی.

هەوراز: ڕک:

کەسێک لای وابور لە هەورازێ بە سەرکەوت ئەوە مردنی نزیک بوویتەوە ئەگەر لای وابور بە سواری وڵاغ بە سەرکەوت ئەوە ژنیک مارە دەکات بەلام زۆر بە زەحمەت دەستی دەکەوێ.

هەڵامەت:

تورشبوونی لە خەودا بەدەست کەوتنیماڵێکی کەمە.

هەڵاڵە:

بۆن کردنی لە خەودا تووش بوونی نەخۆشی یە.

هورێنە: وورینە چەین و بەین:

کەسێک لای وابور لە خەویا هورینە دەکات ئەوە بەدوا کەوتنی شتی بێ سوودە هەروەها قسە کردنی بێ کەڵکە:

هەرزن:

خواردنور چاندنۆ دوورینەوەی نرخ گران بوونی دەغلودانە.

هەناسە:

بۆ ژن بەستنی خۆشەویستی بە لای مێردی. بۆ پیاو تووش بوونی غەمە.

هەوێ:

ژنێک لای وابور لە خەویا هەوێی بە سەرهات ئەوە کچێکی دەبێ: مردنی هەوێ مردنی کچە.

هۆدە:

کەسێک لای وابور لە ناو هۆدەی خۆیەتی ئەوە دینداری پتەو دەبێ

ڕووخانی هۆدە لادانی خاوەنەکەیەتی لە فەرمانی خوا.

هــەواء:
کەسێک لای وابوو لە ناو هەوادا دەڕوات یان وەستاوە ئەوە پایەی بەرز دەبێ مژینی هەواکردنی کاری بێ ئەجامە فڕین لە ناو هەوادا پایە بەرزی‌یە:

هەریسە کەشکەک:
خواردنی بۆ نەخۆش مردنە بۆ مەلا کەم زانیاری‌یە بۆ جووتیار کەم دەرامەتی‌یە بۆ عەسکەر تووش بوونی شەڕو سەرنەکەوتنە.

هاوین:
دیتنی هاوین لە کاتی خۆیی خێرو بەرەکەتە. بەڵام دیتنی بە ساردی تووش بوونی میوەجاتە بۆ نەخۆشی‌و کەم دەرامەتی. دیتنی هاوین بە گەرمی زۆر بوونی دەرامەتی شینایی‌و کشت و کاڵە:

هەمبان:
دورست کردنی ئاگاداری ئەسپاردەی خەڵکە دڕانی خەیانەت کردنە لە ئاسپاردە.

هەنجیر: هەژیر:
خواردنی هەمور جۆری لە خەودا دەوڵەمەندی‌و تەن درووستی‌و ژیانی خۆشە دانیشتنی لە بن داری هەنجیر پەشیمان بورنەوەیە لە کرداری خەراپ بڕینی هەنجیر لادانە لە فەرمانی خوا.

هەڵوچە:

خواردنی بۆ نەخۆشی تەن درووستی‌یە هەروەها خواردن بۆ هەموو کەس زۆر باشە.

هەنار: ئەنارۆک:

خواردنی هەناری شیرین دەست کەوتنی ڕزقی حەلاڵە هی ترش تووش بوونی غەمە چاندنی نەمامی هەناری شیرین مارە کردنی ژنێکی کابان‌و ئادامە. بەڵام هی ترش مارە کردنی ژنێکی بێ‌هۆشە:

هێشوو: ووشی: گوێشی:

بەدەست کەوتنی هێشوی ترێ بەدەست کەوتنی ماڵی دونیایە بەڵام هێشوی خورما بەدەست کەوتنی حەج کردنە بە ماڵی حەلاڵ.

هێڵەک:

ئارد لە هێڵەک کردن دەرکردنی زەکاتی ماڵە خۆڵ لە هێڵەک کردن خێر کردنە بە ماڵی حەرام شکانی هێڵەک لادانی خاوەنێتی لە فەرمانی خوای مەزن.

هێلکە:

خواردنی هەر جۆرە هێلکەیێک بە کاڵی خواردنی ماڵی حەرامە یان زینا کردنە کەسێک لای وابوو هێلکەی بەدەستەوەیە ئەوە ژنەکەی تووشی دەردێکی سامناک دەبێ خواردنی هێلکە بە پەلکەوە دزی کردنە. کەسێک لای وابوو ژنەکەی هێلکەی کرد ئەوە کوڕێکی کافری دەبێ: هێلکە نانەوە

لە بن مریشک کردنی ـکارێکە کە سوودی هەیە بۆ دووا ڕۆژی ـکەسێک لای وابوو هێلکەی بە پەلکەوە خوارد بەڵام قوتی نەدا ئەوە واز لە دزی کردن دەهێنێ کەسێ لای وابوو هێلکەی زۆری لایە لە ئیشوو کاری خۆی سەرناکەوێ خواردنی هێلکە بە برژاوی پەیدا بوونی دەردە بۆ ژنانی هەرێمەکە یان بەدیل گرتنیانە لە لایەن دوژمنەوە.

هەتیو: هەتیم:

دیتنی هەتیو لە خەودا غەمباری‌یە کەسێ لای وابوو دەستی بە سەری هەتیودا هێنا ئەوە خێر کردنە بە هەژاران کەسێک لای وابوو سەری هەتیوی دەتراشی ئەوە بەری خۆی دەتراشی.

هەیوان:

کردنی هەیوان بەقوڕ مارەکردنی ژنێکی دیندارە. بە گەچ تووش بوونی غەمە بە خشتی سوورەوە کراو خواردنی ماڵی حەرامە ڕووخانی هەیوان مردنی مامی خاوەنەکەیەتی: جوانی هەیوان ژیانی شادی خاوەنیتی:

هاون:

دەست کەوتنی هاون لە خەودا جێبەجێ بوونی ئەو مەبەستەی کە بۆی هەوڵ دەدات دەست کەوتنی هاونی زێڕ پایەی بەرزە بۆ کابرا. شکانی هاون مردنی ئەو لادی خاوەنەکەیەتی.

هەور:

دیتنی هەوری ڕەش تووش بوونی غەمە بەڵام هەوری سوور پەیدا بوونی شەڕوو کوشتارە. هەوری سپی خۆشی‌و شادی‌یە بۆ خەڵکی

هەرێمەکە. پەیدا بوونی هەوری ئاگردار لە هەرێمێک زاڵ بوونی دووژمنە بە سەر هەرێمەکەدا سوار بوونی هەور زیاد بوونی زانیاری‌یە چوونە ناو هەور برادەرایەتی خەڵکی دیندارە خانوو کردن لە ناو هەوردا دەست کەوتنی پایەی بەرزە:

((پیتی یی))

یەعقوب پێغەمبەر (د.خ):

دیتنو بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا پتەو بوونی ئیمانە بە خوای گەورە. یان بە کەسوو کاری خۆی شاد دەبێتەوە.

یان بە هۆی ون بوونی کوڕێکیەوە تووشی غەم دەبێ هەروەها دیتنی لە خەودا لە هەرێمێک گران بوونی نرخی دەغلودانە ئەگەر ژنێک لە خەودا بە خزمەتی بگات ئەوە کوڕێکی دەبێ کە تووشی دەردەسەری دەبێ بەڵام ئەنجام پلەی بەرزی دەبێ.

یوسف پێغەمبەر (د.خ):

کەسێک بە ڕووی گەش و خۆش لە خەودا ببینێ ئەوە پلەی بەرزی دەست دەکەوێ بەڵام دیتنی بەڕووی گرژەوە لە هەرێمێک داهاتنی گرانی دەغلودانە ئەگەر ژنێک لە خەودا دیتی ئەوە کوڕێکی دەبێ کە دەبێتە کاربەدەستێکی مەزن ئەگەر منداڵ لە خەوی دیت ئەوە براکانی حەسوودی پێ دەبەن و دەیانەوێ لە ناوی بەرن ئەگەر کەسێک لای وابوو کەراسی یوسفی کەوتە دەست ئەگەر کوێر بێ چاک دەبێتەوە ئەگەر غەمبار بێ شاد دەبێ ئەگەر یوسف شتێکی دایە ئەوە یان دەبێتە وەزیر یان عالمی خەون یان ژنێکی جوان دەهێنێ.

یونس پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا تووش بوونی غەم و خەفەتە بەڵام ئەنجامی شادی و خۆشی یە:

یەحیا پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا شادی و مردنی بە ئیمانەوەیە هەروەها لە بەرکردنی قورئانی پیرۆزە:

یاقوت:

بەدەست کەوتنی لە خەودا دینداری یە کەسێک لای وابوو نەقیمی ئەنگوستیلەی یاقوتە ژنێکی جوان مارە دەکات:

یاڵ: بژی:

کەسێک لای وابوو لە هەرێمێک ماینێکی دیت کە یاڵی جوانی هەبوو ئەوە ژنێک دەبێتە کاربەدەستی ئەو هەرێمە. بەڵام ئەگەر ئەسپی دیت بەم جۆرە ئەوە پیاوێک دەبێتە کاربەدەستی هەرێمەکە:

یوشەع پێغەمبەر (د.خ):

بە خزمەت گەیشتنی لە خەودا گرتنی ڕێبازی دیندارانە تۆبە کردنە لە گوناحان:

